

HEYBE

ORDU

BİLİM KÜLTÜR SANAT DERGİSİ

Sayı:2

ORŞAYAB'ın Bilim, Kültür ve Sanat Etkinliğidir

Mayıs-Haziran-Temmuz 2018

Sahibi
Ordu Şairler Yazarlar ve sanatseveler Birliği

Genel Yayın Yönetmeni
Servet YERLİ

Yazı İşleri Müdürü
Musa İŞLEYEN

Yayın İşleri Müdürü
Fuat HUYSUZ

Yayın Kurulu
Musa İŞLEYEN
Fuat HUYSUZ
Salim YURDAKUL
Ünzile YAMAK
Hicran Tercan AKTÜRK
Necati KIRIŞ
Mithat BAŞ
Ünal YILDIRIM
Muzaffer GÜNAY

Fotoğraflar
H.Naim GÜNEY

Karikatür
Mustafa KÖKSAL

Resimler
Seyfettin AKYILDIZ

İletişim
Servet YERLİ (0533 547 72 02)
Musa İŞLEYEN (0532367 23 78)
Fuat HUYSUZ (0542 771 05 67)
Salim YURDAKUL (0532 151 95 03)

E-Mail:orduheybedergisi@gmail.com
Adres:Royal 52 Otel / Salim YURDAKUL(Genel Müdür)
Şirinevler Mah. Turgut özal Bulvarı No:11
Altınordu / ORDU

İÇİNDEKİLER

Mithat BAŞ

20. Yüzyılda Ordu

25

ARAŞTIRMA

**ESKİ ORDU EVLERİMİZ,
GÜNÜMÜZE KADAR KEŞKE MU-
HAFAZA EDİLEBİLSEYDİ...**

43

HAMAL RECEP.....	46
ORDU MUTFAK KÜLTÜRÜ.....	52
Misafir Kalemler.....	60

Ön Söz

Köklü medeniyetlerin hemen hepsinde bilimsel, kültürel ve sanatsal ürünler, o milletin/medeniyetin hafızasını oluşturur.

Bilindiği üzere kültür(ekin), milletlerin maddi ve manevi değerlerinin bütünüdür. Sanat da bu değerlerin estetik olarak dışa vurumudur.

Bu bağlamda yazının icadı, toplumsal belleğin oluşmasında, güçlenmesinde ve geleceğe aktarılmasında önemli bir etken olmuştur.

Duygular, düşünceler ve bilgiler zapturapt altına alınmazsa sözler uçar gider. Bilgilerimizden, duygularımızdan, tarihimizden, geçmişimizden bizden sonraki kuşaklar haberdar olamaz.

Zira milletlerin kültür, sanat ve bilim varlıkları; sadece geçmişi bugüne aktarmakla kalmaz, geleceğe yön verme ve ışık tutma görevi de üstlenir.

* * *

Heybe dergisi 2. sayısı ile bilim, sanat ve kültür hayatımıza/belleğimize yeni ufuklar açmaya ve katkılar sağlamaya devam etmektedir.

Dergimiz, yerelden ulusala giden vadiye kendi mecrasında, kendisine düşen görevi yerine getirmenin mutluluğunu yaşamakta ve önemli bir görev üstlenmektedir.

Ordu Şairler Yazarlar ve Sanatseverler Derneği Kültür Birliğine (ORŞAYAB) mensup sanatçıların ve bilim adamlarının çoğunlukta olduğu derginin yazı kadrosu, her sayıda daha da zenginleşerek kültür, sanat ve bilim dünyamızı aydınlatmaya, siz değerli okurlarımıza hizmet sunmaya devam edecektir.

Yöreselden ulusala, ulusaldan evrensele sürekli kendini geliştirerek duygu, düşünce ve bilim dünyamızdaki karanlık noktaları aydınlatacaktır.

* * *

**Bilim, sanat ve kültür...
Ne geliyorsa akla;
Ürün bulunur her tür
Heybe'm dolu erzakla...**

Evet, erzakla dolu bir heybeyle çıktık yola... Yolculuğumuz boyunca bize yetebileceği gibi, insanlara yararlanması amacıyla sunacağı erzakları da geleceğe taşıyarak...

Dedik ya; her tür erzak bulunmakta heybemizde: insanların estetik duygularına hitap edecek, bilgilerimizi artıracak, değerlerimizi günümüz insanlarına tanıttak ve gelecek nesillere aktaracak...

* * *

Modern yaşamın insanları esir aldığı bir ortamda; sanatın, kültürün, bilimin, gelenek ve göreneklerin insanları yaşama bağladığı dikkate alınırsa yaptığımız işin önemi daha da iyi anlaşılır, sanırım.

Bu bağlamda; değerlerimizin, kültürümüzün, bilgi birikimimizin, sanatsal faaliyetlerimizin taşıyıcıları olan dergiler, gazeteler ve bütün yazılı ürünler, toplumu aydınlatmada ve geçmişle canlı bir bağ kurmada önemli bir görev üstlenmektedir.

Dergimizin bu sayısında fotoğrafların yanı sıra karikatür ve resimlere de yer verdik. Özellikle yerel yaşamı yansıtan resimler bunlar...

Ayrıca, "Çizgilerle/karikatürlerle Ordu'nun Ünlüleri" köşesi de oluşturduk yine bu sayımızda.

Sağlıklı, mutlu ve umutlu günler diliyorum. Beğenmeniz ve yararlanmanız dilekleriyle...

Musa İŞLEYEN

HEYBE

**Boş kalmasın heybemiz,
Bak içersi ne temiz,
Eğer zikzak yaparsak?
Kabul olmaz tevbemiz.**

**Güzel şeyler dolmalı,
Hep dopdolu olmalı,
Heybeye bakan gözler,
Doğru yolu bulmalı.**

**Heybe deyip de geçme,
Ne varsa hepsi seçme.
Gözüne bak sen suyun,
Be çeşme başka çeşme.**

**İki gözlü heybemin,
Her gözü dolu olsun,
Hak arayan dostlarım,
İyi orda bulsun.**

**Heybe mübarek bir yer,
Her şey ona atılmaz,
Değersiz olan bir şey,
Bil ki orda satılmaz.**

**Olsun heybeler dolu,
Okuyan bulsun yolu,
Şu eren yiğitlerin,
Bilinmez sağı solu.**

**Dolu olsun heybeler,
Kapanmasın düğmeler,
İşe yeni başladık,
Daha neler var neler.**

**İnsan heybesiz olmaz,
Her şeyi ona koymaz,
İlim, irfan azıktır,
Kişi azıksız olmaz.**

**Azık helal olmalı,
Mide helal dolmalı,
Haramla meşgul olan,
Sarıp da solmalı.**

**Ordu da büyük şehir,
Vardır onda çok nehir,
Onun da var heybesi,
Bak bunlarda meyvesi,
Hele bir bak tadına,
Ne de hoştur yemesi.**

Kemal MENCELOĞLU

Anadolunun Keşfedilmeyi Bekleyen Biyolojik Hazinesi: Endemik Bitkilerimiz

Prof. Dr. Ş. Metin Kara, Arş. Gör. Dr. M. Akif Açıkgöz
*Tarla Bitkileri Bölümü, Ziraat Fakültesi,
Ordu Üniversitesi*

İçinde bulunduğumuz yüzyılda, artan nüfus baskısının yol açtığı plansız endüstrileşme ve şehirleşme, tarım alanlarının amaç dışı ve yanlış kullanımı, erozyon, çölleşme ve küresel ısınma gibi çeşitli olumsuz değişimler, dünya genelinde sürdürülebilir kalkınma yaklaşımını gündeme getirmiştir. Bilindiği gibi; sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı doğal kaynakların, sadece bugünkü nesillerin değil, aynı zamanda gelecek nesillerin de gözetilerek, verimli kullanılması ve korunması prensibini esas almaktadır. Bu kapsamda, özellikle su kaynakları ve biyolojik varlıklar, ulusal ve evrensel düzeyde gelecek kuşaklara bırakılacak en önemli dünya mirası olarak kabul edilmektedir.

Asya ve Avrupa kıtaları arasında doğal bir köprü konumunda olan ve üç büyük fitocoğrafik bölgenin (Avrupa-Sibirya, Akdeniz ve İran-Turan) kesişme noktasında yer alan Anadolu, oldukça farklı iklimi ve ekolojik yapısıyla, dünya mirası biyolojik varlıklar bakımından eşsiz ve ender coğrafyalardan birisi olarak kabul edilmektedir. Türkiye, 12.000 civarında bitki türü varlığı ve %30 dolayındaki yüksek endemizm oranıyla, bitki biyo çeşitliliği açısından dünyanın en önde gelen sayılı ülkeleri arasında yer almaktadır. Nitekim çeşitli kaynaklarda, Türkiye florasındaki bitki türü varlığının, Avrupa kıtası toplamına eşdeğer olduğu şeklinde bilgiler yer almaktadır. Bu zengin bitki çeşitliliği içinde özellikle doğadan toplanan tıbbi ve aromatik bitkiler oldukça önemli bir potansiyele sahiptir. Çok sayıda kültür bitkisinin gen merkezi ve anavatanı olan Anadolu, tıbbi ve aromatik bitkiler açısından da oldukça zengindir ve bu bitkilerin yaklaşık 1/3'ü Türkiye'ye özgü, endemik türlerdir.

Türkiye, sahip olduğu bu zengin biyolojik çeşitliliğe karşılık, tıbbi ve aromatik bitkiler ile bunlardan elde edilen ürünler pazarında dünya ülkeleri arasında ne yazık ki hak ettiği yerde değildir. Ülkemizde son yıllarda kültür şartlarında üretime yönelik ilgi biraz artmış olmakla birlikte, iç piyasada değerlendirilen bitki türleri genellikle doğal floradan toplanmaktadır. Ülkemizde tıbbi ve aromatik bitkilerin doğal floradan bilinçsiz, zamansız,

kontROLSÜZ ve aşırı toplanması hem doğal florayı tahrip etmekte ve hem de bu çok değerli endemik bitki türlerinin zamanla doğada neslinin azalmasına ve hatta yol olmasına yol açmaktadır. Bu yüzden, kullanım alanı geniş, talebi fazla ve ekonomik değeri yüksek olan bitki türlerinin tarımının yapılması üzerinde önemle durulması gerekmektedir.

Dünya genelinde tıbbi ve aromatik bitkilerin önemi, kullanım alanları ve tüketimi giderek artmakta ve bazı ülkelerde tarla tarımı içerisindeki üretimi giderek yaygınlaşmaktadır. Sentetik ilaçların insan sağlığına zararlı etkileri, insanın refah düzeyinin yükselmesiyle değişen beslenme anlayışı ve kozmetik, parfümeri ve terapi alanlarında bitkisel ürünlere olan talebin artmasında etkili olmuştur. Tıbbi ve aromatik bitkilerin ekonomik değeri ve önemi, bu bitkilerin içerdikleri uçucu yağlar, alkaloidler, tanenler, fenoller, reçineler gibi sekonder metabolit olarak adlandırılan ve "yükte hafif, pahada ağır" bileşikler olarak tanımlanan biyoaktif maddelerden ileri gelmektedir. Sekonder metabolitlerin başta gıda ve ilaç olmak üzere kozmetik, parfümeri, deterjan ve herbisit gibi oldukça farklı alanlarda çok yönlü olarak kullanılması bu bitkileri ekonomik olarak önemli hale getirmiştir. Tıbbi ve aromatik bitkilerde sentezlenen biyokimyasalların sağlığı koruyucu, hastalıkları önleyici ve tedavi edici etkilerinden dolayı, bu bitkiler çok eski zamanlardan beri, geleneksel Anadolu halk hekimliğinde yaygın olarak kullanılmışlardır.

Bitkilerin türüne, çeşidine ve yetiştikleri iklim koşullarına göre değişiklik gösteren bu maddeler bitkiler aleminde sınırlı dağılım gösteren, bitkinin büyüme ve gelişmesinde nispeten işlevsiz, miktarları genellikle çok az olmakla birlikte sayıları oldukça fazla ve içerikleri çok çeşitli olan organik bileşiklerdir. Tıbbi ve aromatik bitkilerde sentezlenen biyoaktif maddeler bitkide bulunduğu organa, bitkinin hayat devresine, hasat zamanına göre azalıp çoğalırlar. Bazı bitkilerde sekonder metabolit birikimi en fazla kökte veya sapta, bazılarında yaprakta veya çiçeklerde olmaktadır.

Diğer taraftan çoğu tek yıllık bitkilerde uçucu yağların en fazla olduğu gelişme dönemi genellikle çiçeklenme devresidir. Farklı ekolojilerde, farklı bitki gelişme dönemlerinde ve farklı organlardan elde edilen sekonder metabolitlerin miktarı ve bileşimi farklı olabilmektedir. Bitkilerin büyüme ve gelişmesinde yaşamsal olmayan, bitkilerdeki miktarları bazen ölçülemeyecek kadar az olan ve oldukça fazla sayı ve çeşitlilikte sentezlenen sekonder metabolitler, bitkilerin yaşadıkları çevredeki biyotik ve abiyotik stres faktörlerine karşı savunma sistemlerini oluştururlar.

Doğal habitatta yetişen bitkilerden direk olarak elde edilen sekonder metabolitler, bitkilerde oldukça çok fazla sayı ve çeşitlilikte üretilirler. Bunun sebebi bitkilerin farklı çevre şartlarına adaptasyon, hayatta kalma, nesillerini devam ettirme, savunma ve korunma gibi istekleridir. Sekonder metabolitler bakteriyel ve fungal patojen saldırılarına karşı bitkileri korur, bitkilerin aynı ortamdaki diğer bitkilerle rekabet güçlerini artırır ve tozlanmada böcekleri cezbedici rol oynarlar. Bunlara ilaveten bitkileri sıcaklık değişimleri, su ve mineral madde noksanlığı veya fazlalığı, tuzluluk ve asitlik gibi stres faktörlerine karşı korurlar.

Bilindiği gibi doğal ortamlarda yetişen bitkiler içinde buldukları ekolojik koşullardan olumlu veya olumsuz olarak etkilenmekte, bunun sonucunda bazı biyokimyasalların sentezi teşvik edilmekte, sınırlandırılmakta ya da engellenmektedir. Bu yüzden, doğal ortamlardaki bitkilerden yeterli miktarda ve belirli kalite standartlarında sekonder metabolitlerin elde edilmesi çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Diğer taraftan, doğadan gelişigüzel bir şekilde toplanan, toplama sonrası işlemlere ve muhafaza koşullarına gerekli önem verilmeden insanların kullanımına sunulan bitkisel drogların kimyasal yapıları, etken madde içerikleri ve bileşenleri büyük farklılıklar gösterebilmektedir. Ayrıca, bazı önemli tıbbi ve aromatik bitkilerin bilinen klasik yöntemlerle üretimi ve bunlardan sekonder metabolitlerin elde edilmesi masraflı ve zaman alıcı olmaktadır. Bu yüzden sekonder metabolit üretiminde doku kültürü teknikleri tüm dünyada sıkça kullanılan yöntemlerdir.

Sekonder metabolitlerin elde edilmelerinde, bu bileşiklerin homojen, yüksek saflıkta ve belirli kalite standartlarında olmaları son derece önemli bir ölçüt olarak kabul edilmektedir. Doku kültürü tekniği ile arzu edilen kalite standartlarda ürün elde edilebilmekte, ana bitkide olmayan yeni bileşikler ortaya çıkmakta, mevsimsel ve çevresel faktörlerden bağımsız olarak birim alandan ve sınırlı sayıda bitkisel materyalden maksimum ölçüde faydalanma sağlanmaktadır.

Doku kültürü şatlarında yürütülen çalışmalarda, tıbbi ve aromatik bitkilerde sekonder metabolit birikimini artırmak için, bitkilerin çeşitli biyotik veya abiyotik stres faktörlerine maruz bırakılması sıkça başvurulan bir yaklaşımdır. Bitkilerdeki savunma sistemini tetikleyen bu stres faktörleri, az miktarlarda canlı bir sisteme uygulanırsa, biyoaktif madde sentezini teşvik eder ve böylece bitkilerin stres şartlarına adaptasyonunu kolaylaştırır.

Bitkilerdeki savunma sistemini aktifleştiren ve elisitör olarak adlandırılan biyolojik kaynaklı bileşikler arasında polisakkaritler (kitin, pektin ve selüloz) ve mikro organizmalar (maya ekstraktı, mantarlar ve bakteriler) yer almaktadır. Biyolojik kaynaklı olmayan abiyotik elisitörler arasında ışık ve sıcaklık uygulaması, tuzluluk ve kuraklık gibi etmenler, ağır metaller, mineral tuzlar, asitler, zehirli gazlar ve hormonlar yaygın olarak kullanılmaktadır.

Çok sayıda tıbbi ve aromatik bitkide biyotik ve abiyotik stres faktörleri uygulanarak doku kültüründe sekonder metabolit üretimini teşvik etmek amacıyla çok sayıda araştırma yapılmış olmakla birlikte, Türkiye endemiği türler üzerinde bu konuda yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Anadolu'nun zengin tıbbi ve aromatik bitki çeşitliliği içinde önemli yer işgal eden Astereaceae (Papatyagiller) familyası içinde yer alan ve Anadolu'da "ayvadana, ayvadanası ve civanperçemi" gibi isimlerle bilinen *Achillea* cinsi, Türkiye'de 59 tür ile temsil edilmekte olup, bunlardan 31'i endemiktir. *Achillea* cinsi içinde yer alan *Achillea gypsicola* kimyasal yapısında antikanserojen bir bileşik içeren ve Türkiye'ye endemik olan bir türdür. Bitkinin uçucu yağında bulunan kamfor terpeni antimikrobiyal, antinosiseptif, antitüsif, antimutajenik, antikanserojen ve kardiyovasküler etkilerinin yanı sıra pestisit, kozmetik, parfümeri ve plastik sanayiinde çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Kamfor terpeninin elde edildiği asıl bitki kaynağı kamfor ya da kafur ağacı olarak bilinen ve Uzak Doğu ülkelerinde yetişen *Cinnamomum camphora* türüdür. Kamfor ağacının kimyasal yapısında yaklaşık %68 civarında kamfor bileşiği bulunmaktadır. Buna karşılık, ülkemiz doğal florasına özgü bir bitki olan *Achillea gypsicola* türünde, otsu yapıda olmasına rağmen, kamfor oranı %40 civarındadır. Yapılan araştırmalar kamfor içeriği bakımından *Achillea gypsicola* türünün, diğer pek çok bitki türüne göre çok daha zengin olduğunu göstermiştir. Buna göre, ağaç formu da dâhil, bitkiler âleminde *Achillea gypsicola* türünün kamfor içeriği bakımından ne derece zengin olduğu açıkça görülmektedir.

Buna karşılık bilimsel literatürde, ağaçsı formlara yakın oranlarda kamfor içeren *Achillea gypsicola* türünde, sekonder metabolit üretimini artırmaya yönelik herhangi bir çalışma mevcut değildir. Ülke olarak sahip olduğumuz biyolojik çeşitlilik göz önüne alındığında, sekonder metabolit üretiminde değerlendirilecek çok zengin bir potansiyelimizin olduğu açıktır. Bu düşünceden hareketle, Ordu Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü'nde 2014-2017 yılları arasında, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) desteği ile yürütülen bir proje ve doktora tezinde bu konu üzerinde çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, *Achillea gypsicola* türünde doku kültürü şartlarında özellikle maya ekstraktı ve ışık uygulamasıyla başta kamfor olmak üzere sekonder metabolit üretiminin önemli derecede artırılabilceğini ortaya koymuştur. Nitekim 100 mg/l maya ekstraktı uygulaması, başlangıç kültürüne göre,

kamfor birikiminde %831 gibi oldukça yüksek bir artış sağlamıştır. Yürütülen bu araştırma ile başta kamfor terpeni olmak üzere, önemli diğer bazı sekonder metabolitlerin üretim protokolleri belirlenmiştir. Bu protokoller kullanılarak, önemli bir antikarsinojen bileşik olan kamfor terpeninin biyoreaktörlerle yüksek miktarlarda üretimi söz konusu olabilir.

Bu şekilde, çok değerli olan fitokimyasalların doku kültürü yoluyla biyoreaktörlerde yüksek saflıkta üretilmeleri, bunların başta tıp ve eczacılık olmak üzere endüstrinin çok çeşitli alanlarında daha verimli bir şekilde kullanılmasının yolunu açabilir. Önemi gün gittikçe artan ve büyük bir ticari pazara sahip olan sekonder metabolitlerin doku kültürü şartlarında üretilmesini sağlayan bu türden çalışmalar, sahip olduğumuz üstün biyolojik zenginliklerin ekonomik çıkarılara dönüştürülmesi konusunda çok önemli katkılar sağlayacaktır.

BİRAZ SEN BİRAZ BEN

*Bugün magrur biraz yüreğim
Bazenlerin olduğu gibi yine yorgun kalbim
Güneşin doğup batışı kadar sanki ömrüm
Ve ben yine senden uzakta
Senden ayrı terki diyardayım
Ey gönlü sürgün yarım
Çöllerde bir serap olsan
Kana kana içerdim seni
Bir ağaç olsan gölgene sığınır sarıp sarmalardın
bedenimi
Bugün magrur biraz yüreğim
Bazenlerin olduğu gibi yine yorgun kalbim
Ah bu ben bu sensiz kaçışlar
Loj ışıklar altında yürümeler sahil boyu
Ordunun o serin havası işlerken bedenime
Boz tepenin yanan ışıkları ısıtır hep yüregimi*

*Kilometrelerce yol olsa bile arada
Gönül hep sende akıl hep sende
Bazenlerin olduğu gibi yine yorgun kalbim
Dalıp giderim kimi zaman çok uzaklara
Ellerim cebimde yürürken
Ellerin gelir aklıma
Gözlerin gelir göz bakışlarıma
Sözler kalır kiyafetsiz dil etmez olur kelim
Gün gelir atmaz olur yürek
Solar günlümün kırmızı gülleri
Dikeni bir bir batar yüreğe
Kan olur akar gözlerde yaş diye
Ey gönlü sürgün yarım
Çöllerde bir serap olsan
Kana kana içerdim seni*

Sertaç ÇINAR

'Aşk Tadında Bir Sevdam Var Yüreğimde Adını Koyamadığım'

Hangi dilde dile gelir insanın içindeki yaşadığı aşkı birer birer kelimelere dökmesi bilinmez. Defalarca aşık oluruz ama her defasında da yüreğimizin çırpınışlarına engel olamayız.

Kıpır kıpır olur içimiz heyecandan yerimizde duramayız. Adı aşk mıdır sizce?

Hep sordular bana aşk nedir diye? Sizce tarifi var mıdır aşkın.

Adına ister aşk de isterse yüreğine köz düşmüş acıdan kıvranan masum bir çocuk.

Sözlerin dudaklara kadar gelip karşındakine diyememek

midir aşk.

Ben sana aşığım diyememek insanın içini kemiren bir sancıdan başka bir şey değil.

'Aşk bir elma ağacına benzer görkemli duruşuyla, rengi ve kokusuyla mutluluk şaçar etrafına. Birbirinden güzel elmalar vardır ağacın her bir dalında. Çıkarsın tepesine seyre dalarsın gözlerini alamazsın her birine aşkla bakarsın. Dokunmak istersin dokundukça yüreğinin çırpınışlarına merhem sayarsın. Uzanırsın ellerinle tutmak istersin uzanırsın da dokunamazsın. İşte o zaman onun adı aşk olur'.

Dile gelir aşk için yazılan şiirler ve birer birer düşer dilimizin ucundan

**Aşkın dili var mıdır
Anlatır mı kendini mısralarda
Dolanır mı dilden dile kulaklarda
Ya da aşk efsane midir
Yedi cihanda**

**Ben mutluluğu mısralarla yazdım
Sen resmini çiz aşkım
Tut kollarımdan
Tükenen umutlarım yeşersin bir
bakışınla
Adını ben dilime doladım**

**Söyler dururum her defasında
Mutluluğun resmini çiz sen de
Çiz ki hayallerim yok olmasın
karanlığında
Ellerinle süsle mutluluğu daha sonra
Rengine renk kat gülüşünle
Rastgele sevgili rastgele
İliklerime kadar işle
İşle ki mutlu olayım ben de
Mutlulukla dolsun içim bu gece
Es rüzgarınla gel şehrim
Gel de ortak ol gecelerime**

Ve ismini büyük aşk koyarız kalbimizde yaşadığımız aşklara. Yeri gelir ağlar, yeri gelir mutluluktan uçarız. Aslında biz aşkı delikanlı yaşarız, yüreğimizde yaşatır baş tacı yaparız. En güzel, en özel aşkları yaşamanız dileğimle...

Fuat HUYSUZ

*Sevgin gönlümün derinliğinde
Karadeniz'in incisisin Ordu'm
Paraşütler dolaşır üzerinde
Karadeniz'in incisisin Ordu'm*

*Yaylasına çıkarsın havası sert
Havasını solursun kalmaz ki dert
Sahilinde gezersin sanki cennet
Karadeniz'in incisisin Ordu'm*

*Mavi ve yeşili işlenmiş oyası
Güzellik için atılmış mayası
Tarihten misafır Kurul Kayası
Karadeniz'in incisisin Ordu'm*

*Boztepe'den kuş bakışı bakılır
Muhteşem manzara göze takılır
Adına türkü ile mani yakılır
Karadeniz'in incisisin Ordu'm*

*Dalganı kıyılara vuruyorsun
Fındığınla ayakta duruyorsun
Yaz kış güzelliğini koruyorsun
Karadeniz'in incisisin Ordu'm*

*Üniversite gönüllerde yatmış
Turizmde yatırım atağa kalmış
Teleferik sana güzellik katmış*

Karadeniz'in incisisin Ordu'm

*On dokuz ilçe üstünlük kurmuşsun
Hoş sedayla gönüllere dolmuşsun
Gözün aydın büyükşehir
olmuşsun
Karadeniz'in incisisin Ordu'm*

*Salim der yeşil,mavi sağın solun
Olmazsa olamazındır çevre yolun
Dört bir yana dağılmış kolun
Karadeniz'in incisisin Ordu'm*

Salim YURDAKUL
Turizmci Genel Müdür

Röportaj

İrfan Yıldız BEŞLİOĞLU

AŞIK SALTİ (Muharrem Saltı)

Sayın Saltı, yaşamöykünüzü özetler misiniz?

1953 yılında, Ordu'nun Kumru ilçesinde Ortaoba Yaylasında, Haziran ayında doğdum. Ancak nüfusta 1959 olarak kayıtlıyım. Benim dedem Rüştü Saltı, Kumru'nun Samur Mahallesindedir. Vaktiyle, Ünye'nin Kuşdoğan Köyüne içgüveyi olarak gelip yerleşmiş, burada da kalmış. Babam Necati ile annem Ayşe, Kuşdoğan Köyü/Ünye doğumludur. İlkokulu Kumru Merkez İlkokulunda okudum. Yalnız 4 ve 5. sınıfları Ünye Kuşdoğan'da. Ortaokulu yine Kumru'da Merkez Ortaokulunda okudum. Liseyi Ünye Lisesinde okudum. Lisede 3 yıl okuduktan sonra mezun olmadan tasdiknameyle okulu bıraktım. Askere gitmeden, 1976 senesinde Ayşe Hanımla evlendim. Askerliğimi 1979/1980'de Sivas'TA Muhabere Er Eğitim Taburunda, Karışık Muhabere Bölüğünde acemi eğitimimi tamamladım. Usta Askerliğimi ise ve Kırklareli'nde Hudut Taburunda yaptım. Kırklareli Yanıkkışla'da okuryazar olmayan askerlere öğretmenlik yaptım. Üç oğlum var. Rençberlik yaparak geçimimi sağladım. Halen de Kuşdoğan Mahallesinde Kavunlu Sokakta oturur ve rençberlik ederim.

Şiire merakınız nasıl başladı?

Şiir yazmaya, otuz-kırk yıl önce başladım. Kitaplar okuyordum. Okuduklarımdan etkileniyordum. Başta Yunus Emre olmak üzere, Karacoğlan, Pir Sultan Abdal gibi Halk şairlerinden etkilendim. Yakın dönemden Âşık Veysel'den ve biraz da Cahit Külebi'den etkilendiğimi söyleyebilirim. Halk Şiiri eserlerinin bir çoğu aynı zamanda türkü sözü de olduğundan, dinlediğim halk müziği yapıtları içinde yaşayarak ve bunları içimde yaşatarak, , hem duygu hem de söz ve musiki olarak bunlardan feyiz alıyordum. Saz veya başkaca bir enstrüman çalamam ama Halk Şiirinin, Halk Müziğinin o içli ve derin ritmini her zaman içimde taşıdım. Hayata hep şiir olarak baktım.

Şiir yazma isteği sizde nasıl oluşuyor. Şiir size nasıl geliyor?

Ben halktan bir insanım. Köyş şartları içinde daha çok yaşıyorum. Rençberim. Halk kültürünün, folklorun içindeyim. Çevremde dinlediğim türküler, ağıtlar, kına türküleri, yine çevremde gördüğüm düğün-dernek, cenaze, ölüm, doğum olayları, sevda öyküleri, büyüklerimden dinlediğim tecrübeye veya gözleme dayanan meseller, misaller, destanlar, öyküler, hep beni etkilemiştir. Benim gençliğimde şehirlerde destanlar satılırdı. Satıcı destanı hem okurdu, bazen de teypten kasette çalardı. Bunları dinleyen insanlar etkilenirdi. Buradan, yazdıklarını paylaşmak, insanlarla etkileşime girmek, duygularımı ve düşüncelerimi herkesle bölüşmek duygusuna kapıldım ve yazdığım şiirleri eş dost meclislerinde okumaya başladım. Çevremde insanlar şiirlerimi çok beğeniyordu, bu da benim yazma cesaretimi ve arzumu kamçılıyordu. Önceleri sadece şiir söylüyordum ama yazmıyordum ve ezberimde tutuyordum. Zamanla yazmaya başladım, bunları biriktirmeye başladım.

Şiirlerinizin konusu genelde neler oluyor?

Ben de herkes gibi insanım. Senim de sevinçlerim, üzüntülerim oluyor. Gençliğimde âşık olduğum da oldu. Sevda kahrımı çektim. İnişli çıkışlı yollardan geçtim. Bunlardan ötürü sevda şiirleri çok yazdım. Bunun yanında sosyal olaylar beni çok etkiler ve gözlemlerime binaen hemen şiire dökülür. Bir de ben tabiatı çok severim. Tabiatla bütünleşerek yaşarım. Tabiat olaylarından doğrudan etkileşimle bir çok şiir yazdım. Yazdıklarımın kırsal ve doğasal yönü çok yoğundur. Köy insanların,

tarım insanların yaşam şekilleri, üretim ve çalışma tarzları şiirimde çok yansır. Yıllar geçtikçe kişisel deneyimlerime ve gözlemlerime, genel hayat tecrübesine dayalı olarak bir bilgelik durumu da oluştu. Yaşımız ilerledikçe daha olgun şiirler söylemeye başladım. Eskiyle yeniye iç-içe geçirerek, daha etkili şiirler yazdım. Bir de ben hayâlî şiir hiç yazmadım. Her ne yazdıysam ya yaşamışımdır, ya çevremde bir olay olmuştur, ya gözlemdir. Ya deneyimdir, ya paylaştığım bir yaşam kesitidir. Bu anlamda tecrübî bir şiir yazdığımı söyleyebilirim.

Şiirlerinizi nerelerde yayınladınız veya yayınlıyorsunuz?

Ben şiirlerimi ilk önce UZAK Şiir Seçkinde bir zaman yayınladım. Sonra Ünye'den çıkan Gazete/Okuyorum'da yayınladım ve halen orada yayınlamaya devam ediyorum.

Şiirlerinizi ne zaman kitaplaştırdınız ve kaç kitabınız var?

Benim GİDENLERE ÖZLEM isminde bir şiir kitabım var. Yaklaşık 2 sene önce yayınladım. Kitabım çok da ilgi gördü. Kitabımın çıkışıyla edebiyat ve sanat çevreleriyle daha da çok muhatap oldum. Kültürel ve edebî-sanatsal muhitler içinde daha çok bulundum. Şiirlerime ve bana gösterilen ilgiden ziyadesiyle memnun oldum. Bu durum beni daha çok teşvik etti. Şiirlerime sadece Ünye ve Ordu'dan değil, İstanbul çevresinde de ilgi gösterildi. Hatta birkaç okulda konuşma yaptım, davet edildim. Bu da beni onurlandırdı.

Peki yeni kitabınız var mı varsa ne zaman çıkıyor?

Yeni kitabım elbette var. Bir kitap boyutunu aşan miktarda şiirim var. Diyebilirim ki iki kitaplık şiirim var. Şimdi, bu aşamada, ikinci kitabımın hazırlığı içindeyim. Bunu uygun zaman ve zemin içinde yayınlayacağım. Üye olduğunuz bir kültür/edebiyat kurumu var mı? Ordu Şairler ve Yazarlar Birliğine(ORŞAYAB) üyeyim.

Okuyan birisi olduğunuzu biliyoruz. Bu sıralarda hangi kitabı okuyorsunuz?

Sabahattin Ali'nin KUYUCAKLI YUSUF'u ile Orhan Pamuk'un KIRMIZI SAÇLI KADIN'ını okuyorum. Bir de Atatürk'ün Büyük Nutku'nu yeniden okumaya başladım.

SELAM OLSUN

*Bir bir gitti sanat ustaları
Kalanlara selam olsun
Nerde nasıl gönül dostları
Soranlara selam olsun*

*Kimi tiyatrodaki kimi müzikte
Kimi bilimde, fende, fizikte
Kimi halk içinde kimi yükseklerde
Hikaye, şiirler yazanlara selam olsun*

*Kendimi alamam kağıttan kitaptan
Hoşlanırım güzel hitaptan
Dersini alanlar aldı hayadan, adap-
tan
Karanlığa karşı duranlara selam
olsun*

*Ozan saydılar yazarlar içinde
Dertler artmış türlü biçimde
Medeniyet, demokrasi var ölçümde
Sözlerinde yalan olmayanlara selam
olsun*

*Yıkılmaz kale, bölünmez ülke
Laiklik olmalı temel ilke
Atatürk olmalı gerçek belge
Cumhuriyeti kuranlara selam olsun*

*Aşık Saltı, savaşa, kine karşı
Yangın yerine dönmüş pazar, çarşı
Tehlikeye düşerse ülke barışı
Türk'e, Laz'a, Kürt'e, millete selam
olsun*

*Muharrem Saltı
GİDİYOR*

*Yazar oldum yazdım yazı
Hep arttı içte sızı
Rüzgârdaki ben o hızı
Aştım da gidiyorum*

*Gökte bulut yere insin
İçimdeki sağanak dinsin
Kuşlar beni iyi bilsin
Kanat açtım gidiyorum*

*Hep baktım dağdan çöle
Ben olmuşum aşka köle
Ömrüm geçti öle öle
İşte kalktım gidiyorum*

*Dur gitme demesinler
Hakkım varsa yemesinler
Bakmasınlar görmesinler
Azdı derdim gidiyorum*

*Yolum Kuşdoğan'dan denize
Solar yaprak güzden güze
Her taraf bakar bize
İşte geldim gidiyorum*

*Aşık Saltı geçer zaman
Zor hâldesin hâlin yaman
Reva mı karanlıkta kalman
Aydınlığa gidiyorum*

Muharrem Saltı

Yazbahar ÇETİN
Öğretim Görevlisi

Değerli Gençler,

Çoğu zaman hayatta ne yapmalı diye sormuşuzdur? Cevabın ne olduğunu bazen hiç önemsemeden... Ne yapmalı gerçekten hayatta iyi olmak, mutlu olmak adına, gülümsemek, gülümsetmek adına... Çılgınca gelse bile avazınız çıktığına şöyle, rahatlayıncaya kadar bağırarak adına... Ne yapmalı sahiden, nerede olmalı, nerede bulunmalı, nereye gitmeli sıkışıp kaldığında o sihirli soruya yanıt ne olmalı sizce? Geçenlerde bir video izlemiştim ve video şunu vurguluyordu: Hayatta bir probleminiz mi var? Cevabınız ya

Mesela;

Yarın sabah uyandığımda aynaya bakıp:

- 1. Bugün kendim için yaşamı ertelemeyeceğim.**
 - 2. Önce BEN**
 - 3. Hayatı sundukları ile kabul edeceğim.**
 - 4. Dünyayı değil belki ama kendim için kendimi değiştireceğim.**
 - 5. Kendimi yeniden keşfedeceğim.**
 - 6. En önemlisi ben kimim ve ne yapmak istiyorum?**
- Biliyor musunuz güneş bu sabah size sizin için doğdu. Cevapları ertelemeyin yaşamı ise ASLA. Bir hocam derdi "Hayat bir an o da şuan"...**

Ucuna tutunup sürükleniyorsan yerde bir halatın
Ya koşmayı bilmedin ya da ip atlamayı,
Sana sundukları ile yetinirken bir yerlerde
Bilmedin yeniden keşfetmeyi hayatı
Sen baktın zamansa hep aktı
Geçip gitti yanından bir tren bir otobüs bir araba
belki havalandı o uçsuz bucaksız yerlere konacak
o uçağı

Kaybedecek zamanın yok oysa yaşayacağın yepyeni bir gün
Haydi kalk aç gözlerini ve silkin
Kendiniz için bugün yaşamı ertelemeyin
Ve yeni bir gün başlıyor unutma yalnız senin
İÇİN...
En içten duygularımla,

KALBE DÜŞEN CEMREYİZ

*Sevgi gölüne daldık
Derviş Yunus Emre'yiz
Yesevi'den bal aldık
Kalbe düşen cemreyiz*

*Yaramız olsa bile
Bize dermandır çile
Sevda ile aşk ile
Yoğrulmuş bir zümreyiz*

Av. Necati Kırış

EY SEVGİLİ

*Hüznümde sen, neşemde sen,
Akan gözyaşımdayın ey sevgili,
Gönlümde açan tomurcuk gülsün,
Seher yeli gibi esensin ey sevgili.*

*Yaz gecelerimin parlayan yıldızı,
Bazen kalbimdeki ince sızı,
Görünmeyen nefesimin hızı,
Sabah güneşimsin ey sevgili.*

*Ellerimi kaldırdım semaya,
Selamını söyledim dolunaya,
Mevla'nın bahsettiği doğaya,
Seni sordum ey sevgili.*

*Yadımda kaldın, biçareyim,
Sensiz bu diyarda viraneyim,
Dünyada gezen bir avaneyim,
Derde deva ol ey Sevgili.*

Sema ALTUNTAŞ

BEKLİYOR

*Delikanlım, sen kendine dön artık
Bu zengin topraklar sürülmeyi bekliyor
Akıllıca ver kendine yön artık
Demire su verilmeyi bekliyor*

*Adalet, mazlumun tek tutar dalı
Yenmiş tüy bitmedik yetimin malı
Muktedir olmanın var mıdır yolu
Nice hesap sorulmayı bekliyor*

*Hak hakikat neredeyse ara bul
Seni aldatmasın makam para pul
Olacaksan Hakka olmalısın kul
Ölü ruhlar dirilmeyi bekliyor*

*Darmadağın olmuş İslam dünyası
Mümin kardeşliğin ne gün ihyası
Gerçek olsun Kızılma rüyası
Büyük birlik kurulmayı bekliyor*

*Nice kalpler var ki yemişler vurgun
Yürekler hüznünlü gönüller yorgun
Nice kırık kalpler kenarda dargın
Çok gönüller girilmeyi bekliyor*

*Karlarla kaplanmış sevdanın dağı
Gülünü kaybetmiş muhabbet bağı
Karmakarış olmuş sevgi yumağı
İlmek ilmek örülmeyi bekliyor*

*İnsanın hayatta çoktur emeli
Azgın isteklere bir dur demeli
Zor olsa da nefsi dizginlemeli
Taşkın ırmak durulmayı bekliyor*

*Sevda çeken her dem vuslatı bekler
Ayrılıklar dertlerime dert ekler
Her tepede ayrı ayrı çiçekler
Gonca güller derilmeyi bekliyor*

Av. Necati Kırış

Ordu Ağzı Üzerine Yapılan Akademik Çalışmalar

Muammer CIDİK

Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi

Bir dil alanı içinde yer alan farklı konuşma biçimlerinden her biri "ağız" terimi ile ifade edilmektedir. Bu çalışmamızda Ordu yöresi ağızlarının, ağızlarla ilgili tasnif çalışmaları arasındaki yerini belirleyerek bu alanda yapılan çalışmaları bir araya getirmeyi ve bu çalışmalar hakkında bilgi vermeyi amaçlanmaktadır.

Türkiye Türkçesi ağızlarının tasniflerini incelediğimiz zaman İgnas Kunos, Ahmet Caferoğlu, Tahsin Banguoğlu, Leyla Karahan, Zeynep Korkmaz, Ahmet Bican Ercilasun gibi önemli türkologların çalışmalarını görüyoruz. İl ve ilçe düzeyinde de pek çok ağız çalışmasının olduğunu araştırmalarımızda görmekteyiz.

Bugün standart dilde yer almayan bazı arkaik kelimelerin Anadolu ağızlarında yaşaması ağızların önemini daha da arttırmaktadır.

2.Ordu Yöresi Ağızlarıyla İlgili Yapılan Çalışmalar

Türk dili çalışmaları içerisinde özel bir yere sahip olan ağız araştırmaları etkili bir şekilde yapıldığında hem günümüze ışık tutacak hem de geçmişimizi aydınlatacaktır. Bugün; dünün sonucu, yarının sebebidir. Bu ifadeyi çalışmamıza uyarlayacak olursak; Ordu yöresi ile ilgili çalışmaları incelediğimizde bu çalışmaların öncelikle yörenin Türkleşmesi, Türk vatani olma noktasında geçirdiği aşamalar ifade edilmektedir. Ordu yöresinin Türkleşmesinde Çepni boyu başta olmak üzere diğer Oğuz boylarının da etkili olduğu bu konuda yayımlanmış kaynaklarda ortaya konulmaktadır. Prof. Dr. Bahaeddin Yediyıldız' ın Tahrir Defteri'nden yaptığı incelemelerden ortaya koyduğu yer adları ifademize kaynaklık etmektedir. Prof. Dr. Mehmet AYDIN' ın "Aybastı Ağzı" adlı çalışmasında Ordu yöresi ağızlarında Kıpçak etkisinden bahsetmesi de bir yörenin ağzının

oluşmasında o yörenin geçirdiği tarihi sürecin etkili olduğu göstermektedir.

2.1.Ordu Yöresi Ağızları'na Yer Veren Çalışmalar

2.1.1. Yayımlanmış Kitaplar

•DEMİR, Necati. (2001). Ordu İli ve Yöresi Ağızları, TDK Yayınları, Ankara.

Eser; Ön Söz ve Giriş' ten sonra üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Ordu'nun tarihi, Ordu yöresinin etnik yapısı, Ordu ilinin fiziki coğrafyası ve bölgenin diyalektolojik durumu hakkında bilgi verilmektedir. Prof. Dr. Necati DEMİR' in "inceleme" başlığıyla verdiği birinci bölüm, dil bilgisi incelemesinden oluşmaktadır. Bu bölümde standart yazı dilinde bulunmayan ancak Ordu yöresi ağızlarında yer alan ünlü ve ünsüz harflerin yer almakta, ses olaylarına yer verilmekte ve yöreye ait kip çekimleri gösterilmektedir. Bölümün devamında şekil bilgisi kısmında yörede kullanılan yapım ve çekim ekleri incelenmektedir.

İkinci bölümde ise "metinler" başlığı yer almaktadır. Burada merkez ilçe dahil olmak üzere, Ordu'nun tüm ilçelerinden yapılmış derlemeler yer almaktadır. Bu bölümde DEMİR, üç sonuç üzerinde duruyor.

1. Türkiye, Oğuzların ağırlıklı olarak yerleştiği bir coğrafyadır. Doğal olarak Türkiye Türkçesi ağızlarının temelini Oğuz Türkçesi oluşturmaktadır. Dolayısıyla Ordu ili ve yöresi de Oğuz Türkçesinin içinde yer almaktadır. Bu bakımdan yapılan araştırma Türkiye'nin büyük bir bölümü ile paralellik göstermektedir.

2. Ordu ve yöresi ağızları Kuzeydoğu grubu ve Doğu grubu ağızlarıyla mukayese edildiğinde yazı diline daha yakındır.

3. Ordu ili Türkiye'nin pek çok yerinde olduğu gibi halk edebiyatı mahsulleri bakımından zengindir (Demir, 2001 : 162).

Kitabın üçüncü bölümü sözlükten oluşmaktadır. Bu bölümde Prof. Dr. Necati DEMİR tarafından Derleme Sözlüğü'nde yer almayan 95 kelime tespit edilmiştir. Sözlükten oluşan bu bölümde yaklaşık 1.445 kelime yer almaktadır.

•AYDIN, Mehmet. (2002). Aybastı Ağzı, TDK Yayınları, Ankara.

Eser; giriş (1- 12), ses bilgisi (13- 38), şekil bilgisi (39- 54), sonuç (55- 60), metinler (61- 112) ve sözlük (113- 167) bölümlerinden oluşmaktadır. Bu eserde dikkat çeken husus, çalışma yapılan bölgenin Tokat ile Ordu ili ağızları arasında küçük bir geçiş ve sınır bölgesi olmasıdır. Çalışma, öncelikle Aybastı ağzının Anadolu ağızları içerisindeki yerini belirledikten sonra ses ve şekil bilgisi açısından kelimelerin özelliklerini ortaya koymaktadır. AYDIN, bu çalışmada Aybastı ağzını Esenli-Kabataş- Alankent ve Pelitözü ve yöresi ağızları olmak üzere iki alt gruba ayırmıştır.

Prof. Dr. Mehmet AYDIN, giriş bölümünde ilçenin yeri, iklimi, bitki örtüsü, nüfusu, iktisadi yapısı ve tarihi hakkında bilgiler vermektedir. Sonrasında ise daha önce yapılmış ağız araştırmalarında bölgenin yeri hakkında bilgi vermektedir. Bu çalışmaların ilkinin Prof. Dr. Ahmet CAFEROĞLU'na ait olduğunu görmekteyiz. (Ahmet CAFEROĞLU, Kuzey- Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar Ordu, Giresun, Trabzon ve Rize ve Yöresi Ağızları). Adı geçen eserdeki metinler Ordu Merkez, Ünye, Fatsa, Vona(Perşembe) ve Mesudiye ilçelerinden derlenmiş, o dönemde Gököy ilçesine bağlı olan Aybastı ile ilgili metinlere rastlanmamıştır. Yine bu çalışmada CAFEROĞLU'nun "Sivas ve Tokat Ağızlarından Toplamalar" adlı çalışmasında yer alan iki türkünün Aybastı yöresinde de söylendiği kaydedilmektedir. Aybastı adına Derleme Sözlüğü'nde sadece "cağ" ve "tolas" maddelerinde rastlanmıştır (Aydın, 2002 : 12).

Çalışmanın "metinler" bölümünde Aybastı'nın mahalleleri ve geçmişte Aybastı ilçesine bağlı olan ve bugün Kabataş ilçesi sınırları içinde yer alan Alankent gibi mahallelerden derleme çalışmaları yapılmıştır.

Sözlük bölümünde ise Aybastı ağzında kullanılan ancak yazı dilinde ya hiç görülmeyen veya ses ve şekil bakımından farklılık gösteren kelimelere yer verilmiştir. Alıntı kelimeler tespit edilebildikleri kadarıyla hangi dilden alındı ise gösterilmiştir. Sözlükten sonra ise "Yer İsimleri

Dizini" yer almaktadır. Sözlükte yaklaşık 1300 kelime yer almaktadır. Yer İsimleri Dizini'nde ise 200 yer ismi mevcuttur.

•KÜÇÜK, S. & ATEŞ, M. (2017). Ordu Ağzı Söz Varlığı, Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları.

Türkçenin önemli zenginliklerinden olan ağızlardaki sözcüklerin standart yazı diline aktarılması çok önemlidir. Doç. Dr. Salim KÜÇÜK ve Mümin ATEŞ' in hazırladıkları bu çalışmada, Ordu yöresi ile ilgili bu alanda yapılan diğer çalışmalardan farklı olarak Ordu ağzının söz varlığı üzerinde durulmuştur. Eserin ön sözünde KÜÇÜK, Ordu ağzının toplam üç ağız bölgesinden oluştuğunu ifade etmektedir. Sahil bölgeleri ile merkeze uzak olan Aybastı, Akkuş, Gököy ve Mesudiye gibi bölgelerin fonetik açıdan farklılık arz ettiğini belirtmektedir. Benzer bir tespiti AYDIN, Aybastı ağzı için yapmaktadır. Konuşucular tarafından merkeze yakın olan yerlerle merkeze uzak olan bölgelerin farkı "aşağulular- o'arullular" şeklinde ifade edilmektedir. Ordu Ağzı Söz Varlığı'nı ön plana çıkaran yön ise eserin Ordu ağzının söz varlığını en kapsamlı şekilde ortaya koyan çalışma olmasıdır. Bu çalışmada Ordu ağzı ile ilgili 10.821 madde başı yer almaktadır.

•CAFEROĞLU, Ahmet (1994). Kuzeydoğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar, TDK Yayınları, Ankara.

•ÇEBİ, Sıtkı (2000). Ordu Şehri Hakkında Derlemeler ve Hatıralar, Orsev Yayınları, Ordu.

•ÇEBİ, Sıtkı (2006). Ordu Ağzı Derlemeleri, Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ordu.

•GÜLENSOY, Tuncer, Ercan Alkaya (2011). Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası, Akçağ Yayınları, Ankara.

•KARAHAN, Leyla (1996). Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması, TDK Yayınları, Ankara.

2.1.2. Yüksek Lisans Tezleri

•ATEŞ, Mümin. Ordu Ağzı Sözlüğü, ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr. Salim KÜÇÜK, Ordu 2015.

•ODABAŞ, Volkan (2014). Ordulu Şairlerin Şiirlerinde Geçen Özel Adlar ve Kullanış Özellikleri, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Doç. Dr. Salim KÜÇÜK). 462 sayfa.

•ALBAYRAK, Osman (2011). Ordu İlinin Resmi

Kaynaklardaki Yer Adları Üzerine İncelemeler, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Doç. Dr. Salim KÜÇÜK). 190 sayfa.

•DOĞAN, Nuh.Adbilim Açısından Samsun, Ordu ve Sinop Ağızlarında Armut, Elma ve Erik Adları, OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Özen YAYLAGÜL, Samsun 2006.

2.1.3.Yüksek Lisans Seminer Çalışmaları

•BAYTÜRK, Ferhat. Adbilim Açısından Korgan İlçesi Oya Adları, Ordu Üniversitesi Yüksek Lisans Seminer Çalışması.

•ÖZYURT, Özkan (2011). Kabataş Ağzı Bitki Adları, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Semineri, Samsun.

2.1.4. Lisans Tezleri

•ACAR, Cemal. Ordu Vilâyeti Ağzı, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, İstanbul 1970.

•ALAP, Ülker. Perşembe Ağzı, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), DTCF, Ankara 1960.

•BELİKIRIK, Olcay. Ordu Vilâyeti Ağzı, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, İstanbul 1968.

•CAN, Meral. Ordu Ağzı, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), DTCF, Ankara 1958.

•ERDİM, Zekeriya. Ordu(Mesudiye) Ağzı ve Dil İncelemesi, İstanbul Üniversitesi Türk Dili Mezuniyet Tezi, İstanbul 1979.

•FURTUN, Fülya. Ordu İli Merkez Ağzı, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Erzurum 1972.

•KARAMAN, Sibel. Ordu Merkez Ağzı, Cumhuriyet Üniversitesi Türk Dili Mezuniyet Tezi, Sivas 1999.

•KURUL, Işıl. Aybastı Ağzı, (Mezuniyet Tezi,1978), OMÜ Eğitim Fak. Ktp.Tez Nu.609.

•ÖZÇETİN, Sezai. Ulubey Ağzı/Ordu/,Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili Mezuniyet Tezi, Ankara 1974.

•TAŞKIN, Üzeyir, Geyikçeli Ağzı/Fatsa-Ordu/, İstanbul Üniversitesi Türk Dili Mezuniyet Tezi, İstanbul 1977.

2.1.5.Makaleler

•AYDIN, Mehmet (2005). Derleme Sözlüğüne Birkaç Katkı Dîvânü Lügâti't-Türk'le Aybastı Ağzındaki Bazı Ortak Öğeler, İlmî Araştırmalar, S. 19, Bahar, s.17-22.

•AYDIN, Mehmet (2006).Adbilim Açısından Ordu ve Samsun Ağızlarındaki Bazı Lakaplar, Türk Dilleri Araştırmaları, S. 16, İstanbul, s. 25-47.

•AYDIN, Mehmet (2007). Derleme Sözlüğüne Birkaç Katkı Dîvânü Lügâti't-Türk'le Aybastı Ağzındaki Bazı Ortak Öğeler, 4. UTDK (24-29 Eylül 2000, İzmir). Bildiriler, C.I, TDK Yayınları, Ankara, s. 155-160.

•AYDIN, Mehmet (2012). Aybastı ve Kabataş Ağzıyla İlgili Yeni Gelişmeler ve Çalışmalar, Aybastı-Kabataş Kurultayı Yayınları, No:13, Ankara, s.7-12.

•AYDIN, Mehmet (2008). Ordu ve Yöresi Ağızlarında Armut Adları, Turkish Studies, Volume 3/3, Spring, s. 129-138.

•BURAN, Ahmet (2011). Türkiye Türkçesi Ağızlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme, Turkish Studies.

•DEMİR, Necati (1998). Giresun ve Ordu Yöresi Ağızları Üzerine, TBAD, S. 7, Sivas, s. 139-166.

•DEMİR, Necati (2003). Orta Karadeniz Bölgesi Ağızlarında Nazal N (n) Sesi, TDAY Belleten, s. 51-58.

•ERDEM, Mehmet Dursun (2003). AYDIN, Mehmet, Aybastı Ağzı (İnceleme- Metin- Sözlük). TDK Yayınları, Ankara, 2002, Türk Bilig, 2003/5, Ankara, s. 178-181.

•EREN, Abdullah- A. ÖZTÜRK (2017). Yukarıkızılın Köyü Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 7 (3) s.413- 421.

•GÜLENSOY, Tuncer (1988). Karadeniz Ağızlarına Toplu Bir Bakış, Birinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, Samsun, s. 205-210.

•HASDEMİR, Bilgin (2009). Geçmişten Günümüze Ünye Ağzı, IV. Ünye Tarih, Tarih, Kültür ve Turizm Kurultayı, 25- 26. 07. 2009.

•KORKMAZ, Zeynep. Doğu Karadeniz Bölgesi Ağızlarının Türkiye Türkçesi Ağızları Arasındaki Yeri, Türk Dili,

•KÜÇÜK, Salim (2009). Doğu Karadeniz Bölgesi Ağızlarında Kullanılan Bazı Kelimeler Üzerine, Uluslararası Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiriler, Cilt: II, s.548569, (9- 11 Ekim 2008, Giresun).

•KÜÇÜK, Salim-S. SARAÇ (2009). İş Yeri Adlarında Batı Kaynaklı Kelimeler ve Ordu İli Örneği, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 2008-1, Cilt: XXXVIII, s. 137- 155.

•KÜÇÜK, Salim (2015). Ordu Ağzında Kelime Gru-

bu Yapısındaki Deyimlerde Yapı, Anlam ve Köken Bilgisi, *International Journal Of Social Science*, Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASS3101>, Number: 39, Autumn III, s.57-78.

•YAŞAR, Okan- ÖRGE YAŞAR, Funda (2010). Orta Karadeniz Bölümü İlleri Atasözleri ve Deyimlerinde Coğrafik Unsurlara İlişkin Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *The Journal of International Social Research* Volume 3 / 11 Spring, s. 586- 589.

•YEDİYILDIZ, Bahaeddin (1984). Ordu İli Yer Adları, *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Necati AKDER Armağanı, Ankara, XXII / 1- 2, s. 20- 36.

SONUÇ

Ordu Üniversitesi'nin açılmasıyla beraber Ordu yöresi bilimsel çalışmalarda daha fazla yer almaya başlamıştır. Ordu yöresi ağızları da doğal olarak bu çalışmalarda araştırma konusu olarak yer almış ve doktora tezleri, yüksek lisans tezleri, mezuniyet tezleri vb. çalışmalar yapılmıştır. Çalışmamız içerisinde 8 kitap, 3 yüksek lisans tezi, 2 yüksek lisans seminer çalışması, 10 lisans tezi (mezuniyet tezi) ve 16 makale yer almıştır.

Ordu yöresi ağızları ile ilgili yapılan araştırmalar sayısal olarak çok fazla değildir ancak Ordu Üniversitesi'nin açılmış olması ve üniversitenin bu alanda yapılacak çalışmalara yönelme ve yöneltme noktasında öncülük edeceği aşikârdır. Yaptığımız araştırmalarda Ordu yöresi ile ilgili ağız çalışmalarında üç eserin ön plana çıktığını gördük. Bunlar: Ordu İli ve Yöresi Ağızları (Prof. Dr. Necati DEMİR), *Aybastı Ağızı* (Prof. Dr. Mehmet AYDIN) ve *Ordu Ağızı Söz Varlığı* (Doç. Dr. Salim KÜÇÜK, Mümin ATEŞ). Adı geçen eserler araştırma konularıyla ilgili büyük bir boşluğu doldurmuşlar ve bu alanda yapılacak çalışmalara da yön vereceklerdir.

Aybastı Ağızı adlı çalışma, mekan olarak dar alanda yapılan bir çalışma olmasına rağmen geniş bir etki alanına sahip olmuştur. Çalışılan bölgenin Ordu ili ve Tokat ili arasında ağız bölgesi olarak geçiş noktasında olması çalışmanın önemini artırmaktadır. Ordu Ağızı Söz Varlığı ise Ordu

yöresi ağızlarıyla ilgili kapsamlı bir söz varlığı ortaya koymaktadır ve diğer kaynaklarda eksik kabul edilebilecek sözlük bölümüyle ön plana çıkmaktadır. Eserde 10. 821 madde başına yer verilmiştir.

KAYNAKÇA

AYDIN, Mehmet. (2002). *Aybastı Ağızı*, TDK Yayınları, Ankara.

AKSAN, Doğan (2003) ,*Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, TDK Yayınları, Ankara.

AKSAN, Doğan (2014) ,*Anadilimizin Söz Denizinde*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

AKSAN, Doğan (2014) ,*Türkçenin Zenginlikleri İncelikleri*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

AKSAN, Doğan (2015) , *Türkçenin Sözvarlığı*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

BULUT, Serdar (2015) .*Ordu İli ve Yöresi Bibliyografya Denemesi*, *International Journal of Social Science* Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASS3237> Number: 41 , p. 465-504, Winter II 2015

BURAN, Ahmet (2015) , *Türklük Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınevi, Ankara.

CAFEROĞLU, Ahmet (1994). *Kuzeydoğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar*, TDK Yayınları, Ankara.

ÇEBİ, Sıtkı (2000). *Ordu Şehri Hakkında Derlemeler ve Hatıralar*, Orsev Yayınları, Ordu.

ÇEBİ, Sıtkı (2006). *Ordu Ağızı Derlemeleri*, Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ordu.

GÜLENSOY, Tuncer, Ercan Alkaya (2011). *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası*, Akçağ Yayınları, Ankara.

DEMİR, Necati. (2001). *Ordu İli ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara.

KARAHAN, Leyla (1996). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK Yayınları, Ankara.

KÜÇÜK, S. & ATEŞ, M. (2017). *Ordu Ağızı Söz Varlığı*, Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları.

PARLATIR, İsmail (2016) , *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara.

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük (www.tdk.gov.tr)

BİRLİK ZAMANI

*Duyun beni artık duyun hainler
Vatanımız birdir hep bir olacak
Aslına ihanet eden zalimler
Vatanımız birdir hep bir olacak*

*Unutan unutsun varsın soyunu
Hain olan oynar bize oyunu
Elbette ölçeriz zalim boyunu
Vatanımız birdir hep bir olacak*

*Ayrı gayrı yoktur tekdir yurdumuz
Mevzu vatan ise olur sorgumuz
Çakal sürüsünden olmaz korkumuz
Vatanımız birdir hep bir olacak*

*Türlü posta girmiş hain sürüsü
Kurda kuşa teslim olur ölüsü
Gelse de bunların daha gerisi
Vatanımız birdir hep bir olacak*

*Tam tanımadılar bizi görmeden
Sancağı vermeyiz canı vermeden
Ülke teslim olmaz postu sermede
Vatanımız birdir hep bir olacak*

Hasan Gençay

İÇİMDE

*Bir anlık neşe sevinç, belki bugün içimde
Ayrılığın hasreti yaşar her gün içimde*

*Dikenler her yanımı sardıkça karış karış
Boyun bükmüş ve solmuş güller üzgün içimde*

*Doğru yanlış karıştı; 'asıl' 'öz'de kayboldu
Anlamadım bir türlü hangi üstün içimde*

*Kanayan yaralarım günbegün çoğalıyor
Yaraya bastırılan acı tütün içimde*

*Sureten görünse de her halim huzur dolu
Zahire aldanmayın asıl hüznün içimde*

*Gurbet ve de sılanın kalmadı hiçbir hükmü
Sen yanımda olsan da sevdan sürgün içimde*

Zeki Ordu

AYRILIK ZAMANI

*üşür
iki beden soluğunda
ipek kozası yuva*

*yanar kâğıttan duvarlar
kaygısız sözlerin hararetinde
çarpılır
kristal kapılar
eşiğine takılır
boşlukta kalan
hatıralar*

*söner ışıklar
bozulan aşk büyüünün
gölgesinde solar
tozlu çerçevede asılı kalır
fotoğraflar...*

*duru sesli bir çığırkanlık
yankılanırken
geceye sürgün
yabanıl düşüncede
kuzey rüzgârları
şarkı söyler sessizce...*

*güller titrer, solar
ağlar yağmurun sesiyle
deniz yosunlarına tutunur
güllerin dikenini gözyaşlarıyla*

*zamanı unutup sarkacın kıskacına
takılırken akrep
güneşte okşanmak ister
soğuk, gizemli
mumla yazılmış
yapayalnız hayat...*

Nuran Dünder Şeyhoğlu

ORDU'YA ADANAN KOCA BİR ÖMÜR

Muzaffer GÜNAY
29 Nisan 2006..Günlerden Cumartesi.

Sıtkı Çebi'nin dünya hayatına veda ettiği gün. Şu günlerde 12 yıl bitmiş olacak.

1992 yılının bahar başları idi kendisi ile tanıştığım da. "Arzunun Kıskaçında" adlı ilk romanım ve aynı zamanda ilk kitabım vesilesiyle tanışmak nasip olmuştu. Günün birinde evine telefon ederek kendisi ile tanışmak istediğimi söylediğimde hiç tereddüt etmemiş, "beklerim ,buyur" demişti. Demekle yetinmeyerek evini de tarif etmişti.

Heyecanlanmadım diyemem. Çünkü ünlü bir yazarla tanışacaktım az sonra. Ordu'nun yaşayan tek Araştırmacı-Yazarı ile.. Tarife uygun olarak Zaferi Milli Mahallesi'ndeki iki katlı evi bulmakta zorluk çekmedim. İlk gördüğümde hayalimdekinden daha vakur, daha münevver bir şahsiyetle karşı karşıya olduğumu anladım. Teklif üzerine içeri girdim.

Muhterem eşi Fevziye Hanım'ı da tanıdım oldum bu vesileyle. Tam bir Osmanlı kadını olan Fevziye yenge, bende derin hürmet hissi uyandırmıştı daha ilk tanışmamızda. Sonra sonra ana-evlat hukuku oluştu adeta.

Yıllarca dostmuşuz gibi derin bir sohbe başladık. Gösterdiği yakınlık beni çok mutlu etmişti. Romanımla ilgili sorduğu sorulara net cevaplar verdiğimde :” Benim bildiğim kadarı ile ,Ordulu ilk ve tek roman yazarı rahmetli Meliha Avni Sözen...Buna göre ,demek oluyor ki sen ikincisi oldun. Tebrik ederim..” dedi.

Mahcubiyet hissi ile karışık heyecan duygusu doldurdu içimi. ” Teşekkür ederim Sıtkı Abi”, dedim. Abi kelimesi, nezaketim gereği çıkmıştı ağızımdan. Zira, aramızda epey yaş farkı olduğunu daha ilk gördüğümde anlamıştım. En az otuz, otuz beş yaş vardı aramızda. Nitekim, 1923 doğumlu olduğunu söylediğinde tahminimin doğruluğu tescillenmiş oldu. Bir saat kadar

sürdü sohbetimiz. Birlikte çalışmaya davet etti. “Memnuniyetle..” demekle yetindim. Aslında çok şey söylemek istememe rağmen, adeta nutkum tutulmuş gibiydi.

O günden sonra çok sık görüşmeye başladık. İlk ziyaretimde birkaç gün sonraki ziyaretimde evinin üst katındaki kütüphanesini gördüğümde hayranlık hissiyle sarsıldım. Beş bin ciltlik bir kütüphanenin tek penceresinden deniz manzarası izledim bir müddet.

Birkaç ay sonra yeni kurulan ORT televizyonu için belgesel çekmeye karar verdik. İstanbul'da edindiğim sinema deneyimim işe yaramıştı böylece. Senaryoyu yazdım bir, iki haftada: “Tarladan Sofraya Su Değirmenleri.” 1993 yılının yaz aylarında Ordu'nun değişik ilçelerindeki köyleri dolaştık, nerede su değirmeni bulduksa, büyük bir keyifle ve heyecanla çektik. Kameramanlığı ortak dostumuz Nuri Kahraman yaptı. Ben mikrofon elimde hem Üstadı konuşturdum, hem de kendim anlattım su değirmenlerini, mısır tarlalarını...Söyleşiler de yaptık kimi köylülerle. Yayınlandığında büyük bir beğeni toplamıştı. Bu amatör fakat ruhlu belgeseli arşivlemedik. Büyük hata idi. Televizyon da saklamamış. Hala esef ediyorum ihmalimize.

Merhum Çebi ile çok yararlı çalışmalarımız oldu Ordu adına. Birlikte yaptığımız saha gezi ve çalışmalarının sayısını bilmiyorum. Her ikimiz de köşe yazarlığı yaptığımız için çalışmalarımızdan kamuoyunun da haberdar olmasını sağlamış oluyorduk ayrıca..

Merhum Cavit Abi, okul arkadaşım Nuri Kahraman ve Necati Kırış, Şair Gökhan Akçiçek ile birlikte Sıtkı Çebi'den çok şeyler öğrendik. Sık sık bir araya gelmeyi ihmal etmezdik. Yelken Kulübü'nün bahçesindeki at kestanelerinin dibinde az mı sohbetimiz olmuştur; vesile bulup Perşembe, Ulubey, Fatsa gibi ilçelere kadar uzanır, tarihi, kültürel ve doğal değerleri yerinde görüp, inceler, fotoğraflar, yazardık. Çambaşı Yaylası da fırsat buldukça çıktığımız yaylalardandı. Üstadın çocukluğu Çambaşı'nda geçmiş. O nedenle hemen her obasını, her kültür varlığını, tarih mezarlığını detaylı olarak anlatırdı bize. Yaylayı kitap olarak yazmasını önerdiğimde memnun olmuş, hemen başladığı çalışmayı birkaç ay içinde tamamlamıştı. Basımı işini teklifimiz üzerine zamanın Yokuşdibi Belediye Başkanı Ramiz Acar Okumuş üstlenerek ve 2000 yılında çıkarmıştı.

Üstad Çebi ile bir çok panel ve seminer faaliyetlerinde de bulduk. Ordu Kitap Ve Kültür Fuarı'nın başlamasında ve yıllarca devam etmesinde yine birlikte olduk. Nuri Bey, Gökhan Bey, Necati Bey, Tevfik Bey(Karabulut) ve Cavit Bey (Kalpaklıoğlu) gibi daha birkaç kültür ve kitap dostu ile oluşturduğumuz gönüllü kültür grubu olarak ,fuarımızı on yıl boyunca (1993-2004)aksatmadan gerçekleştirmiştik. O günlerde ülkemizde açılan kitap fuarı pek azdı. Ordulular'ın ilgisi ise tek kelime ile enfesti. Her yılın Ramazan ayında Ayışığı Düğün Salonu lebalep doluptaşardı, bilhassa da programlarda. Zamanın Belediye Başkanı sayın Fikret Türkyılmaz, Belediye Başkan Yardımcısı sayın Ayşe Bahar Çebi'nin ilgi ve katkılarını özellikle anmak isterim. Belediye Başkanı değişince, yıllarca süren Ordu Kitap

Kültür Fuarımız kapısına kara kilidi vurmak zorunda kalmıştı.

Yine o tarihlerde faaliyette olan çok sayıda STK, fuar etkinliklerimize çok önemli katkılar sağladı. Şimdilerde yok o heyecan. STK'lar umursamaz oldu bu gibi kültür-sanat çalışmalarını. Çıkar kaygısı nedir bilinmezdi bile..

Rahmetli Sıtkı Çebi danışmanımızdı. Çok özgün önerilerde bulunurdu. Zaman zaman da fuarda yüzlerce kişiye hitap ederdi. Tabii diğer bazı arkadaşlarımız da.

Sıtkı Çebi bir marka idi. Bulunduğu ortamlarda ana konu Ordu olurdu. Bıkmaz, usanmaz her fırsatta Ordu'nun tarihi, kültürü, geçmişi, sosyal hayatı, sporu, coğrafyası ve daha pek çok yönü hakkında konuşur, aydınlatırdı bizi. Çok okurdu. Çok yazardı. Ömrünün son demlerinde bile bırakmadı yazı hayatını. Sözü'nün kesilmesine müsamahası olmazdı. Akıcı dili ile dinleyenleri etkilemede pek mahirdi.

Hemen hemen tamamı Ordu hakkında 50,55kadar eseryazdı. 25kadarını kitaplaştırebildi. Bu kitapların 8 adedini Kültür Müdürü iken bastırdım. Ayrıca birkaç belediye başkanı, benim önerimi geri çevirmeyerek ilçeleri ile ilgili yazdığı çalışmaları kitaplaştırdı: Sayın Fikret Türkyılmaz (Ordu), sayın Halit Salih Doğruyol (Kabadüz) ve Sayın Seyit Torun..(zamanın Ulubey Belediye Başkanı).

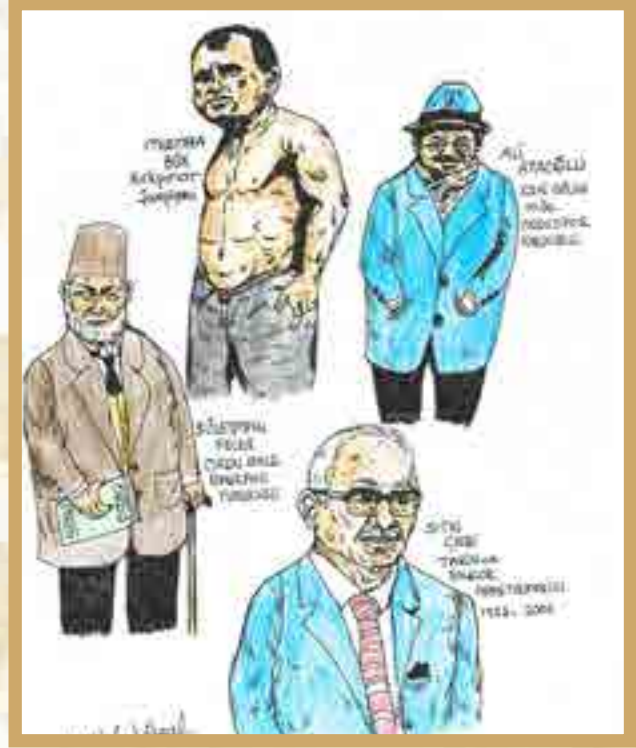
Ömrünü Ordu'ya adayan Üstad, 84 yaşında iken vefat ettiğinde ardında her biri başlı başına birer tarihi belge niteliğinde olan onlarca eser bıraktı.

20 kadarı ise basılmadı.

Mekânı cennet olsun inşallah..

Mustafa KÖKSAL

Karikatürlerle Ordu'nun Ünlüleri

ÇOCUKLUĞUM

*Çocukluğumu Özledim
Düşlerimi, hayallerimi özledim,
Koştüğüm çimenleri
Topladığım gülleri özledim.
Kümesinde öten horozları,
Havuzunda yüzen ördekleri,
Bahçesinde otlayan tayıları özledim.
Elma ağacında bağlı, Kınalı'yı
Kapısında havlayan Pamuk' u,
Acıkıp miyavlayan Çiçek'i
Ağaçlar arasından doğan güneşi
Babamın açtığı kapıları özledim.
Annemin pişirdiği ekme kokularını,
Çatal, kaşık, tabak seslerini.*

*Kahvaltıdan yükselen,
Kahkahaları özledim.
Akşam lodosu ile beraber
Sarı dut yaprakları
Üzerinde çıplak ayaklarımla,
Topaç gibi dönerek
Beklediğim iftar vakitlerini
Karşı ormanda, gece senfonisi gibi,
Öten kuş seslerini
Çamurdan yaptığım oyuncak değirmeni
Çatallı çubuktan yaptığım bebekleri
Bana ait olan küçük sebze çitimi
Hepsini içine alan köyümü
Çocukluğumu özledim.*

Ünzile YAMAK

AŞK ÖYLE BİR ŞEY

*Yüreği sevdâli mecnun biriyim
Mavi ufukta bir yanık ezgiyim
Dalgaya tutulmuş sandal gibiyim
Denizde fırtına, aşk öyle bir şey.*

*Yaş gelir gözümde güler ağlarım
Beli geçit vermez sıra dağlarım
Coşkun sular gibi akar çağlarım
Vadide şelale, aşk öyle bir şey.*

*Gülistan bağların seher yeliyim
Dertli dertli çalan sazın teliyim
Sağanak yağmuru sevdâ seliyim
Irmağın taşkını, aşk öyle bir şey.*

*Turfanda baharda çise dumanım
Çiçekler sevgidir yoktur amanım
Nasıl geçti bilmem gençlik zamanım
Aylar nisan, mayıs, aşk öyle bir şey.*

Ünal Yıldırım

Derelerle Taşlar Arasında

*Akmadan geçer dereler
Anılarda ölüm sessizliği
Ortadan bölünür yollar
Kollarında ölüm sessizliği
Dereler akar ama geçmez
Dağlarda ölüm sessizliği*

*Ölülerin üstünde gezer dereler
Kaç kuru mektup kaç kereler
Gidip de gelemeyen dereler
Üstesinden gelemeyiz yokluğun
Mezarda ölüm sessizliği*

*Balıkların ilenci çoğaldı
Utancından kurudu rüzgâr
Sepet sepet çakıl taşı
Gıcırıyor değirmenler
Ölümcül sözler işitiyor
Taşlardan serendeler*

*Çıkrıklar ağlıyor
Ağaç köprüler gömüldü
Taş kemerler gecede
Ölü atlar koşuyor rüzgârda
Coşkun yükseliyor acı duman*

*Ölüm gül açıyor derelerin üstünde
Kara kırmızı mor sarı güller
Kararmış baykuşlar gibi
Kara serviler yatmış göllere
Çakıla yatmış zamanlar
Her duruluk uçmuş
Kurumuş akkavaklar*

*Kan döküyor gözünden
Kara kan yok-kan
Aylardan Ağustos
İçinde kuru yağmur
Korkunç banknotlar
Yaz kapılarında
Kuru ölüm ağıtları
Derelerin burgacında
Kuma gömülme töreni*

*Yer yeşil gök mavi
İdi diye ağlıyor yıldızlar
Toprak anaç vadiler sebil
Şimşek çakıyor gözlerinde
Kuru çamurun*

*Eylülün yamacına baykuşlar
Oturdu
Kurudu damarları ağaçların
Uğursuz alev sardı ormanı*

*Andın o günleri âniden
Ağustosta
Babanla yattığın toprağı
Annenle gül topladığın bahçeyi
Kardeşinle kiraz yediğin meyveligi
Ki sevdiğin erik çiçeklerinde
Görünürdü
Baban anlatır sen dinlerdin
Gözlerin ışığıyla
Gönlünü silerdin
Kimdi o gülen çocuk
Umut toplarken kar çarık bağında*

*Bileki ekmeği köz çayı ocakta
Daha neler vardı ambarda
Umutlar açılırdı pencereler gibi
Kuşlar vurulduka çekildi gözleri
Akmadan geçen derelerde
Gezer mevsimlerin yokluğunda*

*İmdi kuru çağlayan akar durur
Kapkara kayada
Kuşlar taş olmuş
Kelebekler toz
Orman yerine ölü kuşlar verdiler
Karanlık derede kumullar
Her kavşak zindan boğazı
Her yer kuru kemik
Kurt vurmuş atlasa
Yarasaların bastığı
Akşama döndü zaman
Renkli kalemle yazdılar
Kara silgiyle sildiler
Mevsimleri gizlediler
İklimi değiştirdiler
İmdi rüzgârda öten kaval gibi
Kırılan ağaçların dalında kaldık*

*Âh İrfan! Sarı töngellerin kardeşi
Güneşten doğan şeftali için
Gül dikenleriyle elini kanatan
Kuşlar kadar çok musun ki
Yeraltı ırmaklarına bakarsın
Atlar dururken taşa taşa
Gülden dikene yok-kelebek*

İrfan Yıldız Beşlioğlu

20. Yüzyılda Ordu

Araştırmacı Yazar Mithat BAŞ

Ordu, Orta Karadeniz bölümündeki kentler içinde sosyal ve kültürel etkinlikler, beşeri ilişkiler ve çeşitlikültürlerin birarada toplanıp harmanlandığı ve bunun sonucunda da kendine özgü bir kent olma özelliği kazanmasıyla özel bir yer tutar. 19. ve 20. Yüzyıl içinde Kafkaslardan Balkanlara kadar çok çeşitli coğrafyadan insanların göç ederek Ordu'ya yerleşmeleri burada zaman içinde çok uyumlu bir beşeri armoni oluşturmuştur. Bu kültür zenginliği Ordu'ya kendini yenileme, geliştirme ve daha güzeli arama özelliği kazandırmıştır. Ordu'nun 20. Yüzyılını aslında kasabalılıktan kentliğe geçiş süreci olarak da yorumlamak mümkündür.

Ordu'da gerek 1883 yılında yanmış olan kasabanın yeniden kurulup geliştirilmesi sırasında, gerekse kasabalılıktan kentliğe dönüşü esnasında birçok olumsuzluklar da yaşanmıştır. Kasabanın yeniden kurulmasında ve modern bir kent görünümü elde edilmesinde büyük çaba harcayan Felekzade Süleyman Ağa, Şeyhzade Kahraman Ağa ve Katırcızade Mustafa Ağa, Rum metropolitenleri tarafından sürekli şikâyet edilmişler ve sonunda Trabzon Vilayet Meclisi'nin 1908 yılında aldığı bir kararla Akçaabat'a sürgüne gönderilmişlerdir. Aynı kararla Bacınoğlu Ahmet Efendi ve Çoğlu Hasan Efendi de Gümüşhane'ye sürgüne gönderilmişlerdi. Ancak iki ay sonra Meşrutiyetin ilan edilmesiyle birlikte bu sürgün kararı kaldırılmıştır.

Ordu'da ilk Türkçe Tiyatro oyunu da 1908 yılında Kaymakam Faik Bey'in öncülüğünde oynandı. Oyunun adı Namık Kemal'in "Vatan Yahut Silistre" adlı piyesi idi.

1913 yılında Karnik Efendi, Ordu'nun ilk basılı yayını yayımlamaya başladı. Yayının adı "Osmanlı Ajansı"ydı. Küçük boyutta arkalı önlü tek sayfadan oluşan bu gazete, "Osmanlı Telgraf Ajansı"nın yolladığı savaş ve hükümet çalışmalarıyla ilgili haberleri veriyordu. Haberler

vilayete telgrafla bildiriliyor, Karnik Efendi de bu haberleri alıp gazetesinde kullanıyordu.

I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte 1914 yılında Seferberlik ilan edildi. 5 Ağustos günü Ordu yöresinde 20-45 yaş arasında eli silah tutan bütün Türk gençleri askere alındı. Yıllar sonra bu savaşa katılan Türk askerlerinden geri dönme oranının %5 olduğu hesaplandı. Bir başka deyişle 3 kuşak genç insanımız, 1914-1918 yılları arasında devam eden I. Dünya Savaşı yıllarında cephelede can verdi.

18 Nisan 1916 günü Ruslar Trabzon'u işgal ettiler. Daha bir ay önce Mart 1916'da Trabzon'dan binlerce sivil halkın batıya göçü başlamıştı. Bu insanların büyük kısmı Giresun ve Ordu'ya yerleştirildi. Trabzon Vilayet merkezi 5 Nisan 1916'da Ordu'ya geldi. Trabzon Valisi Azmi Bey, çalışmalarını Ordu'da sürdürdü. Kaymakamlık binası Valiliğe tahsis edildi.

17 Temmuz 1916'da bir Rus torpidosu Kiraz limanını bombaladı. Daha sonra Vona limanına giderek kayıkları tahrip etti.

3 Ağustos 1916'da Rus torpidosu Ebulhayr'ı bombalandı. Ordu açıklarına kadar geldi.

21 Nisan 1917'de Ordu açıklarına gelen bir Rus kruvazörü Ordu hükümet konağı yakınlarındaki askeri misafirhaneyi bombaladı.

31 Mayıs 1917'de en büyük bombalama yapılmış, Ebulhayr bombalandıktan sonra Ordu limanına gelmiş ve Ordu şehir merkezini saatlerce bombalamıştır.

25 Ağustos 1917'de 12 Rus gemisi birden Ordu şehrini bombaladılar. Bu saldırıya uçaklar da katılmış, şehirde yağma olayları görülmüştür.

1918 yılında yapılan yeni mülki düzenlemeyle Trabzon Vilayeti'nin en büyük kazası olan Ordu "Sancak/Liva" düzeyine dönüştürüldü. Artık bundan böyle Ordu Sancağı/Livası kaymakam tarafından değil, mutasarrıf tarafından

yönetilecekti. 1919 yılında da ilk Ordu Mutasarrıfı İbrahim Ethem Bey oldu.

1919 yılında Ordulu gençler bir araya gelerek “Ordu İnkılab-ı İçtimai Kulübü” (Ordu Toplumsal Devrim Kulübü) nü kurdular. Bu kulüp kentin ilk kültür grubudur. Bu grubun amacı, Pontusçuluğa karşı olan gençleri ulusal duygular etrafında birleştirerek kültürel çalışmalar yapmaktır. Tiyatro yapılması, kütüphane kurulması ve yayın yapmak gibi etkinlikler bu amaca yöneliktir. Nitekim 1920 yılında Garipoğlu İsmail Hakkı Bey öncülüğünde bu kulüp tarafından Ordu’da ilk kütüphane kuruldu.

Rüsumet No: 4 adlı gemi, Karadeniz’den batı cephesine silah taşırken 17 Ağustos 1921 günü Yunan gemilerine yakalandı. Gemi, düşman gemilerinden kaçarak Ordu’ya sığındı. Silahlar, Ordulularca boşaltılıp saklandı. Gemi batırıldı. Düşmanın uzaklaşmasından sonra, Ordulu gençler gemiyi tekrar yüzdürerek silahları yüklediler. Gemi silah taşımaya devam etti.

1923 yılında resmi belgelerdeki “Sancak” tanımı “vilayet” olarak değiştirilince Ordu’nun resmi adı “Ordu Vilayeti” oldu. Bu durum, 1924 Anayasası’nda da kesinleştirilmiştir.

Ordulu bir deniz subayı olan İhsan Bey, 1924 yılında ilk sinemayı Ordu’ya kazandırdı. İhsan Bey Avrupa’da gördüğü sinemalardan etkilenerek bir benzerini Ordu’ya kurmuştu. Sinema “İhsan Bey Sineması” olarak adlandırıldı. Aynı yıl “Ordu İdman Yurdu Kulübü” de kuruldu.

19 Eylül 1924 günü Gazi Mustafa Kemal Ordu’yu ziyaret etti.

1927 tarihinde yapılan Cumhuriyet döneminde yapılan ilk nüfus sayımında Ordu’nun il nüfusu 201.302 olarak saptandı. Kent merkezinin nüfusu ise 8.209’du. Bu düşüşün nedeni Rum ve Ermeni göçüydü. Aynı tarihte Ordu’da Rumca konuşan 2 kişi, anadili Ermenice olan 249 kişi yaşıyordu.

1927 yılında Bilal Köyden, “Güzelordu Gazetesi”ni Ordu kent merkezinde yayımlamaya başladı. 1928 yılında harf devriminin gerçekleşmesiyle kentte Türk alfabesi bulunmadığı için bütün gazeteler bir süre yayımlanamadılar. Ancak 1929 yılında Türkiye’de bir ilk yaşandı. Güzelordu Gazetesi’nin

sahibi Bilal Köyden, Uzunisa Köyü’nde ilk köy gazetesini çıkardı. Köyden, tahta baskı makinesini yaparak çıkardığı gazetesıyla “Köyde Yayımlanan İlk Türk Gazetesi” unvanını Ordu’ya kazandırdı.

19 Nisan 1930 günü Ordu elektriğe kavuştu. Bu olay, Güzelordu Gazetesi’nin 23 Nisan tarihli sayısında şöyle haberleştirildi: “Ordumuz nur içinde. Karadeniz’in pırlantası olan güzel Ordumuz dört gün evvel elektrik nurlarına boyandı. Onu memlekete kazandırmak için geceli gündüzlü çalışan Belediye Reisi Rıfat Bey ve Valimize, mebusumuz Recai Bey’e ve çalışma arkadaşlarına nihayetsiz şükranlar”

1933 yılında Mesudiye İlçesi, önceki yüzyıllarda olduğu gibi tekrar Ordu’ya bağlandı. 20 Mayıs 1933 tarih ve 2197 sayılı kanunla Mesudiye İlçesi, Şebinkarahisar’dan alınarak Ordu Vilayeti’ne bağlandı. Aynı kanunla Şebinkarahisar da Giresun’a bağlanmıştır.

Ordu Belediyesi büyük bir radyo getirterek 1934 yılında parka koydu. Bu haber Tekâmül Gazetesi’nde şöyle haberleştirildi. “Ayın ondokuzuncu günü fevkalade olarak toplanan şehir meclisi mubayaası encümenince muvafık görülen büyük radyo için kendi faslına kâfi miktarda para kalmadığı için geçen sene düyun faslından 500 liranın naklini kararlaştırmıştır. Musikinin nasıl bir deva olduğunu söylemek bile zaittir. Kuvvetli bir radyo bu bedii ihtiyacı az masrafla temin eden en mükemmel vasıtaadır.”

18 Temmuz 1934 tarihinde Ordu’dan Çambaşı’na ilk motorlu araç ulaştı. Bu haber de Tekâmül Gazetesi’nde şöyle duyuruldu: “Şoför Mustafa Efendi, içinde dört kişi bulunan kamyonla pazartesi günü saat 17.30’da Çambaşı yaylasına gitmeye muvaffak olmuştur. Kamyon düdüğünü işiten halk hayret ve sevinçle arabayı karşılamışlar, ölüm tehlikesini göze alarak Çambaşı’na giden şoför Mustafa’yı takdir ve taltif etmişlerdir.

1946 yılında ilk belediye otobüsü Ordu kent merkezi-Kirazlımanı-Perşembe arasında çalışmaya başladı.

Ordu, tiyatro etkinlikleri bakımından Karadeniz Bölgesi içindeki diğer illere göre müstesna bir yapıya sahiptir. Kasabalaşma sürecinden itibaren

tiyatro alanında çok önemli etkinliklerin yapıldığı Ordu'da bu durum 1964 yılında "Oyun" dergisinde söz konusu edildi. Dergide şunlar yazıldı: "Ordu ili Halkevi, bu yıl canlı tiyatro çalışmalarına başladı. Bu küçük Karadeniz kentinde bütün Anadolu'yu şaşırtacak bir ilerilik var. Köylü, şehirli kızlar büyük bir rahatlıkla sahneye çıkıyor ve Türkiye için örnek bir olgunlukla halk tiyatroya geliyor, kendi çocuklarını alkışlıyor. ..Ordu'nun yabancıları böylesine hayran bırakan tutumunda Gençlik Tiyatrosu Başkanı Uğur Gürsoy'un sabırlı ve inançlı çalışmalarının büyük payı var."

Gerçekten de tiyatro alanında büyük potansiyele sahip Ordu'da 19 Haziran 1964 günü belediye meclisi kararıyla "Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu" kuruldu. OBKT bu tarihten itibaren tiyatro alanında yetiştirdiği elemanlarla Türk tiyatrosuna büyük katkılar vermeye devam ediyor. Günümüzde bu kaynaktan yetişen yüzlerce Ordulu, sinema filmi, dizi ve tiyatro çalışmalarında faaliyetlerini sürdürmektedirler.

8 Temmuz 1970 gününde Ordu'da yapılan fındık mitingine büyük bir kalabalık katılmıştır. Fındık üreticisinin haklarını arama ve koruma amacıyla olan miting birçok provokasyonun sonucu olaylı geçmiş, bir kişinin ölümü ve çok sayıda kişinin yaralanmasına neden olmuştur. Yüzlerce ev ve işyeri zarar görmüştür. Olaylardan sorumlu

tutulan birçok kişi tutuklanmıştır. Bu mitingçi Fatsa ilçesinde yapılan başka fındık mitingleri takip etmiştir. Mitinglerin düzenlenmesinde Ziya Yılmaz ve Fikri Sönmez (Terzi Fikri) etkili olmuşlardır.

10 Nisan 1971'de Efirli Cezaevinin temeli atıldı. Aynı yıl Ordu Lisesi, Okullararası Futbol Şampiyonasında Karadeniz Bölge şampiyonu oldu. 1972 yılında Ünye'deki radarda görevli üç İngiliz kaçırıldı. Bu olay kentte tedirginlik ve korku yarattı. İçişleri bakanı Ordu'ya geldi. İngilizleri Mahir Çayan ve arkadaşlarının kaçırdıkları anlaşıldı. Niksar'ın Kızıldere köyünde saklanan Mahir Çayan ve arkadaşları öldürüldü. Ertuğrul Kürkçü sağ yakalandı. Bu olayda kaçırılan üç İngiliz de öldü.

12 Eylül 1980 Askeri darbesinde çok sayıda öğretmen ve aydın gözaltına alındı. Bütün sivil toplum örgütleri ve siyasi partiler kapatıldı. Halk Eğitimi Merkezi salonu tutukevi haline getirildi.

1984 yılında Kurul kayalıklarında arkeologlar inceleme yaptılar.

1992 yılında Ordu Sanayici ve İşadamları Derneği kuruldu. Aynı yılın Temmuz ayında Ordu Belediyesi öncülüğünde gerçekleştirilen ve sekiz kooperatiften oluşan "Kuğukent" konutları tamamlandı.

SARIKAMIŞ HÜSRANI

*Henüz yirmi ikisine yeni girmişti,
Karakaşlı, kara gözlü
Yağz mı yağz bir delikanlıydı Ali,
“Görev yerin Sarıkamış” demişlerdi.
Kendi gibi onlarca askerle birlikte
Hurda bir vapura binmişlerdi İstanbul’dan
Dalgalarla, rüzgârla savaşa savaşa
Sonunda gelmişlerdi Trabzon limanına.
Bundan sonra yayan gideceksiniz dediklerinde
Sevinmişti Ali.
Çünkü vapurda çok kötü olmuştu midesi*

*Artık yola koyulmuştu kabile.
Kaç günde varacaklardı,
Yollarda neyle karşılaşacaklardı
Hepsi meçhuldü onlar için.
Sırtlarında erzak çantaları,
Ellerinde tüfekleri,
Kulakları kumandanlarının komutunda,
Başladılar yürümeye.*

*Kar yağmaya başlamıştı lapa lapa
Önce hoşlarına gitti beyaz cennet
İliklerine kadar üşüyünce,
Dönüştü bir beyaz hüzne...
Üstlerinde ne gocuk vardı,
Ne de ayaklarında çizme.
Çarıkları da eskimeye başlayıp,
Uçları açılınca, uyuşmaya başladı parmakları.
Kumandanları: “Yürüyün yoksa donarsınız”
Diyordu habire
Kar yollan kapatmıştı;*

*Yol açarak yürümek zorundaydılar artık
Zaman, mekân biç değişmiyordu
Bir beyaz bulutun
İçinde kaybolmuşlardı sanki.*

*Erzakları birkaç peksimetten ibaretti,
Yol boyu onu da tüketmişlerdi,
Erzurum’a geldiklerinde hem Üst baş
Hem de erzak alacaklardı.
Bu umutla yürüdüler yürüdüler...
Kanayan parmakları kar üstünde iz
Bıraka bıraka.
Gece bastırmıştı aniden;
Ağaçlık bir yerde durdular.
Ateş yakıp yaklaştılar birbirlerine*

*Hatta atların yem torbalarını
Sırayla başlarına geçirdiler.*

*Ali’nin aklına çılgın bir fikir geldi;
“Ayaklarımızı biraz dinlendirmek için Ağaçlara
çıkıp oturalım * dedi.
Kuşlar gibi tünediler ağaç dallarına.
Öyle yorgundular ki,
Lâkin uyurlarsa uyanamayacaklardı.
Hava ayaza çekmişti
Yıldızlar karların üstünde yakamozlar gibi
parlıyordu.
Sohbet ettiler sabaha kadar...
Sarıkamış’a bir varsalar,
Rusları bir tepeleseler
Bir an önce Moskof gâvurunu
Geldikleri yere gönderseler...
Ah! Şu yol bitseydi gerisi kolaydı.
Birden “küt” diye bir ses duydular
Soğuğa uykuya dayanamayan iki arkadaşıları
Bırakmışlardı kendilerini sonsuz uykunun
kollarına
Artık kayıplar başlamıştı;
Vahşi hayvanlara yem etmemek için
Elleri ve tüfekleri ile karları eşip;
Gömdüler Mehmetcikleri.
Robotlaşmıştı hareketleri.
Duyguları da donmuştu vücutları gibi.
Soğuk, açlık ve bittin kırılıyorlardı bir bir.
Son bir gayretle yürürken,
Aşağıda dumanı tüten evler gördüler*

**Küçük bir köy onları bekliyordu.
Sürüne, yuvarlana ulaştılar köye.
Sıcak ekmek, sıcak yemek, sıcak soba,
Bundan iyisi var mıydı hayatta.
Birde yıkanıp temizlendiler,
Köylülerin altlarına serdikleri şiltelerde,
Deliksiz uyudular sabaha kadar.
“Bölük kalk!” sesiyle uyanıp
İlikleri donduran beyaz hüznün içinde
Yine yola koyuldular sessizce...
Rus askerleriyle karşılaştılar zaman zaman
Savaşırken ne yorgunluk kalıyordu ne soğuk.
Uyuşan parmakları canlanıyordu
Tüfeği süngüyü tutarken.
Hepsi aslan parçası kesilip
Ecel oluyordu düşmana...
Çizmeleri, kalpakları, gocukları, erzakları
Her şeyleri tastamamdı Rusların.
Mehmetçikler ise kırık bir ümidin peşine
tutunmuştu aç açık
Sevkiyat aralıklarla devam ediyordu.
Donmuş asker cesetleriyle karşılaştılar ara
sıra
En çok da bundan korkuyordu Ali.
Mezarı bile belli olmadan ölmekten,
Unutulmaktan, hatırlanmamaktan,
Hem yürüyüp hem düşünüyordu
Geleceği var mıydı acaba?**

**Geçmişini film şeridi gibi geri sarıyordu
Sağ salim kurtulmuştu Balkan cehenneminden
Düşmanın yapamadığını yapmıştı tifüs.
Bitten ölmüştü birçok arkadaşı
Alt etmişti koca yiğitleri, taze bedenleri
Erzurum'da da vaat edilen kışlık üniformalar
Verilmemişti yine.
Kafasında cevapsız dolaşan soru fırtınasıyla
Zorla sürüyordu ayaklarını.
Uzaktan top tüfek sesleri geliyordu.
Yaklaştıkça görünmeye başladı evler,
Sarıkamış'a gelmişlerdi nihayet.**

**Ne olacaksa olsun artık...
Tükenen bölüğüyle Ali'de katıldı çatışmaya
Önce üstün geldiler,
Lâkin arkadan beklenen kuvvet gelmeyince
Söndü bütün ümitler.
Kimi şehit düştü, kimi esir.**

**Ali ağır ağır Sibirya'ya giden tren de
Bir daha vatanı görme umudu içinde
Bilmiyordu doksan bin asker
Heder olmuştu, kırık bir ümidin peşinde.**

Meral KARAKAYA

TÜRK-İSLAM SİYASET FELSEFESİNDE KUTADGU BİLİĞ'İN YERİ VE GÜNÜMÜZE ANLATTIKLARI

Av. Necati Kırış

Bugünkü dilimizde 'mutluluk veren bilgi' ya da 'devlet olma bilgisi' anlamına gelen Kutadgu Bilig; Karahanlılar Devleti zamanında dönemin hükümdarına sunulmak üzere büyük düşünürümüz Yusuf Has Hâcib tarafından kaleme alınan, ortaya koyduğu siyaset anlayışı ve devlet yönetim ilkeleriyle 10 asır öncesinden günümüz devlet anlayışına da yol gösteren bir eserdir. Türk-İslâm siyaset felsefesinin ilk yazılı kaynağı olan Kutadgu Bilig, devlet yönetimine ilişkin daha iyi olanı kendi tarihimizden bulabileceğimizi gösteren siyasetname türü bir şaheserdir.

A. KUTADGU BİLİĞ'DE DEVLET KAVRAMI

Kutadgu Bilig, Türk-İslam siyaset felsefesinde ideal devletin nasıl olması gerektiğini ortaya koymuştur. Kutadgu Bilig'de siyaset ve devlet yönetimine ilişkin belirleyici unsurların; törü/töre (yasa/hukuk), hükümdar (devlet başkanı), kut (devlet/iktidar), vezir (başbakan), kumandan (ordu komutanı), bürokrasi (yönetici kadrosu); devlet yönetim ilkelerinin de adalet, liyakat ve meşveret/istişare kavramları olduğu söylenebilir. Yöneten-yönetilen ilişkisinde asıl olan, insanları güç ve baskıyla değil, gönül rızasına dayalı olarak yönetmektir. Bu nedenle ülkelerin kılıçla alındığı, ancak kalemlerle (elde) tutulduğu vurgulanır.

Günümüz devlet modelleri dikkate alındığında Kutadgu Bilig'de nasıl bir devlet modelinin öngörüldüğü konusu önemlidir. Belirtilmelidir ki, Kutadgu Bilig'in 11. Asırda devlet yönetimine ilişkin ortaya koyduğu temel ilkeler, hukuk ve siyaset felsefesinin kaynağı olarak gösterilen Batının hukuk ve siyaset felsefesinde yaklaşık 600 yıl sonra ilk defa ele alınacaktır. Özellikle bugünkü 'hukukun üstünlüğü' ya da 'hukuk devleti' ilkesini içeren köni törü (iyi/adaletli yasa) kavramı ve hükümdarın yetkilerini sınırlandıran tedbirler ve yönetim ilkeleri bugün de evrensel yönetim ilkeleri olarak kabul edilmektedir. Şimdi Kutadgu Bilig'de yer alan devlet yönetiminin temel unsurlarından ilk üçüne önemine binaen kısaca göz atalım:

1) KÖNİ TÖRÜ (ADALETLİ YASA/HUKUK)

Kutadgu Bilig'de önemli bir yeri olan köni kelimesi iyi/doğru, törü ise yasa demektir. Böyle

olunca köni törü kavramı da adaletli yasa/hukuk anlamına gelmektedir. Kutadgu Bilig, hükümdar/iktidar kavramı ile köni törünün ayrılmaz bir bütün olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum bize, hükümdarın iktidarının adaletli yasa (köni törü) ile sınırlandırıldığını göstermekte, dolayısıyla günümüz hukuk ve siyaset felsefesinde yerleşmiş olan 'hukukun üstünlüğü' ya da 'hukuk devleti' ilkelerini hatırlatmaktadır. Kutadgu Bilig'e göre, hükümdar töreye uymadan kut'a yani iktidara sahip olamaz. Diğer taraftan, hakları devlet tarafından ödenmeyen bir vatandaş, devletin değerleriyle uyumlu yaşayamaz. Yani sosyal hukuk devleti olunmadan devletin temelleri sağlanamaz. Adaletli yasaya bağlı olmayan hükümdar/iktidar düşünülemez.

Kutadgu Bilig'de adalet ilkesine dayanan törü/yasa, göğün direği olarak ifade edilmiş, kanun bozulursa gök yerinde durmaz ifadelerine yer verilmiştir. Eserde köni törü (adaletli yasa) kavramının kullanılması oldukça dikkat çekicidir. Çünkü günümüzde hukuk felsefesinde muteber olan görüşe göre; her yasa hukuk değildir. Sadece adil olan yasalar hukuk olma niteliği taşımaktadır. Hukukun amacı da adalettir. Adaletli olmayan yasa hukuk değildir. Görüldüğü gibi günümüzde hâkim olan hukuk anlayışına benzer bir düşünce, 1070 yılında ve ilk Müslüman Türk devleti olan Karahanlı Devleti zamanında Kutadgu Bilig'de 'köni törü' (adil yasa) olarak ifade edilmiştir. Bu durum, hukuk tarihi, siyaset ve hukuk felsefesi açısından önemlidir.

Bugün bilindiği gibi 'hukuk devleti' ya da 'hukukun üstünlüğü' denildiğinde, devlet yönetimini elinde bulunduran yöneticilerin öncelikle hukukla sınırlandırılması akla gelmektedir. Kutadgu Bilig'de hükümdarın gücü ilk önce töre/yasa ile sınırlıdır. Hükümdarlar töreye göre ve eğer töre isterse, iş başına gelir. Hükümdar başta olmak üzere hiç bir yönetici, toplumsal değerlerin özü sayılan ve herkesten daha üstün olan töreye/yasaya karşı gelemezler. Hükümdarın ve diğer yöneticilerin yetkileri töre/yasa ile sınırlıdır.

2) HÜKÜMDAR

Kutadgu Bilig'e göre, devlet yönetiminin temel

unsurlarından birisi hükümdardır. Hükümdarın asıl görevi, insanlar arasında hiçbir ayırım yapmadan kanunları doğru uygulamak ve adaleti sağlamaktır. Bu nedenle eserde hükümdar Kündoğdı güneşe benzetilir. Güneş, ısıtma ve ısıtma özelliğini hiç değişmeden koruduğu ve ayırım yapmadan her şeyi aydınlattığı ve ısıttığı gibi, hükümdar da güneş gibi sürekli bütün halkını aydınlatmalıdır. Hatta hükümdar Kündoğdı'yı köni törü/adil yasa kavramı sembolize etmektedir. Başka bir deyişle adil bir hükümdar olarak tasvir edilen Kündoğdı doğrudan doğruya köni törü (adil yasa) olarak nitelendirilmektedir. Hatta köni törü/adil yasa hükümdardan daha üstündür. "Beylik (hükümdarlık) çok iyi bir şeydir, fakat daha iyi olan kanundur ve onu doğru uygulamak gerekir" ifadeleri bunun açık bir göstergesidir.

Kutadgu Bilig'e göre; güneş, ışıklarını iyi kötü ayırmadan nasıl dünyaya yayıyorsa hükümdar da bütün halkına eşit ve adil davranmalıdır. Hükümdar, yardımcılarını seçerken, onların akıllı, bilgili, yetenekli, güvenilir, dürüst ve içi dışı bir kişiler olmalarına dikkat etmeli, yönetim işlerinde kendisinin güven duyduğu ve halka faydası olacak liyakatli kişilerden yardım almalıdır. Hükümdar, devletin başı ve egemenliğin temsilcisi olduğundan görevi oldukça ağırdır. Bu ağır görevi de ancak; iyi yetişmiş, yetenekli, akıllı, bilgili ve tecrübeli kişiler yerine getirebilir.

Kutadgu Bilig'de hükümdarların bazı önemli özellikleri belirtilmiştir. Bunlardan birincisi, hükümdarın akıllı ve bilgili olmasıdır. Çünkü devletin temeli akıl ve bilgi üzerine kurulmuştur. Hükümdarın özelliklerinden ikincisi cesaret sahibi olmaktır. Kutadgu Bilig'de bu konuda çok sayıda tavsiye vardır. Hükümdarın üçüncü özelliği erdemli olma'sıdır. Kutadgu Bilig'de erdemli olmanın birinci şartı da adil olmaktır. Diğer bütün erdemler hükümdarın adaletli olmasıyla anlam kazanır.

"Beyler bilgi ile halka baş oldular akıl ile memleket ve halkın işini gördüler.", "Bey bilgili, akıllı ve zeki olmalıdır." "Bey cesur, kahraman kuvvetli ve pek yürekli olmalıdır." "Bu beyliğin temeli doğruluktur; beyler doğru olursa dünya huzura kavuşur" "Bey; bilgili, akıllı ve âdil olmalı; şöhretinin yayılması içinde cesur ve tedbirli davranmalıdır"

Kutadgu Bilig'de, hükümdar adaletle özdeş sayılarak töre/törü (yasa, hukuk) olarak ifade edildiğine göre, yönetime geçecek kişinin nasıl belirleneceği büyük önem taşımaktadır. Kutadgu Bilig'e göre, hükümdarlık babadan oğula geçmemekte, hanedan üyeleri içinden en liyakatli

olan kişi hükümdar seçilmektedir. Dolayısıyla hükümdarın belirlenmesinde, onun hanedan üyeleri arasından seçilmesi asalete dayalı bir durumu göstermekle birlikte, hanedan içinden beyliğe en layık olanın seçilmesi, asalet, seçim ve liyakat esasına dayalı kendine özgü karma bir sistemin var olduğu söylenebilir.

Hükümdarın seçilmesi yöntemi kadar, görevini yaparken denetlenmesi de önemlidir. Eğer devlet adaletli kanunlarla yönetilmiyorsa, hükümdarın iktidarı büyük bir zafiyet geçiriyor demektir. Büyük yetkilerle donatılmış olan hükümdarın, uygulamalarında adaletten ayrıldığı durumlarda onun nasıl denetleneceği ve buna nasıl engel olunacağı konusu, siyaset felsefesinin en önemli sorunlarından birisidir. Eski Türklerde hakanlar/hükümdarlar iktidarı töreye (yasaya, hukuka) göre kullanırlardı. İbni Batuta, Türk halkının yılda bir kez, hakanın/hükümdarın töreye göre hareket edip etmediğini denetlemek için toplandığını, gerekirse hakanın düşürülmesine karar verebildiklerini ifade etmektedir.

Büyük Göktürk Kağanı Kapgan'ın yerini alan oğlu İnel, hükümdarlık görev ve sorumluluklarını yerine getirememiş, yani idarede yetersiz ve başarısız kalmıştır. İnel'in kağanlığı hanedan ve devlet yöneticileri tarafından yetersiz bulunarak tahttan indirilmiş, onun yerine İleriş'in oğlu Bilge kağan, hükümdar olmuştur.

İslam'a göre de; devlet başkanı, yetkilerini toplumun yararı doğrultusunda kullanmalı, adaletten asla ayrılmamalıdır. Adaletli olmayan zalim yöneticilere itaatin caiz olmadığı konusunda İslam düşünürleri arasında ortak bir görüş vardır. Hz. Ebu Bekir, halife/devlet başkanı olduğunda halka şöyle demiştir: "Ben Allah'a ve Peygamber'e itaat ettikçe siz de bana itaat ediniz. Ben Allah'a ve Peygamber'e isyan edersem, sizin bana itaatınız lâzım gelmez" Bu sözler, devlet başkanının iktidar gücünü keyfi olarak kullanamayacağını, önceden belirlenmiş yönetim ilkelerine uygun davranmak zorunda olduğunu göstermektedir.

Hz. Muhammet (s.a.v): "Allah'a isyanda (kula) itaat yoktur. İtaat ancak ma'ruftadır (iyiliği sabit olan şey)" buyurmaktadır. İmam-ı Azam Ebu Hanife'ye göre; "zalim ve fâsığın esasen imamlığı (devlet başkanlığı) bătıldır (geçersizdir). Dolayısıyla aleyhine isyan gerekir." Ancak, İmam-ı Azam'a göre isyan için 'başarılı olma' şartı esastır. Aksi takdirde isyan etmemelidir.

Kutadgu Bilig'e göre hükümdar, Tanrı'nın lütfu ve inayetiyle siyasi iktidara sahip olduğu kabul edilmekle birlikte o hiçbir zaman sorgulanamaz, insanüstü bir varlık, yani bazı eski toplumlarda

olduğu gibi tanrı-kral sayılmamıştır. O, her şeyden önce kendisini lütfuyla hükümdar yapan Tanrı'ya karşı sorumlu olduğu gibi, hükümdardan daha üstün kabul edilen köni törü (adil yasa/hukuk) ile sınırlıdır. Bu da gösteriyor ki, hükümdarın iktidarı sadece ilahi değil, aynı zamanda kanuni/hukuki bir temele de dayanıyordu. Ayrıca devlet işlerinde yönetimin esasları olan adalet, liyakat ve meşveret (istişare) ilkelerine de uymak zorundadır. Bütün bunlar, siyasi iktidarı sınırlayan ve yönetimde keyfiliği önleyen önemli denetim mekanizmasıdır.

3) KUT (EGEMENLİK/İKTİDAR/MUTLULUK) VE KAYNAĞI

Türkçe dilinde kut; devlet yönetme yetkisi ve gücü (iktidar/egemenlik), mutluluk ve ilahi bir kaynaktan gelen rahmet, bereket anlamına gelmektedir. Egemenlik/iktidar kavramı da “hüküm koyma, sözünü geçirme, yönetme hakkı” gibi anlamlara gelir. Bu da “yönetimde bağımlı olmayan, hükümran” demektir.

Kutadgu Bilig’de kut, evrende evrenin parçaları; toplumda toplumun unsurları; insan bedeninde beden organları arasındaki uyumdur, sağlıklı olmaktır. Bir toplumun devlete sahip olma kut’u Kutadgu Bilig’de Ay’ın varlığıyla temsil edilmiştir. Bunun anlamı, insanlar için ortada bir devlet olmadan olmaz, demektir.

Devletin yönetim biçimi ne olursa olsun devletten beklenen; hukuk, adalet ve insan haklarına dayalı iyi bir yönetimdir. Toplumun yönetme amacıyla ortaya çıkan siyasi iktidar, yönetme yetkisini meşru gerekçelere dayandırarak elde etmelidir. Bu meşruiyet, siyasi iktidarı elde etmede gerekli olduğu gibi, yönetimin devamında da varlığını sürdürmelidir.

Kutadgu Bilig’de, eski Türk devlet anlayışıyla İslam’ın devlet anlayışının bir araya gelmesiyle oluşan bir egemenlik (kut) anlayışı görülmektedir. Burada sorulması gereken temel soru, kut’un elde edilmesinin nasıl sağlanacağıdır. Bir beyitte hükümdara şöyle seslenilir: “İsteyip almadın sen bu beylik gücünü, Tanrı verdi fazlıyla, bu beli. Bu beyliği sana lütfederek verdi bunun şükrünü kıl ey geniş bilgili” Bu beyitten anlaşılacağı gibi Kutadgu Bilig’de egemenlik ve hükümdarlık makamı, Tanrı’nın bir lütfu olarak görülmektedir. Türklerde töre (yasa/hukuk) ile kut (iktidar/mutluluk) arasında daima bir ilişki vardır. Töre, bir anlamda ilahi düzen (tabii hukuk) olduğundan Tanrı, kendi düzenine uyan kişiye kut vermekte, töreye/yasaya uygun davranışlarının bir karşılığı olarak ödüllendirmektedir.

Kutadgu Bilig’e göre, yöneten-yönetilen arasındaki karşılıklı temel hak ve yükümlülükler

yer vermiştir. Buna göre hükümdarın halk üzerinde üç hakkı vardır; itaat etmek, vergi vermek ve devletin düşmanlarına düşman olmaktır. Halkın da hükümdar üzerinde üç hakkı vardır; birincisi ülkede gümüşün temiz kalması (paranın değerinin korunması), ikincisi halkın adil kanunlar ile idare edilmesi; üçüncüsü bütün yolların ve her yerin emin tutulmasıdır (güvenlik).” Eserde yöneten-yönetilen arasındaki bu ilişki, Kutadgu Bilig’in yazılmasından yaklaşık altı yüz yıl sonra Avrupa’da “toplum sözleşmesi” kuramı olarak ortaya çıkacaktır. Buna göre devletin varlığı yöneten-yönetilen arasında yapıldığı varsayılan anlaşmada aranmalıdır.

B. KUTADGU BİLİĞ’DE TÜRK-İSLAM DEVLET YÖNETİMİNİN TEMEL ESASLARI

Türk-İslam siyaset felsefesinde devlet yönetiminin temel esasları, Türk toplumunun kültürü, coğrafyası ve değer yargısından izler taşınması nedeniyle kendine özgü niteliklere sahip olsa da, insanlık tarihinin başlangıcından beri insanın doğası gereği bazı ortak evrensel özelliklere de sahiptir. Bunların başında adalet ilkesi gelmektedir. Adalet ilkesine bağlı olarak ayrıca liyakat (emaneti ehline verme) ve istişare (danışma) ilkeleri Kutadgu Bilig’de geniş olarak yer almaktadır.

1) ADALET İLKESİ

Kutadgu Bilig’de adalet ilkesi en önemli yönetim ilkesi olarak ortaya konulmuştur. Türk-İslam siyaset felsefesi geleneğinin merkezinde yer alan adalet, Kutadgu Bilig’de bir siyaset kurumu olarak ‘adalet dairesi’ kavramıyla kurumsallaştırılmıştır. Adalet dairesi, hukuk-devlet-toplum ilişkilerini, toplumun çeşitli kesimleri ve devletin kurumları arasındaki ilişkiler çerçevesinde işlevsel bir bakış açısıyla formüle etmiştir.

Türk-İslam siyaset felsefesiyle ilgilenen düşünürlerce farklı biçimlerde dile getirilen, Selçuklu ve Osmanlı devletleri tarafından da takip edilen bu formül Kutadgu Bilig’de şöyle ifade edilmiştir: “Memleket tutmak için çok asker ve ordu lazımdır; askerini beslemek için çok mal ve servete ihtiyaç vardır; bu malı elde etmek için halkın zengin olması gerekir. Halkın zengin olması için de doğru (adil) kanunlar konulmalıdır. Bunlardan biri ihmal edilirse dördü de kalır. Dördü birden ihmal edilirse beylik (devlet) çözülmeye yüz tutar” Bu formüle göre adaletin, enterkonnekte (birbirine bağımlı) bir sistem içinde ele alındığı ve her şeyin ona bağlı olduğu görülmektedir. Buna göre güçlü bir devlet için; asker, hazine, halk ve adalet arasında nasıl bir düzen ve ilişkinin olması

gerektiği ifade edilmiştir.

'Adâlet, mülkün temelidir' deyimine paralel bir ifade Kutadgu Bilig'de şöyle yer alır: "Adaletle istinat eden kanun, bu göğün direğidir; kanun bozulursa gök yerinde duramaz." (Arat 1985: 253); "Beylik kanun ile ayakta durur." (Arat 1985: 380); "Kanun su gibidir; zulüm ise ateş gibi her şeyi mahveder; sen berrak su akıttın ve ateş söndü." (Arat 1985: 228); "Böylece hükümdar memleketini düzenledi ve tanzim etti; halkı zenginleştirdi; o devirde kurt ile kuzu aynı yerden su içti."

Kutadgu Bilig'e göre, eğer yöneticiler adaletten ayrılmış insanlara zulüm yaparsa, o zaman iktidarları çok uzun sürmeyecektir. "Zalim adam uzun müddet beyliğe sahip olamaz, zalimin zulmüne halk uzun süre dayanamaz." Hükümdarın ve devletin karşılaşacağı bu sonuç, isyan tarzında değil, zulüm altındaki insanların yükümlülüklerini yerine getirmemesi sonucu devletin her alanda zayıflamasıyla ortaya çıkan doğal bir süreç olarak görülür.

2) LİYAKAT İLKESİ

Kutadgu Bilig'de devlet yönetiminin temel ilkelerinden ikincisi, işlerin ehline verilmesi, yani liyakattir. İşe alınacak kişiler, toplumun ileri gelenleri veya yöneticiler karşısına çıkar ve her açıdan sınamadan geçirilir. "Kulu (insanı) önce, tavrı ve hareketi bakımından, iyice tecrübe etmeli; sonra anlayışı nispetinde ona paye verilmelidir." Kutadgu Bilig'e göre: "Beyler hizmetkârlarına dikkat ve hizmete girecekleri de esaslı bir şekilde tecrübe etmelidir. Ancak kulun işin ehli olduğu görüldükten sonra, bey ona izzet ve ihsan (devlet görevi) kapısını açmalıdır. Yusuf Has Hacip, eserinin önemli bir kısmını devlet yönetimine gireceklerin nitelikleri ve seçimi üzerine diyaloglara ayırmıştır. Bu konuda Yusuf Has Hacib'e en büyük ilham kaynağı herhalde şu ayet olmuştur:

"Allah size emanetleri ehline (liyakatli olana) vermenizi, insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder" (Nisa, 58)

3) MEŞVERET/DANIŞMA İLKESİ

Kutadgu Bilig'de devlet yönetiminin üçüncü temel esasının meşveret (danışma) olarak gösterildiğini söyleyebiliriz. Kutadgu Bilig'de, liyakat esasına göre seçilen insanlara meşveret/danışma kurumu aracılığıyla devlet yönetiminde etkili olma imkânını tanınmıştır. Hatta sadece devlet yönetiminde değil, toplumsal hayatta da insanların birbirleriyle danışmasının önemine vurgu yapılır. "Her işi danışarak yapmalıdır;

danışmayan herkes işinde zarar görmüş ve sonunda pişman olup inlemiştir. Dinle; Tanrı'dan insanlara haber getiren nebi ne der: her yapılacak işe meşveret ile çare bulunur."

Kutadgu Bilig'e göre, işinin ehli ve bilgili insanlara danışılmalıdır. Eserde akıl ve istişare çok önemli görülmüştür. Hükümdarın baş danışmanı olan Ögdülmiş'in akıllı temsil etmesi anlamlıdır. Eser, sadece devlet yöneticilerini değil, bilgili olan her kişiyi danışman olarak görmektedir. Bir beyitte şöyle denilir: "İnsan için akıl ne iyi şeydir: akıllı insanlara müşavir gözüyle bakmalı. Tavrın doğru ve hareketin temiz olsun; yoldaşın akıl ve müşavirin bilgi olsun."

Kutadgu Bilig'e göre, Kuntogdı, kararlarını tek başına alan bir hükümdar değildir. Kuntogdı'nın, devlet yönetiminde önemli yardımcılarını bulmaktadır ki, bunlar günümüz demokratik sistemlerinde bakanlıklar şeklinde temsil edilmektedir. Örneğin vezir arayışında olan Kuntogdı'nın eserin başında geçen şu sözü bu ihtiyacı anlatmaktadır: "Memleketin her işini kendim yapamam. Yardımcı çok olursa, bey zahmet çekmez; onun her işi yoluna girer ve nizam bozulmaz. Bil ki, her işte yardımcı gerektir; beylik işinde ise kendine daha çok yardımcı edinmeye bak." Bu beyanlar da göstermektedir ki, Kutadgu Bilig'de Kuntogdı mutlak bir hükümdar değildir. Devlet işlerinde başta vezir olmak üzere birçok danışman ve yardımcısı bulunmaktadır.

Burada önemli olan konu, hükümdarın görünüşte yardımcılarının bulunması ve onlara danışması değil, hükümdarın devlet yönetiminde iktidar gücünü onlarla paylaşmasıdır. Burada asıl olan meşveret/danışma ilkesinin işlevsel olarak varlığını sürdürmesidir. İşte Kutadgu Bilig'de hükümdarla vezirler arasındaki geçen konuşmalardan, devlet işlerinin önemli bir bölümünün vezirlere devredil-diğini ve meşveret/danışma ilkesinin işlevsel olduğunu görüyoruz.

Kutadgu Bilig'de yer alan diyalogda vezir Ögdülmiş, hükümdara şöyle seslenir. "Hükümdardan sonra, onun yerine, hareket ve söz ile memlekete hükmeden insan vezirdir." Hükümdar Kuntogdı da vezirinin bu sözlerine hak vererek "Sen benim gözüm ve kulağımsın, sen gör ve işit; uygunsuz ne görürsen, onu öyle bırakma, düzelt" der.

Sonuç olarak, Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig eseri, Türk-İslam siyaset felsefesinin ilk şaheseri olarak, Türklerin II. Asırda devlet yönetim anlayışını ortaya koyduğu gibi, günümüz devlet ve siyaset felsefesine kendi tarihimizden önemli katkılar sağlayacak niteliklere sahiptir.

BAŞI KARLI YÜCE DAĞLAR

**BAŞI KARLI YÜCE DAĞLAR
HER KÖŞENDE BİR AHIM VAR
YÜZÜM GÜLER İÇİM AĞLAR
NEDİR BENİM ÇEKTİKLERİM
YAKTI BENİ AYRILIKLAR**

**ERİMEDİ KARLAR SENDE
TÜKENMEDİ DERTLER BENDE
YÂR BİR YERDE, BEN BİR YERDE
BANA REVA BU MU? DAĞLAR
BU HASRETLİK İÇİM DAĞLAR**

**BAŞIMIZDAN GİTMEZ DUMAN
GEÇMEK BİLMEZ OLDU ZAMAN
SERVETİNİN HALİ YAMAN
YOL VER BANA YOL VER DAĞLAR
BİTSİN ARTIK AYRILIKLAR**

Servet YERLİ

UMUTLARIM YARINDA (HASRET DENİZİ)

**Ayaz gecelerde uyurken sancılarla,
Uyudunuz en güzel yatakta sıcacık odada.
Güneşe hasret gittik, güneş doğdu sınırsız.
Tarlalarda çalışırken kazma kürek,
Serinlediniz havuzlarda, denizlerde buz gibi içeceklerle.
Kalıyoruz hemen hemen aynı sokakta.
Biz varoşlarda karanlıkta,**

**Sizse sitelerde, aydınlıkta.
Hakk'a sözüm yok, Hak birdir!
Tuvale çizilmiş resim, değişmez kaderimiz.
Aldırma gönül, böyle gelmiş de böyle gitmez.
Umutlarım kalmış ayın ucunda, uzanmak istiyorum
uzanamıyorum.
UMUTLARIM, YARINDA.**

Dursun YILMAZ

SEN VE BEN İki ayrı insan

**Aynı yoldan yürüyorduk aslında,
Aynı özellikler, aynı güzellikler sunulmuştu ikimize de.
Aynı hava, aynı su vardı bedenlerimizde.**

**Sen hep söyledin, "Bu yol neden engelli, dar?" diye
Ben uçurumlu yollarda sevindim, zirvedeyim diye.
Boğdu seni, "Nefes alamıyorum!" dedin bu havada,
Bense her nefeste mutluluk duydum, sevinç duydum
yürekte.**

**Ben, yapraktaki çiğ damlasına sevinen,
Sen, hayata meydan okuyan,
Ben hayatı sunulmuş değerli hazine gibi gören,
Sen, sana sunulmuş değerleri görmezden gelen.**

**Sana sunulmuş, sevgi tohumları toprağı,
Bana vurulmuş, kara zincir parçaları.
Ben doluyum sevgiyle, emekle, yürekle,
Sen, sevgiyi dönüştürdün nefrete, kine.**

**Bir dolu kartlar sunulmuş elimize,
Her birinde ayrı şans, ayrı seçenek işte,
Ben onları bir lütuf görürken Yaratan'dan,
Sen, hep şikâyette bulundun derinden.**

**Aynı yoldan yürüyoruz aslında,
Aynı özellikler, aynı güzellikler sunulmuş ikimize de,
Aynı hava, aynı su var bedenlerimizde,
Aslında gerçek değil, rüya aleminde,
Sen, benim ikinci kişiliğim!
Zincire vurduğum egomsun.**

Hicran Tercan AKTÜRK

Doç.Dr. Ali Ümit YENER
Kalp Damar Hastalıkları Uzmanı

Kalbimiz vücudumuzun orta-sol kısmında, iman tahtası denilen göğüs kemiğinin arkasında yerleşmiştir. Vücudumuzun ihtiyacı olan kanı en küçük hürelere kadar ulaştıran bir pompadır. Kalbimiz, vücudumuza kan sağladığı gibi kendi beslenmesinin de kendisi yapmaktadır. Kalpten çıkan ana atar damarımız olan "aort damarından" ilk ayrılan dallarla kendi beslenmesini yapmaktadır. " Koroner damar" denilen bu damarların herhangi bir sebeple daralması veya tıkanması sonucunda kalp rahatsızlıkları ve hatta kalp krizi görülmektedir.

Kalp damar hastalıkları dünyada ve ülkemizde sıkça görülmektedir. Dünyada her yıl yaklaşık 17 milyon kişi kalp damar hastalıklarına bağlı hayatlarını kaybetmektedir. 2030 yılında bu hastalıklara bağlı olarak 23 milyon kişinin ölmesi düşünülmektedir. Kalp damar hastalıklarına bağlı ölümler Türkiye'de en sık görülen ölümlerdir. Ülkemizde her yıl ne yazık ki 250 bin kişiyi bu rahatsızlıklara bağlı ölümler sebebiyle kaybetmekteyiz. Yani her yıl Ordu merkez nüfusu kadar insanımız bu rahatsızlık sebebiyle hayatlarını kaybetmektedir. Aslında bu hastalığa yakalanıp yakalanmamak bizim elimizde..Nasıl mı? Bu hastalığa yakalanma şanssızlığımızı belirleyen bazı faktörler var;

mesela ailemizden aldığımız genetik miras... Bu değiştirilemeyen bir faktör, yani annemiz, babamız, dedelerimizde bu hastalıklar varsa yakalanma ihtimalimiz daha yüksel oluyor ne

Yani her yıl Ordu merkez nüfusu kadar insanımız bu rahatsızlık sebebiyle hayatlarını kaybetmektedir. Aslında bu hastalığa yakalanıp yakalanmamak bizim elimizde..Nasıl mı? Bu hastalığa yakalanma şanssızlığımızı belirleyen bazı faktörler var;

BİR ÇARE BULUNUR ELBET...

yazık ki. Diğer bir risk faktörü yaşımız. İleriki yaşlarda görülen hastalık son yıllarda genç yaşlara kadar indi bu hastalığa yakalanma şanssızlığı. Cinsiyet faktörü burada en önemli bir pozitif ayırım yapıyor. Menapoz girmeyen bayanlarda östrojen dedilen kadınlık hormonu sayesinde kalp hastalığına yakalanma riski daha azalıyor fakat menapoz sonrasında risk erkeklerle hemen hemen aynı seviyelere geliyor.

Sizlere bahsetmek istediğim asıl konu değiştirilebilen risk faktörleri hakkında aslında. Bunlar arasında en başı sigara alıyor. Tütün ve tütün ürünlerinin kalp damar hastalıklarını tetikleme ve olan hastalığı artırması üzerine birçok bilimsel çalışmalar yapıldı ve en net sebep olarak gösteriliyor. Ne yazık ki stresli bir toplum olduk ve olmaya da devam ediyoruz. Hayattaki koşuşturmacanın içerisine girince hem ruh yapımız hem de fiziksel yapımız değişiyor. Streslendiğimiz zaman tansiyonumuz artıyor, stres hormonları vücutta salgılandığı zaman kan şekeri seviyelerimiz yükseliyor, beslenme alışkanlığımız değişiyor ve en sonunda da üzerine bir de sigara yakınca dört dörtlük kalp hastalığına yakalanma riski olan bir birey oluyoruz ne yazık ki.

Kalp Damar Cerrahisi üzerine akademik kariyer yapmış bir hekim olarak değil toplumun içerisindeki bir fert olarak sizlere özellikle rica ediyorum. Öncelikle stresimizi bir kenara bırakmamız lazım. Farkında mısınız ama gülümsemeyi unuttuk, etrafımızdaki insanlara gülümseyerek bir günaydın demeyeli ne kadar süre oldu, sorsanıza kendinize...Hani atalarımız demişler ya "herşeyin başı sağlık" diye, sağlığımız olmadan inanın hiçbir şeyin kıymeti yok. Bunu 20 yıllık meslek yaşantımda gördüğüm ve kazandığım tecrübelerle dayanarak söylüyorum emin olun lütfen.

Kalp damar hastalıklarının tedavisinde kendi hastalarımıza söylediğim sözden yola çıkarak "Bir Çare Bulunur Elbet" diyorum fakat daha önemlisi bu hastalıklara yakalanmadan önlemimizi almak. Sigarayı bırakıp beslenmemize, şeker değerimize, tansiyon değerlerimize ve kilomuza dikkat edersek emin olun bu hastalıklar bizlerden uzak olur. Kalbinize önem verin çünkü içerisinde sevdiğiniz var....

MÜZİK AHLAK VE TOPLUM

Müzik,bir toplumun yaşayışını ,coğrafi farklılıklarını,örf,adet,gelenek ve göreneklerini,ağız ve dil yapısını,sevdalarını ifade etmekte kullandığımız kuvvetli bir aracı aynı zamanda şiirlere giydirilen farklı ahenklerle,makamlarla süslenmiş bir elbisedir.

“Doğru ve gerçek müziğin icra edildiği toplumlar devletiyle barışık olur.Bu müziği dinleyen halk ta ahlaklı olur”Bu sebeple “Musiki Ahlaktır”aynı zamanda. Kendi öz değerlerine vurgu yapan, erdemli sözlere giydirilmiş melodiler ,”Mevlana ile Şems” ikilisinin birbirlerini şekillendirdiği gibi, “Müzik ve Ahlak” ikilisinin de uçurumun kenarında koklamaya doyamadığımız nadide bir çiçek olduğunu unutmadan,aşk iklimini temaşa etmeye çalışan günümüz insanlığını da elbette şekillendirmesi bir hayal deyildir.

Bu noktada müziğin,toplum üzerinde yapıcı ve yıkıcı rolü göz ardı edilemez bir gerçektir. Kendi değerleriyle örtüşen otantik müziğimizin, önce insanımızın gönül dünyasını şekillendiren cazibesi ,her icracısının slüetini olumlu yönde değiştirmektedir.Popüler müziğin içeriğini oluşturan farklı ısmarlama kültürlerin etkisinde kalarak kullanılan kelime ve cümle yapıları,genlerimize dadanmış GDO lu zehirli ahenklerle gönül,ruh ve beden dünyamızda tamiri imkansız yaralar açmaktadır.Sağlık bahçemize,ahlak bahçemize ve de ahengimize dadanmış bu küresel ve yerli taşeron hegemonyalar daha fazla nağmelerimizi bozmasın.Gerçek öz değerlerimiz,her alanda bu toprakları bin yıldır yoğuran temiz mayamız ve organik tohumlarımızda saklıdır.

Savaşların önünde en büyük engellerden biri de “Toplumsal Düzen” dir.Kültür ve Sanat,toplumsal düzenin sağlanmasında önemli bir etken olmakla beraber,halk ile devlet arasındaki rabıtayı sağlayan kuvvetli bir “DENGE” unsurudur.

Sanatçı,toplum mühendisidir ve toplumsal dönüşümün en büyük aktörlerindedir.Ömrü dört duvar arasında üretmekle ve kendisini geliştirmekle geçer.Kıymetini ise halkının karşısına çıkınca bulur.

Büyük bir emeğin ürünü olan bu çalışmamız,Müzikal geçmişimizin etkileşim sürecinin meyveleridir aslında. Kelime ve cümlelerin kendine çektiği daha önceden keşfedilmiş melodi,ahenk kalıplarıdır. Çünkü bizden önceki üstatlarımız,hocalarımız yazılabilecek sözlerin çoğunu yazmış,dokunulabilecek notaların çoğuna dokunmuşlardır.Bizlere düşen ise kendi ruh yapımız ve yorum anlayışımızla onların izlerini takip etmek,bu arada bilgilenmek ve ahlaklanmak olmuştur.Çünkü bizim kültürümüzle inancımız iç içe geçmişdir.Birbirinden ayrı değerlendirilemezler. Bu nedendir ki beslendiğimiz değerler ve erdemler iklimi,yüzyıllardır bu coğrafyanın mayası olmuştur.

“Kulaktan Gönüle” isimli bu çalışmamız,müzikal birikimin etkileşim sürecinin sonunda ortaya çıkmış serbest çalışmalardır.Bu projemizde her biri birbirinden kıymetli Ordu’lu şairlerimizin şiirlerini çalışma imkanı buldum.Bu vesileyle her birine gönülden teşekkür ederim.Tabiki böyle bir projeyi gerçekleştirmemde memleketime ve insanıma olan düşkünlüğüm bir gerçektir.Çünkü “Memleketinin esiri olmayanın etrafına tesiri olmaz”

Dünya geçici bir meskendir.Herkes bir gün konar ve göçer.Öyleyse her şeyimizle seferiyiz bu alemde.Sonsuz ahengin ve tınların asıl sahibini ve yarattığı bunca güzellikleri burada keşfettiğimiz sınırlı nağmelerle anlatmak çok zordur.

İnsanın gözüyle gördüğü,kulağıyla duyduğu herşey gönül havuzuna akar.Biz de bu serbest çalışmalarımızla kulaklarınıza güzel şeyler fısıldamak istedik.Kulaklarınızdan gönlünüze ulaşmak istedik.Taki “Yeryüzünde bir varlığı temsil etmenin sorumluluğu ile mihmandar olalım tüm güzelliklere ve umut olalım dünya insanlığına” diye.

“Dünyada,seferi nağmelerimiz,cennette kalıcı hanelerimiz olsun”

Her birinize “ Kulak ve Gönül afiyeti” dilerim...

ŞİİR GİBİSİN KADIN

(Tablodaki kadına)

**Şeffaf, ipek elbisen sarıyor her yanını,
İçimin gittiğini bilir gibisin kadın.
Bahar seli saçların coşturuyor kanımı,
Beni benden koparan nehir gibisin kadın...**

**Çay kıyında süzülen benziyorsun kuğuya
Taştan taşa sekersen, ayağın değer suya,
Cenneteyim sanırım, ya da gördüğüm rüya,
O gözlerin, kaşlarını; şiir gibisin kadın...**

**Kadifeden tenine kim diyebilir hayır?
Haklı güzelliğini süreyyalara duyur,
Cemre dolar koynuna, göğsünde gonca uyur.
Damla damla gönlüme erir gibisin kadın...**

**Kelebekler şaşırıp çiçek diye konarsa!
Dudakların kor alev, öptüklerin yanarsa,!
Ağarırken tan yeri, şafağında donarsa!
Dünyama ışığı sen verir gibisin kadın...**

**Meltem olsam, okşasam saçının her telini,
Dudağından boyasam gönlümün güllerini,
Hele çıksan tablodan, sarsam ince belini!
Bir sevda masalına mühür gibisin kadın...**

Cemile Düzgün

////////////////////////////////////

SON NEFESİ VERME HEY DOST

**Karlı dağın bellerinde,
Türkü varken dillerinde,
Bir kötünün ellerinde,
Son nefesi verme hey dost.**

**Sakın düşme sapa yola,
Muhtaç olma namert kula,
Ruh bedenden çıksa bile,
Son nefesi verme hey dost,**

**Yazılmışsa alna yazı,
Bırakır mı felek bizi,
Ne kışı var ne de yazı,
Son nefesi verme hey dost.**

**Binbir derdin tek çaresi,
Gönüldeki can pâresi,
Direnmenin tam sırası,
Son nefesi verme hey dost**

Cengiz DİLAVER

AH KIZIM

**KÜÇÜCÜKTEN BÜYÜTTÜĞÜM
NENNİLERLE UYUTTUĞUM
BEŞİKLERDE SALLADIĞIM
AH KIZIM NAZLI KIZIM**

**SABAH ERKENDEN KALK KIZIM
ASLINI UNUTMA KIZIM
EDEBİNLE YÜRÜ KIZIM
AH KIZIM TATLI KIZIM**

**SÖZLERİMİ İYİ DİNLE
SEVDİKLERİNE DE SÖYLE
GÖNLÜMÜZ HER ZAMAN SENLE
AH KIZIM NAZLI KIZIM**

**ATANI EZDİRME KIZIM
KOCANI BEZDİRME GIZIM
NASİHATTEN AL PAYINI
AH KIZIM TATLI KIZIM**

**HEM BAHARIM HEMİ YAZIM
AH KIZIM NAZLI KIZIM
HEM KOLUMDUN HEM KANADIM
AH GIZIM TATLI KIZIM**

**BABAN SÖYLER DOĞRU SÖZÜ
BUDUR MAYAMIZIN ÖZÜ
KÖTÜLER NEYLESİN BİZİ
AH KIZIM NAZLI KIZIM**

Erol Aydoğan

SÜRGÜN DUYGULAR

**İlk atam Âdemle öbür diyardan,
Bu fani mekâna sürüldük dostlar.
Elest meclisinde ayrılıp yardan,
Fanilik harcıyla karıldık dostlar.
Sıladan gurbete sürüldük dostlar.
Tatmış olduk bir kez yasak meyveden,
Dünya sürgününe bu oldu neden,
Ruh denen cevhere giydikte beden,
Nefsanî güçlerce sarıldık dostlar,
Sürüldük sefilce sürüldük dostlar.**

**“Çağlar üstü” deyip çağdan sürdüler,
Dağdakiler gelip bağdan sürdüler,
Döner diye üç kıtadan sürdüler,
Öz yurdumuzda hor görüldük dostlar,
Bir tutsak misali sürüldük dostlar.
Hasretle yâd eder cepheler bizi,
Gaflet kahreyleyip tepeler bizi,**

**İhanet elekle hep eler bizi,
Kahpe bir pusuyla vurulduk dostlar,
Sürüldük hoyratça, sürüldük dostlar.
Can evime inen kalleş darbeye,
Bir yetmedi diye dört beş darbeye,
Ölümcül hamle şol baş darbeye,
Tahammül etmekten yorulduk dostlar,
Uçurumlar boyu sürüldük dostlar.
Sakıncalıyız biz devşirmelerce,
Şafak söker elbet, biter bu gece,
Mazlum hakka tapar zalimse güce,
Netameli ağla örüldük dostlar,
Tuzaktan tuzağa sürüldük dostlar.
Bunlar şahsi değil milli çiledir,
Bülbülün sitemi yine güledir,
Mecnun olanların yolu çöledir,
Göç dengine döndük dürüldük dostlar,
Sürüldük, sürüldük, sürüldük dostlar.**

Ahmet ÇAKIR

NOSTALJİ

YOL ARKADAŞIM, SIRDAŞIM ‘HEYBE’

Heybe'nin veya eşya taşıma araçlarının insanları yardımcı için çok eskilerden beri kullandığını biliyoruz. Zira kullanılan malzeme çoğaldıkça ilave araç ve gerece ihtiyaç vardır. Bazı milletler yükünü başında taşır. Biz Türkler ise HEYBE'yi tercih etmişiz.

Heybe; Köylerde dokunan dastar ve kilimlerden yapılırdı. Dokunan dastarlar yaklaşık 25 - 30 cm genişlikte olup boyları uzundur. Bunlar bir insanın taşıyabileceği büyüklükte kesilip, dikilip iki taraflı derin cepler oluşturulur. Zira " Her şeyin ölçüsü insandır. "

Heybeler; iki gözlü olup bir insanın ön ve arkasından, veya omuz başından sarkıtılır. İki göz arasındaki mesafe ayarlı ve orantılıdır. Kolay taşınır diye omuzlara oturtulur. Yani yük eşit şekilde taşıyanın vücuduna yansıtılır. Tek taraflı devamlı taşınan yük ise vücutta bozukluklara sebep olur. Atalarımız bunu görmüş ona göre tedbir almıştır.

Bu heybeler aynı şekilde atların semer ve eyerlerine de yerleştirilir. Eğer at sahibi hallice ise, geçimi yerinde ise halı, kilim ve meşin işlemeli iki veya üç gözlü daha büyük ve gösterişli heybeler, gümüş işlemeli eyerler üzerinde göz kamaştırır. Sahibinin de Ağa veya Bey olduğunu bunlardan anlaşılır.

Heybeler yolculuklarda bizim en iyi yardımcımızdır; yol azığımızı , kıymetli eşyalarımızı bir göze, diğer göze de elbise vs. koyarız.

Daha motorlu taşıtlar köylere girmemişken babalarımız bizim Şuayip köyünden yaya olarak dört saatte şehre inerlerdi. Atı olanlar şanslı ; Köy ürünlerini atla şehre getirir, Tahıl pazarı veya tüccara sattıktan sonra dönüşte evin eksikliğini heybetlere koyup, ata da binerek mutlu şekilde köye dönerlerdi. Biz çocuklar onların gelmesini dört gözle merak ederdik. En iyi hediyeleri simitti. O eski somun ekmekleri ise çok lezzetli idi , bize çilek gibi gelirdi. Fakat tüm aileye hitap eder, annemiz güzel bir ekmek makarnası yapar, üzerine tere yağ gezdirir, biz de yemesine doyamazdık.

Şayet evde yaşlılar var, iş ağabey ve evli gençlere düşüyorsa, onların çarşı pazar dönüşleri daha heyecanlı olurdu. Eşine, çocuğuna, sözlü

veya nişanlısına getirdiği helva , şeker veya kıymetli bir şeyi herkesin gözü önünde vermezdi, ayıp sayılırdı. Onu heybenin alt kısmına saklar, el ayak çekildikten sonra eşine ve çocuğuna verirdi. Nişanlı veya sözlüsüne eve akşam döndüğü için ertesi gün bir yolunu bulup verir veya gönderirdi.

Uzaklara gidenler, bir müddet kalanlar ise heybelerinde neler taşımazlardı ki ; Eşinin bir mendilini, çocuğunun bir eşyasını ,resmini, sözlü ve nişanlı ise aşkını belirten bir işlemeyi kim bilir saçından bir zülüf... Sılandan gelen mektuplar heybenin en derin köşesinde itina ile saklanırdı. Zaman zaman çıkarılırdı hasret giderilirdi.

Heybe : Sahilden biraz yükseldikçe mesela Melet taraflarında " Heğbe " adını alır.

Heybe ile ilgili mutlaka bir çok hikaye vardır. Eskiden yol iz olmadığı için asker sevkiyatı ve yolcular gemilerle İstanbul'a gider, oradan gerekirse başka yerlere ulaşırdı. Çocuğunu gurbete gönderen bir ana iskeleden oğluna şu öğütte bulunur :

• 'Oğlum heybeni başının altına koy. Kimseye güvenme , şehir uşağı puşt olur. !! ' Bu sözcük bir olumsuzluğu anlatmak için Ordu ' da halen kullanılmaktadır.

Uzun yaya yolculuğunda heybeler sırta yüklenen tek gözlü çantalara dönüşür. Bugünkü Okul, Turist ve Asker çantası gibi.

Çantanın esrarını bize en güzel "YEMEN " Türküsü anlatılır.

Kışlanın önünde redif* sesi var.
Bakın çantasında acep nesi var ?
Bir çift kundura ile
Bir de fesi var .

*Redif : Terhis olanlar.

Gerek yurt içinde , gerekse yurt dışında memleketimizin bekası için 25 - 30 kg 'lık sırt çantalarıyla terör unsurları ile çarpışan Mehmetçiğimize başarılar diliyoruz.

Şehitlerimize Allahtan rahmetler , gazilerimize acil şifalar , yakınlarına sabırlar sunuyoruz.

HERŞEY VATAN İÇİN .

HEYBE Dergisine yayın hayatında " Uzun soluk " ve başarılar diliyoruz.

ALÂEDDİN YÜKSEL
İNŞAAT MÜHENDİSİ

BOZTEPE'YE MANİLER

*Yine duman bürümüş
Boztepe'nin başını
Kalemle çizmiş felek
Nazlı yârin kaşını*

*Gidiyoruz her gün biz
Boztepe'ye gezmeye
Kelimeler yetmez ki
Yâre mektup yazmaya*

*Huzur al Boztepe'den
Sadece nefes değil
Geçicidir sanmayın
Aşktır bu, heves değil*

*Boztepe'den Ordu'ya
Yürüyerek indim ben
Yâr selamı kesince
Bir deliye döndüm ben*

*Ordu çeker insanı
Her şey biraz uçarı
Bakma, öyle demişler
Akmaz dere yukarı*

*Göremezsın Ordu'yu
Boztepe'den bakmadan
Ben seni seveceğim
Usanmadan bıkmadan*

*Boztepe'nin başından
Paraşütle atlarlar
Bizi çekemeyenler
Hasedinden çatlarlar*

*Teleferikle çıktık
Boztepe'ye birkaç kez
Yârim gitti gurbete
Gelmez artık ordan tez*

Musa İŞLEYEN

BENİ ARDINDA KOYMA

*Kırılır ya kanatların bir kuş misali
Canın yansa da yine de acımaz yüreğin
Ama kalbinden vurulursun ya
Dinmez gözünden yaşların
Buz gibi kesilir ellerin
Sen seversin de o ben sevmemiştım ki derya
Kurşun gibi işler sözlerin
Ey sevgili seni benden ayırma
Dindir bu gözyaşlarımı da
Beni ardında koyma
Bazen zor gelir vedalar acıtır kalbini
Özlersin aşkla bakan gözleri
Sen seversin seversin de
Kimseler bilmez ne çektiğini*

*Ey sevgili seni benden ayırma
Dindir bu gözyaşlarımı da
Beni ardında koyma
Hani bazen içten içe içlenirsin de
Yanar yüreğin sızlar burnunun direği
Gözlerin dolar özledim dersin maziyi
Seversin seversin de
kimseler bilmez ne çektiğini
Ey sevgili
Ben sevdim de delicesine seni
Senin beni sevmen zor gibi
Ey sevgili seni benden ayırma
Dindir bu gözyaşlarımı da
Beni ardında koyma*

Fuat HUYSUZ

İSLAMDAN İNSANLIĞA; İYİLİĞİ ÇOK EDİN, KÖTÜLÜĞÜ YOK EDİN!

İslam, kutsal bir din; müslüman kutsal mesajı kavramış, gerçeği yakalamış kutlu bir şahsiyettir. Aslında her insanın doğruyu, gerçeği, hakikatı arama, araştırma ve ona kavuşma arzusu, isteği vardır. Çünkü insan bütün yaratılmışlardan farklı olan ve çok değişik özellikler taşıyan bir varlıktır. Tabir yerindeyse o gerçekte bir hakikat avcısıdır.

Hakikatin özüne ancak böyle bir saikle ulaşılabilir. Eğer doğrunun peşinde olamayacak , gerçeği bulamayacak, gönlümüzde öyle bir sevda taşımayacak hayatin ve yaşamının ne anlamı vardır? Hayatımıza anlam katan kutlu sevda, hakikatı bulma ve onunla beraber olma arzusudur. Bir gönül dostunun ifadesiyle söylemek gerekirse;

“İyi düşün, doğru anla, yanılma, aldanma;

Ne varsa doğruluktur, doğruluk şaşar sanma.”

Yüce Hak, Kuran’ı Kerim’de:”Hep birlikte Allah’ın ipine sımsıkı sarılın; bölünüp parçalanmayın...”(A. İmran 103) buyurmaktadır. Onun ipi Kuran ve Resul’ünün sünnetidir. Çünkü Yüce Hak yer yüzüne model ve numune şahsiyet olarak Habib’i Muhammet Mustafa’yı göndermiştir. Yine onun için de gönül dostları;

“Öyle bir güzel ki, her güzele bedeldir

İnsanlık kaflesinde eskimez tek modeldir.”

diyerek Efendimizi tasvir etmişlerdir. Bizim başarımız birlikten ve dirlikten geçer. Bütün dünya kara bulutlar gibi üzerimize çökerken; gök kubbeyi başımıza yıkmak isterken; kanımızla, canımızla vatan ettiğimiz ana yurdumuzdan ata yurdumuza sürme planları yaparken; ayrılığın azap, birliğin ne büyük bir rahmet olduğunu anlamaya mecburuz. Merhum ve meşhur milli şairimizin ifadesiyle söylemek gerekirse;

“Tefrika girmedikçe bir millete, düşman giremez, Toplu vurdukça yürekler, onu top sindiremez.”

Toplu vuran yüreklere, sağlam duran bileklere bu ateş çemberinde daha çok ihtiyacımız vardır. Zeytin Dalı Harekatında Kilis’ten Afrine ilk giren alperenlerin, yüce gönüllü genç şahsiyetlerin kendilerine “ Hedef nereye?” sorusuna “Kızılmaya!” diye cevap vermeleri; geride bıraktıklarına “Beklemesinler!” mesajını göndermeleri ; bir başka vesileyle de “ Osmanlı torunu, cumhuriyet çocuğu” ifadelerini kullanmaları, atalarına layık evlat, torunlarına layık ecdat olduklarını göstermiyor mu? Zaten hak yolun yolcularından, hak dinin mensuplarından başka da bir cevap beklenmezdi.

Türk milletinin evlatları, yüce dinimizin mensupları iyiliği çok etmek, kötülüğü yok etmek için gece gündüz çalışmak, güçlüğe ve zorluğa alışmak zorundadırlar. Her zaman ve her yerde Rabbimizin himayesinde, milletimizin hizmetinde olduklarını unutmamak zorundadırlar.

Allah korusun gafletle geçecek bir anımız, zilletle geçecek bir ömürün bedeli olabilir. O nedenledir ki, milli ve manevi duygularımızı yeni nesillere yerli yerince aşılacak zorundayız. İlim ve irfan ehli bir an bile bundan gafil kalmamalıdır. Cenab-ı Hak; “ içinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.”(A. İmran 104) buyurarak ilim ve irfan ordusunun her an görev başında olmasını ve kalmasını emretmektedir. Hatta İslam alimleri böyle bir kurumu oluşturmanın farz-ı kifaye olduğunu belirtmişlerdir.

Hem güçlü hem de haklı olursak karanlık köşeleri ışığa, zalim kişileri ıslaha kavuşturmuş oluruz. Eğitim olmadan hiç bir şey olmaz. O sebepten olsa gerek ki Kuran-ı Kerim ilk mesajını “ Oku!” emriyle vermekte; adeta açılmış bir Kuran demek olan kainatı gözümüzün önüne sermektedir. Kitap hem elimizde gem de önümüzdedir. Geri kalan marifet artık bizdedir. Hem adil, hem arif, hem de güçlü olacağız. Bir birimizin ıslahı için gayret sarf edeceğiz. Bize ifsat etmek değil irşat etmek yakışır. Birlikten yana ne kadar kapı varsa tek tek çalmalı; ayrılıktan yana olan hiç bir kapıya varmamalıyız. Rahmetli Prof.Dr. Ali Fuat Başgil:

“ Kuvvete dayanmayan adalet aciz,

Adalete dayanmayan kuvvet zalimdir.”

diyerek hak ve güç dengesinin önemine dikkat çeker. Alem-i İslamın hali tam da budur. Haklı olduğu bir çok noktalar da bile gücü olmadığı için değil, kullanamadığı için aciz kalmaktadır. Hak hukuk dinlemeyen gücün hakkına güvenenler zalim, haklıyım ama güçsüzüm deyip çabalayan toplumlar da aciz kalmaktadır. Benim milletim geçmişte bu dengeyi hakkıyla kurduğu için, bu gün de görev bize düşmektedir.

Bütün mazlum milletler Türkiye’imizin ve Türk milletinin gözünü gözlemektedir. Osmanlı’nın küllerinden olağanüstü bir mücadele göstererek, alaycı bakışlara rağmen yeni bir devleti kuran bu millettten mazlum ve masum İslam ümmeti yine bir hamle beklemektedir. Tarihi misyonumuz ve mesuliyetimiz bu kutlu davayı omuzlarımıza yüklemektedir. “ Tabuta konmuş da olsa toprağa

gömülmediği sürece Türkler tek güvencemizdir. “ diyen Bilge Kral Alia İzzetbegoviç’i hayal kırıklığına uğratabamayız. Ayrıca tarihi millete sevdiren adam diye bilinen, kendine has, minnetsiz ve mihnetsiz anlatım üslubuyla gönüllerin hocası Prof. Dr. İlber Ortaylı.” Türk etkisi Çin’den başlar Ortadoğu, Balkanlar ve bütün Avrupa’ya kadar uzanır. Türkler olmadan bir dünya tarihi yazmak mümkün değildir. Şu bir gerçek ki, Türk milleti olarak Osmanlı da biziz, Cumhuriyet de

biziz. Osman Gazi de atamız, Fatih de atamız, Abdülhamit de atamız, Atatürk de atamız. Bu böyle biline.” Katılmamak mümkün mü? Madem ki biziz diyen beyler dünyayı yeniden kuruyorlar. Biz olmadan kurulmaz. Bu defa hem kuruluşun, hem de dirilişin neferleri olacağız. Herkes işinin başında olsun, iyiliği çok, kötülüğü yok etmek için top yekün bir mücadeleye ihtiyacımız var. El mi yaman bey mi yaman göreceğiz inşaallah. Gayret bizden takdir Yüce Haktandır.

Kemal MENCELOĞLU

NEREYE SAKLANDI BU İLKBAHAR

Kız dedi, bahar çok güzel.
Genç, kızı yanıtladı; baharda sen daha güzel.
Kız dudak büktü. Ordu’ya bahar ne zaman gelir,
diye sordu.

Genç, Ordu yeşile boyanırsa o zaman
Yağmur ince, ıslak yağarsa o zaman
Sis insanın yüreğine işler, o zaman.
Mavi yeşile nazlanır, o zaman.

Kızın menevişlenir yüzü. Menekşeler açar göz-
bebeklerinde. Saçları salkım saçak olur da, ellerini
uzatır dağlara doğru. Dağlar eğilir, susuzluğunu
giderir bin soluklu Melet’in akarında. Çatal bakışlı
Yoroz kiskanır bu sevdayı. Güneşi çatalına alıp, ta
uzaklarda yelken açmış İason’a selam çakar.

İason’un gemileri kömür yüklüdür gülüm
Senin kara gözlerine benzer
Medea mızrağıyla deşer yüreğimizi
Kayalar köpüklenir
Zincirler köpüklere düşer.

Genç, topladığı menekşeleri avucunun ter-
li sıcaklığı içinde uzatır kıza. Kız saçlarının
örgüsüne takar menekşeleri. En güzelini pembe
dudaklarının arasına alır. Genç uzanır bu dav-
ete. Medea’nın mızrağı araya girer. Kızın örgüsü
çözülür. Örgüdeki menekşeler yere düşer. Yer bin
menekşe açar. Yer gök menekşe olur.

Kız sorar; nereye saklandı bu ilkbahar?

Genç yanıtlar; Mart yağmur gülü gibi geçti.
Gönlü yanık bir adam sokakta beklemektedir
Nisan’ın yarısını. Öteki Nisan, daha çocuk ge-
lindir. Mayıs umudu yaratmak içindir. Onun için
biraz saklanmıştır belki bahar.

Kız soluklanır. Gözleri kör eden ilkbahar, rüz-
gar gibi geçmiştir ömrümüzden. Kaç yılda kaç kez

tekrarlanır, bilinmez. Ama hep umut taşır gön-
lümüzden. Nereye saklandığını bilen var mı?

Genç, ben Nisan’ı aramaya çıkıyorum. Mayıs’a
uzar belki ayaklarım. Haziran’a varmadan muh-
akkak bulmam gerek. Papatyalar açınca, hele kan
kırmızısı gelincikler, dayanmam.

El ele tutuşurlar Boztepe’ye doğru.

Genç diz çöker.

Gözlerin Vona yangını
Bakışların Ordu
Dallarda erik çiçeği gülüşlerin
Seni hangi mevsimde hangi rüzgara sorsam
Sırlıklam bir yağmur
Nar tanesi güneş gibisin.

Kız mavi olur, kırmızı olur, beyaz olur. Öykü olur.
Benim yüreğimde maviler
Senin yüreğinde yeşiller
Maviler kavuşan ırmaklar gibidir
Yeşiller soluksuz atlar gibi
Ordu renkleri içinde
Seni beni kim bilir.

Islak bir güneş doğar Kurul’dan. Ayna ayna
elleri göllere düşer sevdalılarının. Sanki yağmur
çiğseler yüreğine kızın. Dalga dalga tarar saçlarını
genç. Fındık dallarıdır Boztepe’nin yolları. Tomur-
cuk incirdir. Sarıya yamanmış ayvadır. Güvercin
kanatıdır.

Kız yağmura saklanır.

Genç güneşe durur.

Bulut aydınlanır, Nisan doğar sevecenliğiyle
Ordu’ya.

Sevenler bilirler ki, Ordu’da bahar saklanmaz.
Menekşeler açar her daim.

Gürsel YILDIRIM

H. NAİM GÜNEY

ESKİ ORDU EVLERİMİZ, GÜNÜMÜZE KADAR KEŞKE MUHAFAZA EDİLEBİLSEYDİ...

Ben çocukluğumuzdan hatırlıyorum. Perşembe Neneli köyünde rahmetli Rabia halamın ve Hacı eniştemizin bir gece evinde misafir kalmıştım. Bu çok eski, küçük pencere, isli ahşap eve gittiğim zaman oldukça çok şaşırmıştım. İki gözlü ve tek katlı tamamen ahşap bir evdi. Ahşap duvarları soğuk gelmesin diye gazete kağıtları ile kaplamışlardı. Mutfağında bir yer ocağı ve gusülhanesi vardı. Evin diğer bölümü yatak odası idi. Tuvalet ise evin dış bölümünde idi. Bu tarihi ahşap evin yan tarafında bir de ahır bulunmaktaydı. Rabia Halam, yer ocağında kaynayan süttten aldığı taze kaymağı kahvaltıda bana pekmezle ikram edip, yedirmişti. O lezzet ve sıcak misafirperverlik hala aklımdadır.

Ordu'nun bütün köylerinde halk eskiden ahşap ağırlıklı evlerde otururlardı. Bu köy evleri ile ahır ve ağıl gibi yapıların tamamı çevredeki meşe, gürgen, pelit, çınar kavak gibi ağaçlarla inşa edilirdi. Çoğu zaman bu tür ağaçlar yakacak odun olarak da kullanılmaktaydı. Bu hal zamanla ormanlara büyük zararlar vermiş ve ormanların yıl yıl azalmasına, eriyip yok olmalarına sebep olmuştur. Ormanlar açılınca meydana gelen boş topraklara da önce tarlalar yapılmış, mısır, buğday ve arpa ekilmişti. Bu tarla ürünlerinin zamanla arasına fındık da köklenmişti. Böylece ormandan açılan boş araziler sonunda fındık bahçesine dönüştürülmüştü.

Yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde Karadeniz'in köylerinde balta ile yontularak elde edilen kalın, kabataslak tahta ve kirişlerle yapılmış çok eski

tarihi ahşap evlere rastlanmakta idi. Köylerde yalnız ahşap malzeme ile yapılmış, çok güzel, binalar vardı. İki katlı ve geniş bu evlerin ocaklı birer odaları vardı. Bu tip eski köy evleri çevrede yetişen ağaçlarla yapılırken bunların üzerine de daha kalın kağaç kirişler atılmak suretiyle inşa olunurdu. İki katlı bu evlerin alt katında genelde ahırlar olurdu. Ahırın tabanı "Döşeme" adı verilen ağaçlarla döşenirdi. Ahırların üzerinde ev olarak kullanılan kısımda kalın tahta ve kirişlerle yapılan odalar ve kiler olurdu.

Odaların taban ve tavanları gene tahta ile döşenmiş ve çatıları da tümü birden hartama ile örtülürdü. Mutfak odası gayet geniş olurdu. Günlük yaşam mutfakta geçerdi. Yine mutfakta içinde ateş yakılan genişçe bir yer ocağı muhakkak vardı... Ocağın üst kısmı duman çıkışı için büyükçe bir delik halinde çatının üstünü aşacak şekilde yükseltilirdi. Ocakta yanan ateşle hem yemek yapılır, hem de kızdırılan pilekilerde veya saclarda evin ihtiyacı olan mısır ekmeği börek yufka pişirilirdi. Ayrıca bu ateşle ev ısıtılır, çok üşündüğü zaman ocak başında ateşin karşısına geçilerek keyifle ısınılırdı.

Evlerin ısıtılmasında sac sobalardan ve kuzinelerden de faydalanılmakla ise de o zamanlar her evde soba mevcut değildi. Öyle zannediyorum ki sac sobaların geçmişi de öyle pek fazla eskilere dayanmıyordu. Gazyağının bulunmadığı yer ve zamanlarda evler ocaklarda yakılan ateş ve çıra ışıklarıyla aydınlatılmaktaydı. Odalarda seki de denilen sedirler vardı. Kapının bulunduğu cephede yatak dolabı ile çeşitli raflar bulunmaktaydı. Yine eski evlerde yatak odalarında ya da mutfaklarda olmazsa olmazlardan olan sandık şeklinde küçük ve dar gusülhaneler mevcut olurdu. Bu evler hem dış görünüşleri itibarıyla, hem de içlerinde oturulurken insana dünyada değil de sanki tarihin tozlu yaprakları arasında yaşıyormuşluk hissini verirdi.

Her evin mutlak surette bir helası mevcut idi. Bu tarz eski evlerin sonuncuları varlıklarını uzun yıllara kadar devam ettirmişler ve bu tarihten itibaren bunlar da sökülerek yerlerini yeni evlere bırakmaya başlamışlardı. Bazı evlerin

küçük pencerelerinin yağlı kartonsu kâğıtlarla kapatıldığını hatırlamaktayım. Öyle anlaşılıyor ki henüz cama kolay kolay ulaşamadığı için kışın şiddetli soğuklarına karşı bu evlere çok küçük birer pencere konulurdu. Bu pencereler gündüzleri açık tutulur, geceleri de sürgülü ahşap kepenkler kapatılırdı

DÜLGERLERİN AHŞABI NAKIŞ GİBİ İŞLEDİĞİ ESKİ ORDU EVLERİ NEREDEŞİMDİ?

Bu eski evlerde özellikle ahşabı çok güzel kullanmak ve ustalıkla bir nakış gibi ince ince işlemek gerekiyordu. Bu ahşabı en iyi şekilde işlemek için o yıllarda en çok aranan saygın bir meslek dalı vardı. Bu mesleğin adı Dülgerlikti. Dülgerlik, ahşap bina inşaatı konusunda uzmanlaşan eski bir meslek koluydu. Geleneksel Türk ahşap ev yapımında çok ustaydılar. Dülgerlik mesleğine betonarme yapının yaygınlaşmasıyla ilgi azalmıştı. Günümüzde bir elin parmakları kadar kalan "dülger" ustalar ile bu meslek devam etmektedir. Genelde marangozlarla karıştırılan meslek grubunun marangozlardan farkı, sadece binalardaki ahşap kullanımıyla ilgilenmesidir. Zekeriya peygamberin mesleğinin dülgerlik olduğu tarihi kaynaklarda geçmekteydi.

Önemli Osmanlı Mimarı Mimar Sinan gönderildiği ocakta da dülgerlik yapmıştı.

Ev yapmak için çok eski yıllarda gerekli ahşap malzeme balta ile yonulurdu. Ağaçları biçme işi daha iyi gelişmiş hızarlarla yapılmaya ve istenilen ebatta tahta ve kalas elde edilmeye başlandıktan sonra çok daha güzel binalar inşa olunmuştu. Bu evlerin pencereleri büyütülmüş, zaman içinde cam ve çerçeveye ulaşılmış, odalara yeni dolaplar ilave edilmiş, doğrama işlerine yenilikler getirilmiş, tavan süsleme işlerinde yeni yeni motiflere yer verilmişti. Ateş yakılan ocakların taş işçiliğinde de büyük gelişmeler olmuştu. Eski binalarda balkon yokken sonradan yapılanlara balkon ve cumbalar konmaya başlanmış, bazılarında oda sayısı üçe çıkarılmıştı.

ESKİ MARANGOZLARIN BAZI İŞ VE EL ALETLERİ İLE BUNLARIN TAŞIDIĞI ZEMİN.

19. yüzyılın sonlarına doğru, 1877-1878 Osmanlı-Rus harbi felaketine rağmen Ordu ve çevresinde ahşap ve taş binaların en güzel örnekleri yapılmaya halen devam ediyordu. Paşaoğlu konağı, Gosti Ağanın Sarı Konağı, eski Vali Konağı, Kahraman Sağra Konağı, Recai Bey köşkü gibi birçok değerli yapı gerek marangozluk, gerek doğramacılık sanatı ve gerekse taş işçiliği bakımından her biri eşsiz sanat eserleri idi. Odaların içinde sedir, büyük ve küçük boy gömme dolaplar, raflar, çok güzel bir şekilde tezyin edilmiş tavanlarla süslenmişti. Ocaklarda da fevkalade güzellikte taş işçiliği vardı. Bu binayı yapan ustalar gerek ahşap işçiliğinde gerekse ocaklarının taş işçiliğinde gerçekten büyük bir ustalık ortaya koymuş, sanat değeri yüksek olan bir eser meydana getirmişlerdi. O zamanlar bu bina hal ve vakitleri yerinde olan ve çok kalabalık bir aile durumunda bulunan sülalelerine ait binalardı. Bu kabil binaların gerek ahşap işçiliğini gerekse doğrama ve tezyinat işlerini yapan dülger ve marangozların çok zengin bir alet ve edevat koleksiyonları vardı.

Bunlardan benim bildiklerim ve adlarını hatırlayabildiklerim şunlardı: Keskin bir yassı

balta, otur balta, keser, ayak keseri, rende, "küstere" denilen uzun bir rende, planya, testereler, el hızarı, gönye, pergel, düzeltilmiş bir ağaç parçasının kenarına değişik aralıklarda paralel çizgiler çizmek için, marangozlukta el ile kullanılan "nişangeç" aracı, terazi yani kabarcıklı düzeç, kırma, tahta ve taşları kesme, oyma ve yontma işlerinde çekiçle vurarak kullanılan, çelikten yapılmış, keskin uçlu "sıçandışi" denilen alet, açma, el demiri ve marangozluk mesleğinin en sık kullanılan el aletlerinden biri olan ahşaba şekil veren iskarpela aleti, burgular, boy boy ve şekil şekil eğeler, sarkıtılarak kullanılan, düşey doğrultunun denetimini sağlayan "çekül", iki nokta arasındaki doğruluğu sağlamakta kullanılan "çırpı" ipi, kırmızı boya çıkartan "yoşa" taşı ve daha niceleri...

Bu zengin alet koleksiyonu ile dülgerlerimiz eski evlerde doğrama işleri olarak çok güzel eserler meydana getirmişlerdi. 1950'li yıllarda sayıları pek fazla olmasa da köylerimiz de bu güzel binalara hala rastlamak mümkündü. Ama şimdilerde acaba hala kalmış mıdır ki diye düşünüyorum.

Tahta ile bina inşa ederken eski dülgerler ve ustalar marangozluk sanatının inceliklerine vakıf insanlardı. Bu sanatkarlar tahtaların her iki başına kendine mahsus bir sistemle çok hassas biçimde "yaka açma" yaparlardı. Ahşap tahtalarda açılan bu yakaların kusursuz bir şekilde yerli yerine oturtulması gerekirdi. Tahtalar arasındaki birleşme çizgisinin fark edilmeyecek derecede belirsiz olması çok önemsenirdi. Hatta tahtaların hava geçirmeyecek bir mükemmeliyette bulunması dülgerlik ve marangozluk sanatının en önemli ustalık göstergesiydi.

Ne yazık ki bu değerli sanat ustaları tahta evlerin ortadan kalkmasıyla birbir yok olmuş, onlarda meslekleriyle birlikte tarihe karışmışlardı. Eski yıllarda bu binaların iç mimarisinde de çok güzel süslemeler yapılırdı. Evlerde özlü çam, ceviz ve kestane gibi çok değerli keresteler kullanılarak tavan, tavan göbeği ve kenarları çeşitli şekil ve motiflerle en güzel biçimde süslenilir,

şekillendirilirdi. Kapı, dolap ve raf yapımında doğramacılık sanatının zirvesine varılmış, asırlar boyu yaşayacak eşsiz eserler meydana getirilmişti. Bilhassa camilerde mihrap, minber ve kürsülerde bunun en güzel örneklerine rastlamak mümkündü. Uzun yıllar süren gelişme seyri içinde köy evlerinin planları üzerinde klasik tarza da bağlı kalarak bazı değişiklikler yapılmış, oda adedi ikiden üçe çıkarılmış, pencereler büyütülmüş, sayıları artırılmış, cam ve çerçeve takılmıştı. Evlerin içi daha teşkilatlı ve daha kullanışlı hale getirilmiş, etrafına bir, iki hatta üç balkon konmuş ve yazları oturmak için ön balkona genişçe bir cumba ilave olunmuştu. Bu tip ahşap evler her türlü depreme karşı da çok dayanıklı idiler.

Köylerimizde bu harikulade güzellikteki ahşap evlerimiz büyük bir idraksizlik ve sorumsuzluk zihniyeti içinde hiç acımadan sökülmüş, yok edilmiş, sahip çıkılmamış, bunların yerine betonarme meskenler yapılmıştır. Hâlbuki bugün mesken yapımında ağaç malzemeler yeniden çok büyük bir önem kazanmış, binaların iç dekorasyonunun ahşap olması veya lambri kaplama yapılması, gerek sağlık ve gerekse lüks açısından en büyük ihtiyaç olarak belirmiş ve bu istek adeta altın itibarına ulaşmıştır.

Baltalarla yonularak üretilen tahta ve kirişlerle kurulan ve bir eşine asla rastlanamayacak olan nev'i şahsına münhasır bu enteresan eski evlerimizin mesken tarihimize ışık tutması bakımından orijinal bir örnek teşkil etmek üzere hiç olmazsa bir tanesinin muhafaza edilmesi çok isabetli olurdu. Hiç bozulmadan asırlar boyu yaşamış ve daha da yaşayacak olan bu tarihi eski evlerimiz gelecek nesillerin görmesi bakımından bu çok güzel bir kaynak teşkil edebilirdi. Ne yazık ki bu konuda da sınıfta kaldık...

bir anda. Ardından etraf derin bir sessizliğe bürünmüştü. Bir süre kaldı öylesine...

Hiç acı duymuyordu bedeni. Ölmüş müydü yoksa? O karanlık canavar kıymış mıydı ona? Göğsü hızla inip kalkıyordu. Bedeninin titremesine engel olamıyordu. Bir yaprak gibi yalnız hissetti kendisini. Her yer bir ölüm sessizliğine bürünmüştü sanki. Çıt yoktu. Sadece kendi nefesini duyuyordu.

Yavaş yavaş gözlerini araladı. Nerede olduğunu anlamaya çalıştı. Bakışları içinde bulunduğu gecekondunun duvarlarına çarpıp geri döndü bir anda. Yerdeydi. Ter içinde ıslanmıştı bedeni. Alnından yüzüne, ağzının kenarından yere düştü bir ter damlası.

Yattığı yatağın hemen yanı başındaydı. Yavaş yavaş doğrulup, yatağına oturdu. Karanlık. Pencereye baktığında içeriye kapalı olan perdenin bir kenarından ürkek bir hırsız gibi girmeye çalışan gün ışığını gördü. Sevindi. Demek sabah olmuştu.

Oldu olası sevmezdi karanlığı. Oldu olası sevmezdi akşamları. Çocukluğundan beri hep nefret etmişti gecelerden... Her akşam olduğunda, her karanlık çöktüğünde yüreğine bir korku çöreklenir, sanki karanlık içerisinden bir el çekip alacakmış gibi korkardı her seferinde.

Daha çok küçük olduğu zamanlarda annesi ölmüştü. Mezara koyulurken görmüştü onu. Beyaz bir kefene sardıkları rahmetli anasını o daracık karanlık mezara indirmişler, ardından toprak atmışlardı üzerine. Toprak, anasını yutmuştu. Toprak demek, karanlık demektir. Karanlıkta bilinmez, içinde korkunun gizlendiği siyah bir canavardır onun için. O günden sonra hep korktu karanlıktan.

Komedinin üzerinde duran yarım bardak suyu bir dikişte boğazından içeri döktü sanki. Biraz rahatlamıştı. Kötü bir rüya görmüştü yine. Uzun zamandan beri neredeyse her gece gördüğü aynı rüyayı yine görmüştü. Perdeyi araladı. İçeri giren güneş ışığı gözlerini kamaştırdı. İçinde barındığı gecekondunun tüm çirkinliği bakışlarına yansdı bir anda. Açtı. Masanın üzerinde akşamdan kalma bir parça ekmek parçasını alıp ağzına attı. Bir yutuştaki midesine indirdi. Başka bir şey yoktu. Etrafa baktı. Her yer leş gibi darmadağın bir haldeydi. Güneş yüzü görmeyen evin tek göz odasında her taraf nemlenmiş iğrenç kokuyordu. Yattığı yatak, yorgan, iyice sararmış yastığı, yerdeki kilim, penceredeki perde... Her taraf bok gibi kokuyordu...

Aslında hamalların kaderiydi sanki bu pis koku. Her gün mis gibi yıkansalar dahi akşama kadar taşıdıkları yük nedeniyle sürekli terliyor, mide

bulandıran ter ve kir karışımı çok pis bir koku siniyordu üzerlerine. Kimi zaman insanların kendisine çok yaklaşmadığı anlarda, anlıyordu Recep iğrenç koktuğunu. Kimileri saklamıyor, eliyle burnunu kapatıyor hatta bazıları o pisliğini yüzüne vuruyordu.

“Üffff, ne çok terlemişsin öyle, midem bulandı kokundan, uzak dur şöyle...”

Uzak duruyordu mecburen. Hatta müşterisini geriden takip ederken çok yanaşmıyordu yanına. Evin kapısına gelip, yükü teslim ettiğinde de fazla durmuyordu orada. Bir an evvel parasını alıyor, kaçar gibi yok oluyordu ortadan.

Zaten çok sık yıkanamıyordu hamal Recep. Yattığı yerden kendi kokusunu alabiliyordu. Gerçekten iğrenç kokuyorum diye düşündü. Dahası bu koku evin içine her duvara, her eşyaya, her tarafa sinmişti. Böylesine yaşamaya alışmıştı Recep.

Hep bir evi olsun diye Hayal etmişti Recep. Güzel bir karısı sonra çocukları. Askerden geldikten sonra iyi huylu, çalışkan bir kız bulup evlenmeyi düşünmüştü bir zamanlar. Bütün gün hiç durmadan çalışacak, kazandıklarıyla evine eli kolu dolu bir vaziyette gelecekti. Kapıyı çaldığında sıcak bir gülümsemeyle karşılayacaktı karısı onu. Çocukları etrafını saracak, babalarına sarılacaklardı hiç durmadan. Kışın sıcak sobanın etrafında oturup sıcak çaylarını içeceklerdi beraberce. Kendi okuyamamıştı. Kim bilir çocukları ona okuma yazma öğretebilirlerdi belki de..

Olmadı bir türlü... Yoksulluk yakasını hiç bırakmadı Recep'in. O parasız haliyle ne bir kıza bakabilirdi, ne de âşık olup sevdiğini söyleyebilirdi. Hep küçük gördü kendisini, hep ezildi. Hiçbir zaman evlenmeye cesaret edemedi o yüzden... Gençlik yıllarında çalıştığı fabrikanın patronu ona büyütmesini vermek istemiş. Daha önce başka birisiyle imam nikâhı kıyıp evlenip, boşanmış... Kız istekliymiş ama Recep kabul etmemiş. Kimsenin başını yakmak istememişti Recep. ...

Ah şimdi bir dal sigara olsaydı. Nasıl da canı çekmişti. Tekrar uzandı yatağına. Başını koyduğu yastıkta tavana dikip gözlerini düşünmeye başladı. Keşke bugün işler iyi gitseydi. Çok para kazansaydı. Önce gömleğinin yaka cebine bir paket sigara koysaydı. Hani şu filtreli olanlardan. Hani çok parası olanların içtiğinden. Sonra akşama doğru girseydi Kervansaray Lokantası'ndan içeri. Otursa bir masaya. Garson gelip ne istediğini sorduğunda, ona, “bir bütün tavuk istiyorum, yanında da bol pilav deseydi. Sonra üzerine kocaman bir tabak dolusu kabak tatlısı, sonrasında en az üç demli çay içseydi. Ne güzel olurdu. En son ne zaman tavuk yemişti? Kabak tatlısının tadını bile unutmuştu.

Hamallık yapıyordu Recep. Yaşı altmışın üzerindeydi. Kaç yaşında olduğunu kendisinde bilmiyordu. Rahmetli anası bir fındık ertesi doğduğunu söylemişti ona. Hangi yıl, hangi ay hatırlamıyordu. Tek başına yaşıyordu Boztepe'nin eteklerinde bir gecekondu. Çatısı her yağmurda akıyordu. Kimi zaman ıslanıyordu ama aldırımıyordu. Kışın kimi zaman soğuklarda çok üşüdüğü oluyordu ama ne yapsın ki yoksuldu. Katlanıyordu. Kirliydi sakalları. En az bir haftalık sakal vardı suratında. İri yarı, kocaman elleri vardı. Hastaydı. Beli iyice bükülmüştü. Yıllarca sırtında yük taşıdığı için kambur yürüyordu farkında olmadan. Sanki yük taşımadığı zamanlar dahi sırtında ağır bir şeyler varmış gibi.

Bütün ömrü boyunca hamallık yaparak geçimini sağlamıştı Recep. Neredeyse çocukluğundan beri. Bir ara askerlik yapmış, tekrar memleketeye döndüğünde işine kaldığı yerden devam etmişti. Yaz kış demeden, ömrü boyunca sırtından hiç yük eksik olmamıştı Hamal Recep'in. Her sabah erkenden yola çıkar, neredeyse yıkılmamak için direnen gecekonduyunun kapısını sıkı sıkı kapatır şehre, Tahıl Pazarı'na yürürdü. Bütün gün bir duvarın üzerine oturur, sırtında yük taşımak için fırsat kollardı. Kimi zaman yağmur yağardı üzerine. Kimi zaman kar yağardı. Ama alışmıştı artık. Üzerinde yamadan görünmeyen gömleği ve pantolonundan başka bir giyeceği yoktu. Tek derdi vardı yaşadığı hayatta. Karnını doyurmak. O gün karnı doymuş bir halde yatağa girdiğinde dünyanın en mutlu insanıydı Recep.

Bu sabah biraz üşümüştü. Ellerini kollarının altına alarak ısınmaya çalıştı. Vakit ilerlemiş etraf kalabalıklaşmıştı. Ardından bir ses duydu...

"Biriniz gelin..."

O sabah Recep'in haricinde birkaç hamal daha aynı yerde ekmek parası kazanmak için bekliyorlardı. Çoğu işsiz güçsüz gençlerdi. Hepsini birden sesin geldiği yere doğru yöneldi, O ses bu sefer kızgın söylendi.

"Biriniz dedim ulan... Hepiniz ne diye koşuyorsunuz..."

Şişman, iyi giyimli bir adam duruyordu karşılarında. Hemen yanı başında duran fındık çuvalını gösterip aralarında en genç, en güçlü kuvvetli olanı işaret etti.

"Sen gel bakalım..."

Genç çocuk sevinerek fırladı yerinden. Çuvalı sırtına aldığı gibi, bir tay misali düştü yola. Ardında O şişman adam.

Tekrar yerine oturdu çaresiz. Kısmet değilmiş diye düşündü. Zaman hızla akıyordu. Bazen bütün gün bekleyip hiçbir iş çıkmadan döndüğü oluyordu evine. Yine mi böyle olacaktı? Sabah güneşli

olan hava değişmiş, hafif yağmur çiselemeye başlamıştı. Babası geldi aklına. Onun bunun teknesinde yevmiyeli tayfaydı babası. Balığa çıkarlardı günlerce. Kimi zaman yüzü gülerken geldiği olurdu. Kimi zaman ise bir karış suratla. O zamanlar hep aynı şeyi söylerdi anasına.

"Kısmet değilmiş, bugün Allah vermedi."

Çoğunlukla hır çıkardı evlerinde. Babası içkiye düşkün, ayyaş bir adamdı. Anası ise yetmeyen paranın acısını babasından çıkarıyordu her seferinde...

"Biz yemeye ekmek bulamıyoruz ama sen içmeye bulabiliyorsun. Allah'ından bul be. Zıkkım iç emi..."

Bu sözleri çok sık duyuyordu Recep. Alışmıştı ama. Bir seferinde yine balığa çıkmıştı babası. O günden sonra bir daha hiç görmedi. Fırtınaya yakalanmış tekne batmıştı. Deniz babasını vermemişti bir türlü. Rahmetli anası günlerce deniz kenarında kocasının izini sürmüş, aylar boyunca süren bir bekleyişin ardından o da artık vazgeçmiş, Recep gibi düşünmeye başlamıştı. Artık babası gelmeyecekti.

Sonrasında çok sıkıntılı günlere 'merhaba' dedi Recep. O günden sonra ekmeğin aslanın ağzında olduğunu anladı. Kışın denizden sahile vuran odun parçalarını sudan çıkarıp, kurutarak yakacak kadar perişanlık diz boyu idi. Ekmek bulamıyorlardı.

Bir süre sonra anası daha fazla katlanamadı bu hayata. Bir sabah kalkmadı yatağından. O gün kar yağmıştı şehre. Soğuk bir kış günü ölmüştü anası. Birkaç kişiyle, alelacele verdiler toprağa. O günden sonra tek başına kaldı Recep. Daha on beş yaşında. Babasından kalma tek göz gecekonduyan bozma o evde yaşamaya devam etti. Tek başına kaldığında baktı ki kimse ekmek vermiyor, Tahıl Pazarı'nda sırtında yük taşımaya, hamallık yapmaya karar verdi.

İlk zamanlar küçük bedeni çok zorlandı. Sonraları taşıdığı yüke alıştı kolları, bacakları. En çok akşamları belinin ağrısı acı veriyordu ona. Lakin başka çaresi yoktu. Hayatı boyunca hep yük taşımaya devam etti Recep. Dünyanın yükünü taşıdı sırtında. Kimi zaman durup düşünüyordu. Ne kadar yük taşımıştı acaba...

Çok yaşlanmıştı. Çok yorgun hissediyordu kendisini. Yüzünde derin çizgilerin arasında yağmur birikmiş, yük taşımaktan nasırlaşmış elleri soğuktan morarmıştı. Koca bir hayat hamallıkla geçmiş, hep sırtında yük taşımıştı. Vakit bir hayli ilerlemişti. Birden arkasından bir kadının seslendiğini duydu.

"Hey ihtiyar bakar mısın?"

Geriye döndüğünde yaşlı bir kadının kendisine

seslendiğini gördü. Kadın söyleniyordu.

“Sabahtan beri kaç kez seslendim ihtiyar. Sağır mısın be... Bir türlü duyuramadım sesimi...”

“Dalmışım dedi. Hamal Recep.”

Bir mağazanın önünde duran üçlü koltuğu gösterip sordu.

“Şuradaki koltuğu kaplattım. Eve taşıyabilir misin? Saray hamamın hemen yanındaki apartmana götüreceksin. Dördüncü kat...”

Hiç cevap vermedi Recep. Dönüp işaret ettiği yere baktı. Üçlü koltuk onun için çok ağır olabilirdi. Beli zaten kendisini taşıyamıyordu. Ayrıca artık eskisi kadar güçlü kuvvetli değildi. Lakin bir yandan da akşama yatağa aç girmek istemiyordu. Ne olursa olsun karnını doyurmalıydı. Çünkü aç uyuyamıyordu. Sıkacaktı dişini biraz. Kim bilir belki çok yorulacaktı ama degecekti. En azından birkaç gün karnını doyurabilecekti.

Yaşlı kadına bakıp, başıyla evet der gibi bir hareketin ardından mağazanın önünde duran üçlü koltuğu bir hamlede sırtına aldı. Kadın tedirgin bir ses tonuyla tekrar ikaz etti Recep’i.

“Aman dikkat, bir şey olmasın sakın...”

Yaşlı kadın önde, Hamal Recep ardında yürümeye başladılar. Hamal Recep üstündeki yükün ağırlığıyla belindeki sancıyı hissetmeye başlamıştı bile. Ayak parmaklarından beline doğru bir sancı girip yerleşmişti oraya. Lakin yaşlı kadın, yaşından beklenmeyecek bir zindellekle, adımlarını öylesine hızlı atıyordu ki, ona yetişebilmek için gayret ediyordu. Bir süre yürümeye devam ettiler. Hamal Recep derin ve sık nefes alıp vermeye başlamıştı bile. Sırtında taşıdığı yük git gide daha da ağırlaşıyor, kalın kollarından iri damarları kabarmış, kollarını yırtacakmış gibi zorluyordu.

Çok şükür dedi içinden. Bugün uzun süre kimseden tek kuruş almamış, hiç olmazsa bu kadından alacağı parayla karnını doyuracaktı. Az kaldı diyordu kendi kendine. Ha gayret Recep, dayan az kaldı... Birazdan kadının tarif ettiği eve varacaklar ve sırtındaki koltuğu yere bırakıp, cebine koyduğu parasıyla o akşamı rahat geçirecekti. Önünde yürüyen kadın bir ara geriye dönüp Recep’i o çirkin sesiyle tekrar ikaz etti.

“Aman dikkat et, bir şey olmasın ha...”

Yol uzadıkça uzuyor, sırtındaki koltuk ölmüş bir adam gibi salıyordu kendisini. Çok yorulmuştu Recep. Bacakları titremeye, belindeki sancı iyice canını acıtır bir hale gelmişti. Adım atacak mecali kalmamıştı neredeyse. Yavaş adımlarla yürümeye çalışırken kadın yine bir şeyler söylemeye başlamıştı.

“Ay ne kadar yavaşsın... Şimdiye çoktan eve

varmalıydık. Sen ne hımbıl bir adamsın be...”

Duymazdan geldi Recep. Yürümeye devam etti. Bir yokuşu tırmanmaya başladılar. Artık bacakları taşıyamıyordu onu. Beli kopuyordu sanki. Terden sırlıklam olmuş ıslak bedenini taşıyamıyordu artık. Acaba biraz durup soluklansam mı diye düşündü, vazgeçti. Çenesi durmazdı kadının.

Zor da olsa yürümeye devam etti. Artık acıları dayanılmaz olmuştu. Birden garip bir şey oldu. Dik yokuşu tırmanırken ayağından aşağı doğru bir şeyin kendisini çektiğini hissetti Recep. Ardından göğsüne şiddetli bir ağrı gelip çöreklenildi. Bir bıçak saplanıyordu yüreğine. İçini iri pençeli bir kartal parçalıyor, göğüs kafesini yırtarak dışarı çıkmak istiyordu. Yüzünü buruşturdu. Acıyla olduğu yerde kalakaldı.

İlkin sırtındaki üçlü koltuk düştü şehrin dar ve o dik yokuşuna. Kaldırım taşlarına olanca ağırlığıyla düşen koltuğun ayakları kırıldı. Koltuk kendi etrafında birkaç kez döndükten sonra durabildi dik yokuşta. Sonrasında Hamal Recep.

O dik sokağın yağmurdan ıslanmış, çamurlu kaldırımlarına yüzükoyun devrildi. Gözleriyle olan biteni anlamaya çalıştı yattığı yerden. Her gece düşünde gördüğü zifiri karanlık göründü yokuşun başında. Sakin bir şekilde yaklaşıyordu ona. Hamal Recep’in gözleri büyüdü. Çılgılık atmak istedi yattığı yerden. Boğazından anlaşılmaz sesler çıkardı. Hemen o dik yokuşun başında zifiri karanlık ağızını açmış sanki bir canavar edasıyla üzerine üzerine gelmeye devam ediyordu. Karanlığın içerisinden bir çift parlayan gözü fark etti. Dizlerinin bağı çözüldü. Peşindeki o canavarın gözleri gözleriyle buluştu bir an. Canavarın gözleri kömür karasıydı. Ağızını açmıştı peşindeki canavar, kirden kararmış, dişleri görünüyordu artık. Ağızının hemen kenarlarından salyalar akıyordu. Biraz daha yaklaşınca ağızının o iğrenç kokusunu hissetti bir anda. Midesi bulandı, kusacak gibi oldu. Birazdan o canavar dişlerini arasında alıp çiğneyecekti bedenini. Gözlerini kapattı. Artık kaçmanın bir faydası yoktu. Ne kadar kaçmak istese, dirense de olmuyordu artık. Karanlık ona yaklaştı ve Hamal Recep’e doğru uzattı ellerini. Sonra onu içine çekmeye başladı. Hamal Recep yavaş yavaş bir karanlık içine girip kayboldu.

O çok korktuğu karanlık sonunda sarmalamıştı onu.

Yağmur yağıyordu dik yokuşun başına...

Kaldırım taşlarında bir adam yatıyordu boylu boyunca...

Aç öldü Recep

ŞİMDİ

*Yar için ağıyar ile çatışma usûl oldu
İçerdeki kavganın mağlubu gönül oldu*

*Viran olan gönülde, neşeye yer kalmadı
Hazana döndü bahar, bütün yıl eylül oldu*

*Halis sevgi adına son söz söylenemedi
Her şey düzeldi derken, noktalar virgül oldu*

*Gönül ehli olanlar aranıp, sorulmadı
Kıymet hükmü değişti, kargalar bülbül oldu*

*Menfaatler çoğaldı, ahde vefa kalmadı
Husumet kolaylaştı, sevilmek müşkül oldu*

*Ne yar kaldı ne yaran, ünsiyet oldu ziyan
Dostluklar yaban düştü, belâlar püskül oldu*

*Harap oldu gülistan, ötmez oldu bülbüller
Güller mahzun kalınca, üzülen sümbül oldu*

*Doğru yanlış karıştı, iyilik garip kaldı;
Gözden düşünce zülûf, sevinen kâkül oldu*

Zeki ORDU

ZİFİRİ AYDINLIK

*İçim öyle kalaba ki
İN cin top oynuyor sanki*

*Sessizliğin uğultusu
İç huzurun bir muştusu*

*Ben de özlüyorum artık
Tıklım tıklım bir yalnızlık*

*Huzur gerek bize önce
Sevgisiz dünya işkence*

*Akar gönlüme gözlerin
Ilık ılık, serin serin*

*Sevgin canıma can katar
Yüreğim aşk için atar*

*Bakışın kor olur donar
Ciğerim içime kanar*

*Aşka düçar oldum meğer
Zifiri aydınlık her yer*

*Yokluğunda dövünürüm
Varlığınla övünürüm*

*Aşk, sevginin zirvesidir
Gönül Hakk'ın nefesidir*

*Yer gök secde eder aşka
Hakk'a olan aşk bambaşka*

Musa İŞLEYEN

ÇOCUKLARIMIZI EĞİTEBİLİYOR MUYUZ?

Eğitim bütün milletlerin önemle ele alması gereken temel ihtiyaçlarının başında gelir. Çünkü toplumlarda kalkınmanın anahtarı eğitimidir. Çocuklarımızın geleceği eğitime verilen değerle ölçülür.

Şimdi siz okuyucularımıza, üç ailenin çocuklarına uyguladığı eğitim sistemini bilgilerinizi sunacağız. Bu konuyu sizlere ışık tutarak, değerlendirmeniz bizleri memnun edecektir.

Aile 1

Ailemizin bir oğlu, iki kızı var. Oğlan aile içinde, başköşeye oturtulur. Kızlar ikinci plana atılır. Okul hayatı boyunca, oğlan beş lira isterse cebe on lira konur.

Çocuk zamanı gelince askere gider. Askerlik bitimi ailesine borçla döner. Baba vakit geçirmeden oğlunun borcunu öder. Evlendirip İstanbul'a gönderir. Uzun sürmeden 30-40 bin lira borçlanarak Ordu'ya geri döner. Bu ekonomik sıkıntı, evliliği sona erdirir. Aile en sonunda soluğu Antalya'da alır. Kendilerine yenir düzen kurarak ayakta durmaya çalışırlar.

Aile 2

Ailenin bir oğlu, beş kızları dünyaya gelir. Birinci ailede olduğu gibi, oğlan sevilmede ön plana çıkar. Bu sevilme kervanına dede ve büyükanne de katılır. Erkek çocuğuna okul hayatı boyunca maddi ve manevi her türlü katkı sağlanır. En sonunda memurluk hayatına atılır. Torun memur olunca, dede sevinir. Üzerine kayıtlı arazilerini torununa

bağışlar.

Zamanla memur maaşı torununa yetmez. Borçlanır. Dedenin verdiği arazileri de satarak borcunu öder. Belirli bir zaman geçince, tekrar borçlanır. Oğluna kıyamayan baba, bir parça yer satarak borçları öder.

Maalesef borçlanmalar devam eder. Babasından tekrar yer satmasını ister. Baba dayanamaz, yeter artık der. Araziyi satmak istemeyen baba oğlu tarafından dövülmeye başlanır. En sonunda hayatı hüsrarla sona erer.

Aile 3

Üçüncü ailenin iki kızları dünyaya gelir. Birinci kız, inanılmaz derecede hiperaktiftir. Çok hareketlidir. Bir zaman gelir, yaramazlık ayyuka çıkınca, baba kızını yüksek sesle uyarır. Çocuk ağlayarak annesine koşar. Annesi kızına dönerek: Kızım git, babandan özür dile, ondan sonra yanıma gel der. Kız geri döner. Ağlayarak babasına sarılır. Senden özür diliyorum baba der. Baba da kızını öperek annesine gönderir.

Hülasa, yukarıda yazılanlardan dersler çıkarmalıyız. Anne ve babalar çocuklarını, dedeler ve babaanneler torunlarını çok severler. Eğitimde çocuk psikolojisi okumayan aileler, rehberlik araştırma merkezinden danışmanlık hizmeti almahlar. Bu sistem uygulanır ise, hem aileye, hem de ülkeye büyük yararlar sağlayacağına inanıyoruz.

Cevat YILDIRIM

ORDU MUTFAK KÜLTÜRÜ

Selime ATEŞ

Boztepe Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Yiyecek İçecek Hizmetleri Öğretmeni

Her yorenin (ilin) mutfak kültürünü doğal olarak coğrafyası oluşturur. Ordu'da da böyle olmuştur. Denize kıyısı nedeniyle balık, dağlık arazi yapısı nedeniyle orman meyveleri, mantar ve çeşitli yabancı otlar, yayla kültürü nedeniyle hayvansal gıdalar; patates, fasulye, pancar gibi sebzeler Ordu mutfağını şekillendirmiştir.

Ordu; ayrıca bal, fındık ve kivi'nin en çok yetiştirildiği illerin başında gelmektedir.

Ordu'nun yüksek kesimlerinde genelde kış koşulları daha zor olması nedeniyle kışlık hazırlıklar daha çok önem taşır. Örneğin, kış ayları ve işin yoğun olduğu zamanlar için kuru yufka ve erişte hazırlama, mısır yarması, fırın mısır unu, fırın fasulye, fırında elma, armut gibi meyva kuruları hazırlanır. Kurutmaların fırında yapılma gerekçesi tabii ki iklimin nemli olmasındandır.

Ordu mutfağında turşular ve dibleler de önemli yer tutar. Aklınıza gelen hemen hemen her sebzenin diblesi ve turşusu yapılabilir. Belki de pırasanın, kirazın ve taflanın turşusunu bu yörenin dışında

hiçbir yerde tadamazsınız.

Ordu'da yetişen kara incirin reçeli de sanırım hamsinin üzerine helva yerine geçen en güzel tatlıdır.

Ordu'nun mutfak kültürü farklı etnik kültürleri bir arada barındırmasından dolayı oldukça fazla etkilenmiştir. Örneğin, Gürcülerin yoğun yaşadığı yerleşimlerde daha çok Gürcü yemekleri hakimdir. Hatta bu kültürler iç içe girerek bir Türk evinde de Gürcü yemekleri yapılabilir. Geçmişte bazı bölgelerde yaşayan Rum ve Ermeni halklarının yemek kültürünün etkileri hala mevcuttur.

Ordu'da hanımlar özellikle köy ve kırsalda erkeğiyle omuz omuza gün boyu birlikte çalışır. Fındık bahçesinde, mısır tarlasında, ot biçmede, odun yapmada, tarla yapmada hep beraberdir. Bu sebeptendir ki, kadın yemek yapmak için uzun zamanlar ayırmaz. Bizim kadınların yemekleri; tarladan gelirken topladığı sırgan ve otlardan sırgan yağlaşı veya çorbası, yoldaki dikenlerin ucundan topladığı melocan, hayvanları otlatırken

toprakta söktüğü sakarca, güz tarlasını toplarken tarlada kalanları toparlayıp pişirdiği fasulyeli kabak çorbası bizim en geleneksel yemeklerimizdir. Annelerimiz bu yemekleri en kısa zamanlarda, arada derede yaparlar.

Şimdilerde ise tabii ki saklama koşulları çoğaldığı için Karadeniz kadınının her daim dondurucuda ve kilerde hazır gıdaları mevcuttur. Ne bahçedeki sırğanını, ne ormandaki mantarını, ne tarladaki fasulyesini israf etmez. Ordu kadını çalışkandır, yaratıcıdır, beceriklidir. Evindeki her malzemeyi bir yemeğe dönüştürebilir.

Şimdilerde çok yapılsa da hala dut, üzüm, elma, hurma, armut gibi meyvelerden yaptığımız pekmezlerimiz kışın kahvaltılı sofralarımızı süsler. O pekmeze yapılan pekmezli mısır unu helvası,

kuru yufkadan yaptığımız fındıklı yufka tatlısı, üzüm suyuyla yapılan muhallebi, lokma tatlısı ve un helvası Ordu'nun en önemli tatlı lezzetleridir.

Ordu mutfağının baş tacı kara lahanayı en sona bırakmak istedim. Çorbasından sarmasına, diblesinden turşusuna çeşit çeşit yemeğini yaptığımız kara lahana ve özellikle yaylalarda turşu yapmak için yetiştirdiğimiz lahana Ordu mutfağının vazgeçilmezidir.

Ordu'nun basit ama bereketli yemekleri saymakla bitmez. Akkuş'un şeker fasulyesi, Perşembe'nin balığı ve cevizli helvası, Gülyalı'nın köftesi, fındığı, kivişi, balı, çileği, hem Ordu ekonomisine can verir hem de Ordu'nun yemek kültürünü oluşturur.

Ağzımızın tadı bozulmasın, damağımızda hep Ordu tadı kalsın.

USLU KELİME MONOLOGLARI

*Bugün şeker bayramının arefe günü şekerler aldık kızıyla
'İnsan en çok sabahları arıyormuş sevdiği kadını' inandım
Tanrıyı düşündüm o da çocukları düşünüyor mu diye
Öldü sayılmaz kitaplarıyla gömülme isteği yerine getirilmeyen şair
Beyaz kargaları kovaladık tarla boylarında beyaz ve kirli kargaları
Gözaltına alınmış zeytin ağaçlarını ziyaret yolunda
Payımıza düşen akşamsefalarını yaşlılara verdik
İncir toplamaya çıktık. Hasır örtüler satın aldık. Tılsımlar öğrendik
Orakları bilemeye götüren çocukların güzelliklerine durduk
Kış için ekilmiş menekşelerle helalleştik. Uzaklarda imecelerin sesi*

*Üstünde çay pişirmek için yakılan ateşe karşılıklı konulan taşların isisi
Ve İshak Kuşu kadar korkuyorum tanrıdan
Ateşböcekleriyle aynı yaştayım aynı yetimlik var içimizde
Şiirden bir kadınımlı olsun isterdim az mavi çok kırmızıyla
Elleri Şükrü Erbaş şiiri, gözleri Nazım
Sonra sevgili 4857 Sayılı İş Kanunu'nda ayrılıklar içinde düzenleme yapılmalı
İnsancıklar, s.76 ve Karamazov Kardeşler s. 305 hakkında konuşmalıyız
Bin iki yüz yaşındaki zeytin ağacı dururken insanoğluna neden inanalım
İhlamur mevsimiydi rahle kıyam ediyordu. Şarkılar bildiğin gibiydi
Kalem ve sol anahtarı bir köşede sohbet ediyorlardı*

*Topal ve çirkin diye sevilmediğini anlatıyor kimselere Fikret Mualla
Alman malı eski bir radyodan türküler dinlemek istiyorum
Manolya ağaçlarının kurumasına razı değil yüreğim
Seviyorduk. Günah işlemiştik. Kuşları doyurmuştuk. Küsmüştük
Bizim olmayan mutlulukları satın alıyorduk. Bizim olanları satıyorduk
Asmalı çardaklı evleri düşlerdik. Köy ekmeğinde sıcaklık
Bir yalnızlığı bekler gibi bakıyorduk uzaklara
Sorgulanmış açıyor artık bütün sera çiçekleri- devedikenine söz vermiyorlar-
Ortancalar bile hatırlamıyor sokağının adını*

*Tanısaydı düşman bellerdi 'Çineli Kübra'yı*ve günaha girerdi
Mutaassıp bir cümleydi. Çocukluğu yoktu.
Şehir çöplüklerine şükrediyor yirmi birinci asrın martıları
Evlendim dediğimde baktığın boşluğa dalmış ayrılığın
Ne zaman gideceğini düşünüyordum. Pazarları kurulmuş ahlaksızlığın
Kelimeler topluyorum her yağmur yağdığında
Üç yüz haneli köyde bir tane bile plastik tabela yok
İmgesini arayan dizelere rast geldik yol boyu
Hayırsız der geçerdik politik bir nedenle çok dostlara*

**Teyellenmiş gülümsemeler çoğalıyor. Gitgide
Bahane bulmakta zorlanmıyor hiç kimse kavgaya şimdilerde
Limon ağaçları arasında uyuyor masalar. Sessizlik lütfen
Alnıma koy ellerini sustuklarımı dinle/Aşk olunur belki
Okuduğun kitabın delil sayılmaması için güzel günlere
Mendil satan çocukların resimlerini çizme ellerine
Merakta etme kargayı kuştan saymazlar-özgürlük istemeyenler-
Okuma-yazmayı öğrensin diye ayrı saksılara dikiyorum kırılan sardunyaları
Eskiyen eşyalar yeni bir örgüt kurmak için çalışmalarına başlamışlar
Küçük bir sahil kasabasından öğrendiğim kadarıyla...**

Mustafa KARADEMİR

KIRMIZI

**Sabahın dörtbucağı.
Boztepe eteklerinde seher,
Güneş henüz yırtmadı geceyi.
Uyanmadı daha güvercinler.
Şafaksa kırmızı.....**

**Nice karanlık geceyi,
Sabaha taşıyan gözlerim uykusuz.
Göz kapaklarım ağır,
Yüreğimde ötelerin ağrısı,
Dileklerim, fikirlerimden husursuz.
Gözümün akı kırmızı....**

**Uzak köy evlerinin
Damlarında titrek dumanlar,
Şiltelerde uyur uyanık hayaller
Ve yokluğa düzülen bahaneler.
Amerikan bezi yastıklarda,
Onbeşlik yanaklar**

**Az sonra uyanacaklar.
Yanaklar kırmızı...**

**Gölgeler oynar esnek fındık dallarında.
Gölgeler, hayallerime ortak.
Şu karşı yamaçta duran kayın
Ve meşe dalındaki yaprak.
Yanıbaşında açan gelincik,
tedirgin
oynak.**

Açtığım fal kırmızı....

**Karlar altında yitik,
Dikili taşı olmayan mezar.
Baş ucunda, uçlarını rüzgara vermiş bir Bayrak.
Üç sokak ilerde bir ev,
Taş duvarlar arasında bir kadın,
Göz pınarlarında sağnak.
Yüreği baştanbaşa kırmızı....**

Serhat TUNA

KENDİ HAYATINDA VAR OLABİLMEK

“Yaşam bir sihirdir, sihirbazda sizlersiniz.” Derdi üstat, bu sözleri ilk duyduğumda etkilemişti beni ve birazda düşündürmüştü doğrusu, insan nasıl sihirbaz olabilir, gerçekten bu başarılı olabilir miydi? Hayatımı denetlemeye, gözlemlemeye, sorgulamaya başladığım zaman olayların şansı, tesadüfle gerçekleşmediğini, kişinin özgür iradesine göre kendisine bir yaşam çizgisi belirlediğini fark ettim. En ilginç olanda kendimizi bilmediğimizde evrende ki her şeyin bizi nasıl şekillendirdiği ve bir yaşam tarzı oluşturduğumuz en kötüsü de bunu fark etmememiz.

Yaşam koçluğu ve öğrenci koçluğu görüşmelerim benim için çok kıymetli, çünkü karşımdaki kişi daha önce fark etmediği ya da fark edip önemsemediği kendi yaşam dinamikleri ile yüzleşince kendi yaşam felsefesini de fark edip düşünmeye başlıyor. En güzel tarafı da birkaç seans sonra kendi hayatında var olmaya gayret etmesi, bir insanın kendi hayatında var oldukça hayatının kendi bedeninde vücut bulması, eksileri ve artıları ile yaşam tarzını fark etmesi. On yıldır inandığı hatta kendisini bildiğinden bu güne kadar inançlarının çoğunun kırmak da zorlandığı, bunların sadece inanış ve düşünceden başka bir şey olmadığını fark etmesi ne büyük bir mesele aslında...

İnanığımız şeyler aslında gerçek değil, biz inanmaya devam ettiğimiz sürece bizim vazgeçemediğimiz gerçeğimiz olması ne gariptir. Eğer inandığımız şeyler vazgeçilmez olsaydı, belki yıllar önceki hatta bir yıl önceki inandığımız şeylere bugün gülmezdik değil mi?

Hepimizin yaşam dinamikleri farklıdır, bu farklılıklar bizim ailemizden aldıklarımız, örf ve adetlerimiz, yaşadığımız ilin bize kattığı özellikler, hocalarımızdan öğrendiklerimiz bizim inançlarımızı ve yaşam tarzımızı şekillendirir. Bu kaçınılmazdır lakin her inandığımız şey doğru mudur?

Birisi size çok zeki ve güzel olduğunuzu söylediğinde mutlu olur inanmak istersiniz zaten beyniniz evet sen güzel ve zekisin diye onay

verecektir. Aynı kişi ya da kişiler sen aptalsın, tembelsin, yine mi başaramadın dediğinde ona da beyniniz onay verecektir ve siz olumsuz düşündükçe beyniniz sürekli sizi onaylayacak ve bir müddet sonra bu sizin inandığınız gerçek olup sizde vücut bulacaktır. Elinize aldığınız ya da giriştiğiniz her işte acabalarınız çınlayacak zihninizin bir yerlerinde veya başaramazsam korkusu. Bu olumsuz yaklaşımları ne zaman ciddiye almazsınız zihninizde, ta ki kendinizi tanıyıp, yaşamamızın gerçek gayesini öğrendikten sonra. Ne demek istediğimi anladığınızı düşünüyorum. Neyi yaparsanız yapın bu hayatta lakin yaşamamızın gerçek gayesi ne olmalı. Bir kul olarak asıl bizlerden istenen ne?

İnsan kendi hayatında var olmayı başaramamış ya da bunun için hiç uğraşmamışsa hiç de gerekli olmayan inanışlarla ya da birilerinin inanışlarıyla yaşamaya mahkûm eder kendisini. Düşünüyorum da ilkokul öğretmenim rahmetli Tomris AKDAĞ beni içimdeki benle tanıştırmıştı. Müziğe olan ilgim onun vesilesi ileydi. Mandolin çalmayı müzik dersinde ondan öğrenmiştim hala saklıyorum mandolinimi. Resim becerimi geliştirmem, şiir ve kompozisyon yazmayı sevmem ve bunlardaki başarımlarım yine Tomris hocamın vesile olmasından gelişmişti. Okulun bando takımına yazdırmıştı beni, çünkü bu benim için çok önemliydi. Tüm sınıfı bana güvenip il dışına giderdi bazı zamanlar okuyan çocuklarını ziyarete ve döndüğünde içinde şeker dolu kâğıt torbayı uzatırdı bana sınıfa dağıtmam için. Ben de bir şeyler yapmanın mutluluğu ile dolaşırdım sınıfta gururla şekerleri dağıtarak çünkü bir sorumluluk gerçekleştirmiştim. Bir gün dahi okula gitmeme isteğim olmadı. Nurlar içinde yat melek ruhlu Tomris hocam, mekânın cennet olsun. Ben senin vesilenle öğrenmeyi o kadar kutsal bildim ki hala çocukluktaki gibi öğrenme sevgim yüreğimde ve hala yol yordam buluyorum öğrettiklerinle. Hasretle ellerinden öpüyorum. Mekanın cennet olsun inşallah...

Yıllarca doğru bildiğim inanışlardan dolayı acı

çektirdim kendime ya da çektirildim birileri tarafından. Oysa biz insanoğlunun yapması, düşünmesi ve inanması gereken şey; Rabbim ne der inanışı olması gerekmez mi? Bizim hesap vereceğimiz ancak Allah'tır. Rabbimizin bizlerden istediği ölçüde yaşam tarzı oluşturmak değil mi asıl gayemiz. O vakit ne diye sorgulamadan inançlarımızı buz dağına dönüştürüyoruz? Birileri çorbayı asla soğuk yiyemem dedi diye bizde mi yemiyoruz? O, onun tercihi ben sıcakta yerim soğuk da. Çorba soğuk yenilmez diye bir ayet mi var? Isıtma imkânım yoksa soğukta yerim elbette, burada çorbanın soğukluğundan ziyade karnımı doyurmam değil mi asıl mesele. Şımarıklığı sevmem inancıyla fazla ciddiyetten asık suratlı mı olmalıyım? Her şeyin bir ölçüsü olmalı, bazen yeri ve zamanıdır azıcık deli olmak gelir içimden. Çocuklaşmak isterim o vakit, belki salıncakta sallanır el pas oynarım, körebe ya da kulaktan kulağa oynarım, açar müziği kendi kendime erik dalı oynarım ya da kendi uydurduğum komik masalları anlatırım, niye mi? Çünkü hayat çok ciddiye alınacak kadar gerçek değil ne de hafife alınacak kadar basit. İki arasında bir denge kurabilmek önemli. İşte bütün mesele bu dengeyi bulabilmek. Dengeler değişince problemler çıkmaya başlar, nereden problem çıkıyorsa o tarafa biraz daha görerek bakmamız gerekir. İyilik yapmak çok güzeldir lakin fazla aşırı iyilikten maraz doğar, zira fazla iyilik yaptığınız kişiyi kendinize karşı nankörleştirir, zalimleştirirsiniz ellerinizle. İnsanları kırmak istemedikçe kırılırsınız birileri tarafından, alın yazınızı siz yazdırırsınız adeta karşınızdaki kişi ya da kişilere. Aman siz siz olun hiçbir şeyin aşırısına kaçmamaya dikkat edin derim, benden söylemesi. Çünkü hayatımda bir sürü yaşanmış örnekler var bu konuyla alakalı. Aldığım eğitimin birinde hocamın bu konunun dersini verirken şunu söylediğinde çok ilgimi çekmişti, tabi bu sadece bir tanesi örneklerden.

“Eğer evli çiftlerden biri, diğerine aşırılık derecesinde bir sevgi gösterirse, diğer eşin ona karşı sevgisini azaltmış ve kendisine karşı onu pasifleştirmiş hatta eşini aldatan birisi dahi olabilir. ”Demişti. Peki benim bu satırlardaki yazmaya çalıştıklarım DOĞRU MU?...

Ne? Niçin? Nasıl?

İnsan beyni soru cevapla çalışır, her şeyi sorgular ve sürekli cevap arar. Soru sormayan bir beynin doğal olarak cevabı da yoktur, cevabı olmayan bir beyinde küçülmeye mahkûm ve terk edilmiş virane şehir gibidir. Sormayan öğrenmeyen bir beyin her gün ölür yavaş yavaş...

İnsanoğlu yaratılmışların en üstünüdür, kendi hayatında var olmadığına en aşağılık mahlûk da olabilir. Başlarda da belirttiğimiz gibi kendimizi arayıp bulmadığımızda bizim yaşam düğmemize herkes basıp bizim zihin haritamızla oynayıp istedikleri yönde yol almamızı sağlayacaklardır. Buna izin veren bizde hoşumuza gitmeyen şeylerle karşılaştığımızda başlarımız söylenmeye. Bazılarımız hayatları ile düello oynar, bazılarımız canlı bomba olur, kimileri huzur bozmakta üstüne yoktur, kimileri hayatı gerçekten kale etmez, dünyayı o yaratmış gibi, bazılarımız da hep “-mış” gibi yaşar. Ancak kimi zatlar da var ki yaşamın ve yaşam ötesinin kıymetini bilen, kendi hayatında var olmak için hayatı boyunca bedel ödemekten kaçmayan, dünyayı gözünde küçülttüğçe, ruhunu Uhud dağı gibi büyüten ve büyüdükçe de yine Uhud dağı gibi eğilen.

Birilerinin zihninde bir senaryo yazılır, senin haberin olmaz ancak sen istemesen de o filmde rol almak zorun da kalırsın. Bir de oynamak istemediğinde senden kötüsü olmaz hele de bir vefa borcun varsa hiç kurtuluşun yok. Anlayacağınız kendi hayatınızın dışında herkesin hayatında var olursunuz vesselam. Bir de duygu sömürüsü yapıp vicdanınıza da dokunurlar ki suçluluk hissetmenize sebep olurlar.

Bazı kişilerin günlük hayatınızı ele geçirdiği yetmezmiş gibi bir de rüyalarınıza girer kâbusunuz da olurlar, yani bilinçaltı denilen yerin başköşesinde kurulup oradan da sizi etkilerler. Aslında hayatınızdan çoktan çıkmıştır o kişi ya da kişiler lakin sizin bilinçaltınız bir güzel saklıyordur onları. Birileri uygun gördüğü için meslek seçersiniz, öğrenciyse bölüm seçersiniz, istemediğiniz aslında hiç de size uygun olmayan meslekte canınız acıya acıya maddi imkânsızlıklarınızdan dolayı bir anda silip atamadığınız bazı şeylerin yüzünden sil başta yapamazsınız. Ya da yıllarca emek verdiğiniz okulunuzu belki de mesleğinizi tamda bir yerlere tırmanacakken bırakıp pes edersiniz.

Bir seminerde sunum yapan kişi on altı farklı meslek değiştirdiğini ve sonunda neyi severek yapabileceğini fark ettiğini söylemişti. Fark etmek, işte bütün mesele buya; yaşamımızı bütünüyle fark edebilmek. Herkes bu cesareti gösteremez, öyle söylendiği gibi kolay değil on altı meslek değiştirmek.

Eğer yukarıda anlatmaya çalıştığım durumla alakalı bir sıkıntınız varsa, hayatınızı yeniden dizayn etmek ise hedefiniz, biraz zaman ayırın hayatınızın envanterini yapın.

Hangi becerilere sahipsiniz?

Mümkün olan her bağlamı düşünün.

Hangi bilgilere sahipsiniz?

Neleri biliyorsunuz ya da neleri öğrenmeniz gerekiyor?

Ömrünüzün sonuna kadar bedelini ödemekten kaçmayacağınız bir seçim mi?

Yaşam dinamiklerinizi siz mi şekillendiriyorsunuz, biri ya da birileri mi?

Seçimlerinizin bedellerini ödemeye gerçekten hazır mısınız?

Ertelediğiniz şeylerin, bir borcun faizi gibi katlanarak üzerinize geleceğini hiç düşündünüz mü?

Size önemli gördüğüm bir ipucu vereyim mi? önemli bir karar vermek durumdaysanız ve bu kararda zorlanıyorsanız şunu düşünmeniz yerinde olacaktır. Her seçim bir vaz geçimdir aslında, seçimlerinizi yaparken ya da kararlarınızı verirken, kararlarınızla ilgili kaçınılmaz ödemeniz gereken bedelleriniz olacaktır. İşte o ödemeniz gereken bedellerden daha fazla olmalı kararlarınızın arkasındaki kazanımlarınız ve başlarda bedel ödemiş gibi olsanız bu size acı ve zor gelse de ödediğiniz bedeller göremediğiniz bereketler oluşturur. Sözün özü sizden götürdüklerinin fazlasını getirmeli ki verdiğiniz kararlar size gereksiz şeylere bedel ödetmemiş ve boşuna kürek çektirmemiş olsun.

Yürürken gerçekten yürüyor, koşarken gerçekten koşuyor ve her ne ile meşgulken o yapmaya çalıştığımız şeyle ne kadar hemhal olabiliyoruz? Bedenimiz başka yerde zihnimizi başka yerlere farkında dahi olmadan gezinmeye mi

gönderiyoruz?

Bunları düşündüğünüzde ve hayatınızı ayıklamaya başladığınızda yavaş yavaş kendi hayatınızda var olmaya başlarsınız. Gerçekten sevdiğiniz rengi giyer, başarılı olacağınıza inandığımız mesleği seçer, içinizde ahenkle dolaşan şiiri yazar, kim bilir en güzel resimleri çizer, yaşamak istediğiniz yerde yaşar, olmak istediğiniz yer için mücadele edersiniz. Bir şeyleri hak ettiğinizi hissettirin kendinize. Sınırlayıcı inanışlarımız bizi engelleyen başlıca suçlulardır, ne siz başkasının hayatına rota çizin nede birileri sizin hayatınıza hedef çizsin. Bir şeylere inanır, onlara göre yaşarız. İnançlar; eylem ilkeleridir, boş teoriler değil. Dolayısıyla neye, neden inandığımızı ve hangi inancımıza göre yaşadığımızı düşündüğümüzde içinde bulunduğumuz durumunu da fark etmiş oluruz.

Eğer her yeni güne yeni umutlarla başlayabiliyorsanız, her gün başaracağınıza inanıp sevgi dolu bir kalp, bilgi dolu bir beyin ve doğru zamanda yapılan bir iş ve sağlıklı bir vücut için eylemlerinizi var ise hayatınızda o vakit kendi hayatınızda var olabilme becerisine sahipsiniz demektir.

Şimdi soruyorum size, siz gerçekten kendi hayatınızda mısınız? İsterseniz şöyle rahatça bir yaslanın arkanıza ve düşünün birkaç dakika. Çünkü birçok şeyi fark edebilirsiniz yaşamınızla alakalı, eğer değilseniz bunu da fark edersiniz biraz düşününce ve gerçekten yoksanız hayatınızda bunu da sorarsınız kendinize, ya da hep bildiğiniz şeydi.

Şu an bu yazdıklarımı okurken aklınıza şu soru geliyor olabilir. "Acaba bu satırları yazan kişi kendi hayatında var olup, kendi yaşam gemisinin rotasını belirleyebildi mi"? Evet, çok şükür ki evet. Lakin bunu başarabilmek için ne kadar mücadele ettiğimi sanırım tahmin edebilirsiniz, çünkü hiç kimsenin hayatında engelsiz yaşam yoktur. Ancak bunu fark edip, hayatına yön verenler, hayata emeği geçen kişilerdir. Elbette karar sizin, yaşadığınız hayatta...

Gemileri yakmak çok bilindik bir şey aslında, siz hiç denizi yakmayı düşündünüz mü?

Hicran TERCAN AKTÜRK

TORUNOĞLU

Aybastı'nın henüz radyo repertuarına geçmemiş türkülerinden biri de "Torunoğlu Ağıtı"dır. Anlatılanlara göre olay, yaklaşık 1934-1935 yıllarında, Bafra'da geçmiştir. Torunoğlu Ahmet Ağa'nın oğlu Dursun ve Mehmet'in Bafralılar tarafından zehirlenerek öldürülmesi üzerine Pelitözü'nden Gır'ın Ali (Ali İBİŞ) tarafından cenazenin başında yakılmıştır. Bunun için Ali'ye bir kat elbise kestirilmiştir.

Daha önce bilindiği üzere Bafralılar'ın öldürdüğü Dursun Ağa değil, Reşadiye'ye bağlı Bozcalı köyünden yıldı (at) ve koyun sürüsü sahibi Durmuş Ağa'dır. Bir kıskançlık meselesi yüzünden zehirlenerek öldürülen odur. Ayrıca olay, 1934-1935 yıllarında değil, daha sonra cereyan etmiştir.

Torunoğullarına yakın olanların anlattıklarına göre o zaman, 66 yaşında olan Cemal Tarun'la, 4.2.1984 tarihinde, Ahmet Zaimoğlu'nun kahvesindeki görüşmemizde olayın ne zaman olduğu sorulduğunda; zaman, "48-50 sene olmuştur." cevabını vermişti. Türküde adı geçen Dursun, Cemal Torun'un amcası ve kayınpederidir. 1938 sonbaharında, kışlatmak için Bafra'ya sürü götürürken Çamaş'ta hastalanmış; yanındaki arkadaşı Gürcü Ömeroğlu Şakir, onu Samsun'a hastahaneye götürmüştü. Dursun'un kardeşi Ahmet Ağa'da, İstanbul'a erkek sürü götürürken Düzce'de hastalanmış. "Ilgaz'da yaylayan sürü" buymuş.

O sene Torunoğulları'nın dört sürüsü varmış. O sırada 18 yaşında olan Cemal Torun, para getirmek için Bafra'ya gitmiş ve hastaneye harçlık getirmiş. O, Bafra'dayken; radyo Atatürk'ün öldüğünü söylemiş.

Dursun Torun, Atatürk'ten 18 gün sonra demek ki 28 Kasım 1938'de Samsun'da vefat etmiş. O sene müthiş kış olmuş ve cenazeyi Çarşamba - Fatsa üzerinden getirememişler; Tokat üzerinden Niksar'a kadar da sal ile getirmişler. Salı; biri önde, biri arkada iki ata yüklemişler; ancak öyle getirebilmişler. Olayı tam bilmeyenler, cenazenin kızakla getirildiğini söylerler ki yanlıştır.

Olayın türküsünü, çocukluk yıllarında fındık toplarken dinlediğim 1341 doğumlu Yusuf Aydın'dan 18.2.1982 tarihinde derlemiştim. Fakat gerek Yusuf Aydın'ın çok yaşlanmış olması nitekim altı ay kadar sonra vefat etmiştir; gerek se kayıt sırasında teybin arızalanması yüzünden türküyü eski sağlamlığında kaydedemedim. Türkü de yer yer unutmalar, yer yer karıştırmalar, yer yer de tekrarlar oldu. Yine Cemal Torun'dan öğrendiğime göre türküye Hüseyinoğlu Şükrü de güzel söylemiş. Onun da yanına gittim fakat bir türlü söyletmedim. Gır'ın Ali'nin Çakırlı mahallesinde oturan torunu Salih İbiş de güzel söylemiş fakat kendisiyle görüşmek fırsatı bulamadım. Türkünün kaydettiğim şekli şöyledir:

Kaynak: Ahmet ÇOBAN
Derleyen: Şener GÖK

TORUNOĞLU TÜRKÜSÜ

Ben sürüye yol verdim, Bafra'ya gidecek
Garip te Şakir yol vermiyor, bilmem nedecek
Ben sürüden ayrıldım, kim hizmet edecek
Ağlasın ağlasın kardaş ağlasın
Kardaşsız yaylalarda nasıl yaylasın

Perşembe'nin önünde uzun da uzun yazılar
Ancak da yetim kaldı babam, körpe kuzular
Kuzuları gördükçe bağrım sızılar
Ağlasın ağlasın kardaş ağlasın
Kardaşsız yaylalarda nasıl yaylasın

Bir gardaşım var da Ilgaz'da yaylar
Sürülerim galdı yolda kimler de heyler
Dursun'a ağladı ağalar beyler
Ağlasın ağlasın kardaş ağlasın
Kardaşsız yaylalarda nasıl yaylasın

Telgrafettim babama, babam gelecek
Atınan gettin baba, salın gelecek
Kim derdi ki oğlun Dursun ölecek
Ağlasın ağlasın kardaş ağlasın
Kardaşsız yaylalarda nasıl yaylasın

Misafir Kalemler

Çocuğunuza Sevgi Duyun

Bilgi çağında, teknolojiyi göbeğinde büyüyen yeni bir nesil? Unutmayın ki; Çocuğunuz siz değildir. Sizlerin parçalarından oluşan yeni bireylerdir.

Anne karnında bile sizin dışsal duygu geçişlerinizde bile tepki veriyorsa, unutmayın: onunda kendine göre deneyimleri, fikirleri, duyguları vardır.

Söylediklerine kulak verin. Onu suçlayıcı etkileyici davranışlardan bir ebeveyni olarak uzak durun. Kendinizi ifade edin ve onunda bir deneyimi olduğunu bilip destekleyin.

Ona sevginizi sonsuz vererek, desteklerinizi saygı duyarak, ailenin tamamlayıcı bir parçası olduğunu hissettirerek sağlıklı iletişim kurun.

Bilgi çağında büyüyen çocuklar ebeveynlerinin çocukluklarından farklıdır. İçinde bulunduğu gelişim sürecini gözleyin ve destekleyin. Genetik yatkınlıkları bilgiler ışığında kendisinin gerçekleştirebileceği ortamlarla destekleyin.

Büyük beklentilere girmeyin. Çocuğunuz sizin

bir planınız ya da projeniz değildir. Ona rehber olun. Ona kendini gerçekleştirebileceği projelerde planlar da güvende, saygın, problem çözücü bireyler olmasına destek ve rehberlik yapın. Siz problemleri çözmeyin bırakın onlar deneyim kazansın öğrensin. Kendini keşfedip gerçek hedeflerine yönelmesi için rehber olun.

Çözümler üretmesini sağlayın. Size gözlemini, kendi deneyimlerini anlattığında yorum yapmayın. Çözümü hazırlayıp ona vermeyin. Siz bilgi toplamasına destek olun bırakın o çözüm önerileri sunsun. Önerilerini farklı bakış açıları ile zenginleştirip yorumlamasına fırsat tanıyın. Destekleyin, takip edin, ama unutmayın ki; yaşam keyif aldığı kadar irili ufaklı problemlerle de doludur. Çözüm üretmek, uygulamak, uyguladıklarını sorumluluklarını almakta kendini geliştirmenin önemli bir adımıdır.

Bırakın sizin deneyimlerinize zenginlik katmanın hazzını onunla keşfederek yaşama fırsat verin.

SEVİNÇEROL

Halkla ilişkiler tanıtım uzmanı.
Profesyonel yaşam ve eğitim koçu.

Türker HAMZAÇEBİ 'ye Ait Resim Çalışması (Cumhuriyet Anadolu Lisesi Öğrencisi)

SEVSEN YETERLİYDİ

Kimin haklı kimin haksız olduğunun hiçbir öneminin kalmadığı bir zaman diliminden yazıyorum. Kim gitmiş, kim kalmış, kim uzak, kim yakın, kim artık sevmiyor ve kim sevmeyi bırakamıyor hiçbir önemi kalmadı. Sana kalbim kadar temiz bir sayfa açıp öyle gitmek isterdim ama görüyorsun hâlimi. Konuşulacak şeyler vardı, bitirdin. Boş bir duvara astım söyleyemediklerimi ve senin söylediklerini. Boş bir duvarı kaç şiddetinde bir deprem yıkar onu söyle bana.

Beni izle bak, bu can çekişin ta kendisi. Bu kadar yabancı olma diye yalvarırken içim, ağızımdan çıkan kelimeler kendi davasının peşinde beni perişan seni düşman etti bana. Sen hiç sevginden düşman yarattın mı kendine? Sanmam. "Artık kendini affet ona yol ver" diye bir cümle yankılanıyor yastığımın içinde. "Artık onu bırak ve kendini sev" diyor her gece. Aynaya bakıp "sen istedin" diye tekrar ettikçe kalbim biraz daha küçülüyor.

Kimin güzel, kimin çirkin olduğunun çok anlam ifade ettiği bir dönemde, ne güzel ne de çirkin. Beni izle. Kendime büyüttüğüm kinim sende mi patlasın bende mi ayırdını yapamadığım bir ruh hâlindeyim . Beni izle. Bana düşman olma, bana yabancı olma, bana gelmediğin o günde kal ve beni izle. Beni izle bak bu can çekişin ta kendisi...

Yeterince seversem seninde seveceğini sanmıştım. Gözlerini daldırdığı noktadan tut, duyduğu ama nereden geldiğini bilmediği sese kadar sevdim. Onun yeterli kabul edeceği eşige hiç ulaşamadım. Bir şarkı okumalık sürede ezberlediğim yüzünü, derslerde sayfaların kenarlarına çizdim. Bir saygı duruşu süresinde ezberlediğim kalp ritmine bir kaç şiir yazdım, sorsan hiç haberi yok. Bir insana bir ölüm süresinde kaç kez aşık olunabilirse o kadar aşık oldum ona, bu anların sonu yok. Üst üste iç çekişlerimde içimi onla doldurduğumu bilmedi hiç.

Bataklığa saplanmışım gibi bir sabah yanında buldum kendimi "bir rüyada." Ertesi sa-

bah hiç tanışmadığımızı düşündüren bir mutfak taburesinde. Birini çok seviyorum diye komşuya gülümsedim en alakasız yerde, bir de küfür ettim aynı komşuya ve tüm bu gelgitlere. Son yaprak sevmiyordu. Bunu orada kabullenseydim eğer ve bakmasaydım gözlerine böyle yorulur muydum? Her bulduğum hayatın sivri köşesiyle kazımaya çalışır mıydım kalbimdeki is lekelerini? Bu soruların cevabı onun kadar yok. Son yaprak sevmiyordu ve bir fal ilk defa annem kadar haklıydı.

Bir yazıdır yazı getiren, bir yazıdır bizi getiren...He bu arada unutmadan, güldüğün fotoğraflar beni de gülümsetiyor bilesin. İnsan bazen hiç yakın olamayabiliyor istediği şeylere. Uzağında kalmanın zorluğu bir yana, kalbe söz geçirememenin yorgunluğu ekleniyor bir de. Senin hiç 13 harflik bir savaşın oldu mu? 13 harf sevmek için yetiyordu. Hayat cümlelerden ibaret; en güzeli sana en çok yakışanıdır belki de.

"Seni seviyorum" demek için bazen insanın yüzü kızarır, oysa ortada bir ayıp yoktur; belki de sevmek en büyük ayıptır. Senin için yapraklarını kopardığım papatyalardan özür diledim dün gece. Haklısınız dedim; ne sevdiği belli ne sevmediği. Ben seni; sana atamadığım, senin okuyamadığın mesajlarda sevdim. Ben seni içimde tuttuğum cümlelerde sevdim. Hani öyle bir an gelir bazen ne bir adım geri ne de ileri.

Bir kadın için üç şey yapabilirsin şu hayatta. Ya onu seversin, ya onun için acı çekersin. Ya da onu yazarsın. Sanırım ben hepsini de yapıyorum. Tam senlik bir halim var. Sana yakışan, bana uzaklaşan. Ben sana gelirken kendimden vazgeçmeye razıyım da, sen beni sevmek için neye razısın? Ben ben olup sana gelirken, sen kim olup benden kaçırıyorsun? Biraz yoruldu sanki, savaşmaya halim yok, zaten 13 harflik savaş olmaz. Her şeyi bir yana bırak sadece sevelim biz. Sen hiç uyurken sabaha kadar sevidin mi? Bence sevidin. Nereden mi biliyorum? Kendimden...

Berat GÜZELHAN

Penpe İzzet Şahin Güzel Sanatlar
Lisesi Resim Bölümü Öğrencisi

YUMURTADAN ÖLÜME İNSAN

Gelişmesini tamamlamış erkek ve dişi üreme hücrelerinin (sperm ve yumurta) birleşmesine döllenme, döllenmiş yumurta hücresine de zigot denir.

1.400.000 mikroküp büyüklüğündeki ve gözle görülemeyecek kadar, küçük insan yumurtasının (zigot) mitoz bölünmesiyle teşekkül etmeye başlayan insan, daha sonra meydana gelen birçok doku ve organlarının uyumlu faaliyetleri sonucu çevresine intibak eder; bulunduğu ve mensubu olduğu toplumun kültürünü bünyesinde sindirir. Böylece ferdiyet, şahsiyet ve kişilik kazanır.

Embriyodan itibaren teşekkül eden, beynin altındaki 1 cm. kadar büyüklüğü olan hipofiz, kadın erkek bütün insanlardaki üreme sistemini, çıkardığı hormonlarla kontrol eder. Yine aynı hipofiz bezi, salgıladığı hormonlarla, bağlı bulunduğu insanın boyunun uzunluğunu ve kısalığını tayin eder. Hipofiz bezindeki anormal faaliyet, insanda hormon fazlalığı veya noksanlığından dolayı, anormal uzun boy veya kısa boy, yahut da dengesiz ve oransız gelişmeye sebep olur.

Küçük bir yumurta ile hayata başlayan insan, her geçen gün adım adım, ihtiyarlığa ve ölüme doğru akıp gitmektedir. İnsan bünyesindeki hangi değişiklik, ihtiyarlığı davet etmektedir? Bu konuda bir şey bilmiyoruz ve tıp ilmi, ihtiyarlığı önleme konusunda en küçük bir yol katetmiş değildir.

İhtiyarlık gibi çaresiz hastalık, insanın bünyesine ilik ilik işlenir, onu güç ve kuvvetinden uzaklaştırırken neler cereyan etmektedir? Hücrelerin moleküler yapısında mı, hücreler arası koordine mi, doku veya organlar arasındaki dengeli işleyişin dejenerasyonunda mı, enzim veya hormonlar arasındaki dengesizliklerde mi? Hangi basamakta ve nerede hayat soluğu tükenmeye yüz tutmaktadır?

İnsan vücudu, büyük bir sanat eseridir. İnsanın yaptığı her eserde arıza ve kusurlar bulunabilir ve giderilebilir. Bu eşsiz sanat eserinde, ihtiyarlığa ve ölüme giden ama, bizce teşhis edilemeyen yıkım faaliyeti, onun ustası tarafından neresine ve nasıl yerleştirilmiştir?

Yaşlı ve genç iki insan hücresinde moleküler seviyede yapılan bir araştırma, o insanlar arasında belirli bir farkı ortaya koymamıza yetmez. Halbuki, incelenen bu hücrelerin koordinesi olan o fertlerin yüzlerine baktığımızda, aralarındaki yaş farkını

bile kabaca tahmin edebiliriz. Hücrelerin ince yapısında fark edemediğimiz bu özellik, hücreler arası ilişkinin sonucu olarak ferdin suratında nasıl şekillenmektedir? Bütün bunlar insanoğlu için tamamen birer bilmece, Allah'ın yüce kudret ve ilminin derinliğini gösteren ilginç delillerdir.

Başlangıcı tek hücre olan insan yavrusu, doğum anına kadar gerekli solunum, boşaltım, beslenme gibi hayatsal faaliyetleri, anne vücudu içinde sürdürür. Anne ile yavru arasında beslenme ve boşaltım maddelerinin alışverişi, plasenta üzerinden göbek bağı ile yapılmaktadır. Ağız ve anüs bu dönemde hiçbir iş görmemekte, doğumdan sonraki görevini beklemektedir.

Gelişmiş her canlıda olduğu gibi, insan vücudunun her hücresi de şiddetle oksijene ihtiyaç duymaktadır. Genç yavru (embriyo veya fetüs), solunum için gerekli oksijeni yine göbek bağı yolu ile anneden almakta ve karbondioksit gazını da aynı yolla geri vermektedir.

Burada ilginç olan hadise şudur;

Yetişkin insanların beyni, oksijen yetersizliğine tahammül edemez. Anne karnındaki yavrunun ve yeni doğmuş bebeklerin beyinleri ise, belli bir süre oksijensizlikten pek etkilenmez. Doğuma kadar göbek kordonu ile yürütülen solunum mekanizması, doğumdan sonra akciğerler tarafından sürdürülür. Burada genç embriyo, göbek bağından akciğere geçen bir mekanizma değişikliği dönemi geçirecektir. Eğer bebeklerin beyni, yetişkinlerin beyni gibi oksijensizliğe karşı hassas olsaydı, bu geçiş dönemimde hayatı sona ererdi.

Döllenmiş bir yumurta, gelişmesinin daha sonraki devrelerinde milyarlarca hücreden ibaret kompleks bir organizma haline gelirken, cansız maddeleri de yeni hücrelerin yapımı için canlıya çevirir. Başlangıçtaki bir hücreye, cansız maddeleri canlı birimler haline getirme bilgisi kim tarafından hibe edilmiş olabilir?

Gelişen organizmanın düzenli çalışması için gerekli hormonların, tam zamanında ve yeterli miktarda salınması bilgisi de bu küçük başlangıç hücresinde şifrelenmiştir.

Mide öz suyu, karaciğer öd suyu (safra), pankreasın sindirim öz suları ve insülini, böbreküstü bezlerinin adrenalini, tiroidin tiroksini, testislerin, folikülün ve hipofizin üreme sistemini kontrol eden hormonları (Androjen, Östrojen, Progesteron, FUH, LTH, LH, Prolaktin)

organizmanın düzenli hayatının devamı için vazgeçilmez maddelerdir. Döllenmiş bir hücre, çeşitli doku ve organlarla, bunların düzenli faaliyetleri için gerekli hormonları salgılayan yapıları, gelişme seyrine göre organize ediyor.

Cansızdan canlı imâl eden laboratuvarı bilmek bir mana ifade etmez. Önemli olan, bu laboratuvarda olup bitenlerin sırrına erebilmektir. Burada bizi asıl şaşırtan, sadece basitin karmaşık yapılması değil, bu karmaşık moleküller sistemine hayat solğununun verilmesidir. Öyleyse, canlı varlığı maddeye indirgemekle canlılık fonksiyonları anlaşılabilir. Bütünün hususiyetlerini, onun parçalarında aramak boşunadır.

Canlılardaki her özümleme olayı, cansız maddeleri canlının bünyesine nakış nakış işleyen bir faaliyettir. Döllenmiş bir yumurta hücresindeki nükleik asit (DNA, RNA) molekülleri, özümleme reaksiyonlarından geçirdiği çeşitli cansız maddelerden, dev cüsseli canlı organizmayı oluşturacak olan o erişilmez bilgiyi hangi hafızasında, nasıl tutuyor? Böyle bir bilgiyi ve gücü, makine denilen sistemlerden bekleyebilir miyiz?

Hücreler kendi ömürlerini tamamlayıp yerlerini yeni hücrelere bırakırken, organizmanın doku ve organları, dolayısıyla kendisi de ihtiyarlığa ve ölüme doğru yol almaktadır. Ama biz, ihtiyarlığı da ölümü de izah edemiyor ve onlara engel olamıyoruz. Çeşitli organel, molekül ve elementlerden oluşan koloidal plazmayı, adım adım ihtiyarlığa ve ölüme götüren biyokimyasal reaksiyonlar ve bileşim değişiklikleri hakkında bilgimiz yok. Cansızdan canlıya geçiş bizim için nasıl bir çözülmez sır şeklinde devam ediyorsa, ihtiyarlık ve ölüm de hep böyle muamma olarak kalacaktır.

Bu kadar ince hesabın ve derin ilmin eseri olan insan, var oluşunun gerçek sebebini iyice kavramalı, görevini ve sorumluluğunu yerine getirmeye çalışmalıdır.

Döllenmiş bir hücredeki DNA (Deoksiribo nükleik asit) bu hücreden gelişen bir canlının milyarlarca hücresinin her birinde aynı olacak şekilde kendisini eşler. Bir canlıdaki sinir hücresinin DNA sı ile kas hücresinin DNA sı aynıdır. Ancak bu DNA moleküllerinin oluşturduğu genler, her doku ve organda hepsi birden faal değildir. Fertte bulunan doku veya organlara göre, DNA'nın belli bölgelerindeki genler görev yapmaktadır. Göz, kulak, burun v.s. yerli yerinde teşekkül etmelerinin sırrı burada saklıdır. C (karbon), H (hidrojen), O (oksijen), N (azot) ve P (fosfor) atomlarından yapılmış olan DNA molekülüne bu bilinçli görev anlayışı ve bilgisi, sebepsiz ve

rasgele şifrelenemez.

Döllenmiş bir hücrenin (zigot) genlerindeki bilgi daha sonra kas, kan, kemik, kıkırdak... gibi çeşitli dokuları oluşturuyor. Üstelik bu bilgiler hiçbir zaman, zamansız kullanılmıyor; kas yerine kıkırdak, kemik yerine kan hücreleri yapılmıyor. Bir organizmadaki yürek, mide, beyin, ciğerler, böbrekler... gibi bütün doku ve organlar, bir bakıma bu zaman ayarlamasının sonucudur. Zamanlamadaki küçük bir hata, canlıya ya gelişmeyi durdurur ya da yanlış doku ve organ teşekkülüne yol açar ki bu, o canlının ölümü ile sonuçlanır. Organizmayı ölümden ve dejenerasyondan kurtararak ona hayat hakkı tanıyan bu ince organizasyon bilgisinin sahibi, çok yücedir.

Başlangıçta zar, plazma ve çekirdekten ibaret basit zannedilen döllenmiş bir hücre-den, mitoz bölünme ile gelişen yavru hücrelere, bu ana hücreden öyle bilgiler verilsin ki bu hücreler daha sonra göz olup görsün, kulak olup işitsin, dil olup tatsın, burun olup koklasın, beyin olup kafatasımıza bütün bir organizmanın yaşantısını düzene koyacak bir komutan edası ile bağdaş kurup otursun ve biz, bütün bunların arkasındaki mutlak gücün varlığından bihaber olalım; üstelik adımız modern insan olsun. Bilmeliyiz ki insanlığı kurtuluşa götürecektir olan gerçek, bütün bunların doğru çözümünde saklıdır.

Sonuç olarak:

Biz, ihtiyarlık ve ölüm gerçeğinin önüne geçmeye muktedir olmadığımızı göre, bu kaçınılmaz akıbetlerle karşılaşmadan önce gençliğin, sağlığın ve zamanın kıymetini bilmeli, müspet ilmin sınırsız imkânlarından faydalanmalıyız.

İhtiyarlığı ve ölümü önleyebilecek ilaç, insanlık tarihi boyunca bulunamamış, bu konuda hiçbir bilim adamı ödül alamamış, başarılı deneylerin yapıldığı bir laboratuvar adı da duyulmamıştır. Çünkü bunun hiçbir zaman mümkün olamayacağını herkes biliyor. Demek ki ihtiyarlık ve ölüm tesadüf değildir. Tesadüf olsaydı, aklımızı ve imkânlarımızı kullanarak tedbirler alabilirdik. Öyleyse bunlar birer kanundur, ilâhî kanun. Bu kanunlara muhalefet etme gibi bir alternatifi olmayan insan, o kanunların sahibine mutlak itaat etmeyi bilmelidir; akıl da, ilim de bunu gerektiriyor.

Not: Bu yazının hazırlanmasında "İnsana Hayvan Postu Giydirme Çabaları veya DARVİNİZM" isimli kitabımın 182. Sayfasından başlayıp devam eden bölümünden yararlanılmıştır.

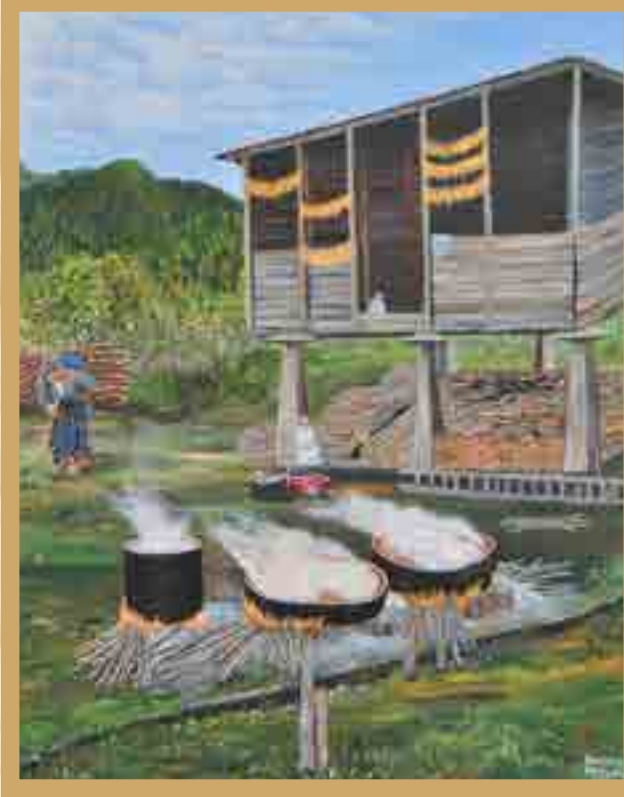
Fehmi YENER

Orşayab Faaliyetleri

Seyfettin AKYILDIZ 'ın Fırçasından

ROYAL 52

OTEL

BOZTEPE REZERVASYON 0 452 223 19 18 - 252 53 52
OTEL ROYAL 52 REZERVASYON 0 452 252 51 52 - 234 72 81
SAYACABAŞI REZERVASYON 0 452 252 54 52 - 867 52 22-23

ÖZEL ORDU
UMUT
HASTANESİ

"ORDU'DA UMUT VAR."

 orduumuthastanesi

 umuthastanesi

444 9 052
www.umuthastanesi.com.tr

Şahincili Mah. Zübeyde Hanım Cad. No: 218
Altınordu / ORDU